

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma

VIDES PĀRSKATS AIZKRAUKLES NOVADA TERITORIJAS PLĀNOJUMAM

Nereta

Saturs

IEVADS	4
1. Teritorijas plānojuma pamatnostādnes un saistība ar citiem plānošanas dokumentiem.....	5
1.1. Mērķi un uzdevumi, īss dokumenta satura izklāsts	5
1.2. Saistība ar citiem plānošanas dokumentiem	7
2. Starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi un to integrēšana teritorijas plānojumā	13
2.1. Starptautiskie vides aizsardzības mērķi.....	13
2.2. Nacionālie vides aizsardzības mērķi.....	17
3. Vides pārskata izstrāde.....	20
3.1. Sagatavošanas procedūra un iesaistītās institūcijas, metodoloģija	20
3.2. Sabiedrības līdzdalība un rezultāti.....	25
4. Esošā vides stāvokļa apraksts.....	29
4.1. Teritorijas īss raksturojums.....	29
4.2. Gaisa kvalitāte un klimata pārmaiņas	31
4.3. Vides troksnis.....	36
4.4. Virszemes un pazemes ūdens kvalitāte	37
4.5. Ūdenssaimniecība	41
4.6. Atkritumu apsaimniekošana	48
4.7. Riska teritorijas un piesārņotās teritorijas	51
4.8. Degradētas teritorijas	57
4.9. Antropogēno slodzi veidojošie objekti	60
4.10. Militārās teritorijas	62
5. Iespējamā attīstība, ja teritorijas plānojums netiktu īstenots	65
6. Teritorijas, kuras teritorijas plānojuma īstenošana var būtiski ietekmēt.....	68
6.1. Bioloģiskā daudzveidība	69
6.2. Kultūrvēsturiskās teritorijas.....	76
6.3. Ainaviski vērtīgās teritorijas.....	79
6.4. Attīstības centri un to apbūves teritorijas	80
6.5. Ar inženiertehnisko infrastruktūru un transportu saistītās teritorijas	81
6.6. Rūpnieciskās teritorijas	81
6.7. Derīgo izrakteņu ieguves teritorijas.....	82
6.8. Lauksaimniecības un mežsaimniecības teritorijas	82

6.9. Atjaunojamo enerģijas resursu ieguves teritorijas.....	84
7. Ar teritorijas plānojumu saistītās vides problēmas	86
8. Teritorijas plānojuma ieviešanas būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums	87
8.1. Tiešās un netiešās ietekmes	88
8.2. Īslaicīgās, vidēji ilgās un ilglaicīgās (paliekošās) ietekmes.....	88
8.3. Pastāvīgās vai summārās ietekmes	89
9. Risinājumi negatīvo ietekmju novēršanai un mazināšanai	90
10. Īss iespējamo alternatīvu izvēles pamatojums	92
11. Iespējamie kompensēšanas pasākumi.....	93
12. Teritorijas plānošanas īstenošanas iespējamās būtiskās pārrobežu ietekmes novērtējums.....	94
13. Paredzētie pasākumi teritorijas plānojuma īstenošanas monitoringa nodrošināšanai	95
14. Kopsavilkums	96

Ievads

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk – SIVN) procedūra veikta un Vides pārskats izstrādāts teritorijas attīstības plānošanas dokumentam „Aizkraukles novada teritorijas plānojums”, pamatojoties uz Ministru kabineta (turpmāk – MK) 2004. gada 23. marta noteikumiem Nr. 157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” (turpmāk – MK 23.03.2004. noteikumi Nr. 157) un 2023. gada 9. jūnija Vides pārraudzības valsts biroja lēmumu Nr. 4-02/42/2023 „Par stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras piemērošanu”¹.

SIVN procedūru nodrošināja un Vides pārskatu izstrādāja “SIA Bonfire” dabas eksperte Sandra Ikauniece sadarbībā ar Aizkraukles novada pašvaldības Attīstības nodaļas speciālistiem – teritorijas plānotāju Ilzi Circeni un vecāko projektu vadītāju Olitu Znotiņu.

Vides pārskats sagatavots, ņemot vērā Aizkraukles novada teritorijas plānojuma informāciju par piedāvātajiem teritorijas attīstības virzieniem, paredzētajām izmaiņām salīdzinājumā ar bijušo (apvienoto) novadu teritorijas plānojumu risinājumiem, kā arī noteiktajām prasībām un aprobežojumiem teritorijas izmantošanai un apbūves plānošanai.

Aizkraukles novada teritorijas plānojuma izstrādē līdz tās 1. redakcijas izstrādei tika veikta plaša sabiedrības iesaiste, sabiedrību gan informējot par dokumenta izstrādi, t.sk. SIVN procedūras veikšanu, gan arī kopīgi radot tā risinājumus. 2024. gada 8. februārī notika atsevišķa sanāksme, lai pārrunātu ar sabiedrību vides jautājumus.

Vides pārskata izstrādē ņemtas vērā normatīvo aktu prasības, sniegta informācija par to, kādi starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi attiecas uz attiecīgo teritoriju, analizēts teritorijas esošais vides stāvoklis, izvērtēta plānošanas dokumenta plānoto darbību iespējamā ietekme uz vides stāvokli un izstrādāti priekšlikumi nelabvēlīgās ietekmes novēršanai vai samazināšanai. Pielikumos pievienoti dokumenti, kas apliecina SIVN procedūras ievērošanu.

Izstrādātais Vides pārskats ir dokuments, kurā kompleksi vērtēta Aizkraukles novada teritorijas plānojuma ieviešanas iespējamā ietekme uz vidi, nodrošinot, ka vides vērtības tiek atbilstoši integrētas plānošanas dokumentā. Ja vides aspektus nav iespējams iestrādāt pašos plānošanas dokumentos, Aizkraukles novada pašvaldībai un attiecīgajām institūcijām ir jāpanāk, lai tie tiktu ievēroti pirms katras paredzētās darbības uzsākšanas.

Bez visām organizētajām sanāksmēm un iedzīvotāju apspriedēm, plānošanas dokumentam un Vides pārskatam tiks nodrošināta arī publiskā apspriešana² normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Vides pārskatā iekļautas Aizkraukles novada pašvaldības Attīstības nodaļas fotogrāfijas no sanāksmēm, kā arī 2024. gadā sagatavotās tematiskās kartes, ja vien pie kartes nav norādīta citāda atsauce.

¹ https://geolatvija.lv/geo/tapis#document_26940

² Normatīvajos aktos, kas nosaka SIVN un teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādes procedūru, tiek lietoti atšķirīgi termini, attiecīgi – “sabiedriskā” un “publiskā” apspriešana. Šī Vides pārskata nodaļās tiek lietots – “publiskā apspriešana”; skatīt Vides pārskata 2.2. apakšnodaļu

1. Teritorijas plānojuma pamatnostādnes un saistība ar citiem plānošanas dokumentiem

1.1. Mērķi un uzdevumi, īss dokumenta satura izklāsts

► Galvenie mērķi un uzdevumi

Pamatojoties uz likumu „Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums” (2020), ar 2021. gada 1. jūliju izveidots Aizkraukles novads, kurā tika apvienoti seši bijušie novadi – **Aizkraukles novads, Jaunjelgavas novads, Kokneses novads, Neretas novads, Pļaviņu novads un Skrīveru novads** (skatīt 1. attēlu). Visiem bijušajiem novadiem ir spēkā esoši teritorijas plānojumi.

Viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir noteikt zemes izmantošanu un apbūvi saskaņā ar pašvaldības teritorijas plānojumu. Pēc administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas ir izmainījušās Aizkraukles novada teritorijas robežas. Aizkraukles novada pašvaldība 2023. gada 16. martā pieņēma lēmumu³ izstrādāt teritorijas plānojumu visai jaunajai administratīvajai teritorijai.

Teritorijas plānojuma izstrādes mērķis ir nodrošināt vienotu prasību noteikšanu Aizkraukles novada teritorijas izmantošanai un apbūvei, nosakot priekšnoteikumus dzīves vides kvalitātes paaugstināšanai, ilgtspējīgai, efektīvai un racionālai teritorijas un citu resursu izmantošanai, mērķtiecīgai un līdzsvarotai ekonomikas attīstībai, pamatojoties uz Aizkraukles novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2021. – 2034. gadam noteikto telpiskās attīstības perspektīvu, Aizkraukles novada attīstības programmā 2021. – 2028. gadam noteiktos mērķus un ievērojot Attīstības plānošanas sistēmas likumā un Teritorijas attīstības plānošanas likumā nostiprinātos teritorijas attīstības plānošanas principus, jo šobrīd spēkā esošo novadu teritorijas plānojumi nosaka dažādas prasības un nosacījumus teritoriju apbūvei un izmantošanai. Tas nozīmē, ka viens no galvenajiem jaunā teritorijas plānojuma uzdevumiem – aktualizēt, integrēt un salāgot spēkā esošos sešus teritorijas plānojumus, tādējādi nosakot priekšnoteikumus dzīves vides kvalitātes paaugstināšanai, ilgtspējīgai, efektīvai un racionālai teritorijas un citu resursu izmantošanai, mērķtiecīgai un līdzsvarotai Aizkraukles novada ekonomikas attīstībai.

Teritorijas plānojuma galvenais uzdevums ir kalpot par efektīvu instrumentu Aizkraukles novada ilgtermiņa attīstības politikas īstenošanā saskaņā ar Aizkraukles novada ilgtspējīgas attīstības stratēģiju 2021.-2034. gadam (turpmāk – Aizkraukles novada IAS), izvērtējot pašvaldības teritorijas attīstības potenciālu un sniedzot atbilstošus nosacījumus novada attīstībai teritorijas izmantošanas aspektā.

Jaunais teritorijas plānojums izstrādāts atbilstoši spēkā esošajam normatīvajam regulējumam – likumam „Teritorijas attīstības plānošanas likums” (2011), Ministru kabineta 14.10.2014. noteikumiem Nr. 628 „Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” (turpmāk – MK 14.10.2014. noteikumi Nr. 628), 30.04.2013. noteikumiem Nr. 240 „Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” (turpmāk – MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240), kā arī citiem tiesību aktiem, kuri reglamentē dažādu jomu attīstību.

Aizkraukles novada teritorijas plānojuma izstrādes gaitā veikta **26 darba uzdevumu** izpilde atbilstoši Aizkraukles novada domes apstiprinātajā darba uzdevumā noteiktajam, ievērojot Attīstības plānošanas sistēmas un Teritorijas attīstības plānošanas likumos noteiktos principus⁴.

³ 16.03.2023. lēmums Nr. 8 „Par Aizkraukles novada teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu” (protokols Nr. 4; 4§) pieejams šeit: https://geolativija.lv/geo/tapis#document_26940

⁴ Ilgtspējības, pēctecības, vienlīdzīgu iespēju, nepārtrauktības, atklātības, integrētas pieejas, daudzveidības un savstarpējās saskaņotības princips

detālplānojumus un lokālplānojumus, kā arī uzsākot jebkuru zemes vienību (gabalu) sadalīšanu, apvienošanu, būvniecību, teritorijas labiekārtošanu, zemes transformāciju, zemes dzīļu izmantošanu un citu saimniecisko darbību.

Aizkraukles novada teritorijas plānojuma saturs tiek veidots, ņemot vērā MK 14.10.2014. noteikumos Nr. 628 noteikto, un tās saturu veido trīs daļas – Paskaidrojuma raksts, Grafiskā daļa un Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi.

Paskaidrojuma rakstā tiek iekļauta informācija par jaunā teritorijas plānojuma izstrādes procesu, t.sk. organizētajiem sabiedrības līdzdalības pasākumiem un to rezultātiem, spēkā esošo bijušo novada teritorijas plānojumu, lokālplānojumu un detālplānojumu izvērtējums, teritorijas plānojuma risinājumu apraksts, kā arī tā atbilstība Aizkraukles novada IAS. Tā kā teritorijas plānojuma risinājumi paredz visu četru pilsētu (Aizkraukles, Kokneses, Pļaviņu un Jaunjelgavas) un ciemu robežu izmaiņas, ievērojot MK 14.10.2014. noteikumu Nr. 628 30. punkta prasības, Paskaidrojuma rakstā turpmākajā plānošanas procesā ir jāiekļauj arī šo izmaiņu priekšlikuma pamatojums.

Teritorijas plānojuma Grafisko daļu veido kartes⁵, kurā attēlots novada teritoriju funkcionālais zonējums. Šajās kartēs attēlotas Aizkraukles novada pilsētu un ciemu robežas, teritorijas ar īpašiem noteikumiem (turpmāk – TIN), nacionālo interešu objekti – militārais poligons „Sēlija”, apgrūtinājumi (piemēram, teritorijas un objekti, kuriem nosaka aizsargjoslas, ja attiecīgās aizsargjoslas iespējams attēlot izvēlētajā kartes mērogā) un aprobežojumi, transporta infrastruktūra, maģistrālie inženiertīkli un citas teritorijas un objekti.

Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos⁶ noteiktas vispārīgas prasības teritorijas izmantošanas un plānošanai, konkrētas prasības teritorijas izmantošanai un apbūves parametriem katrā funkcionālajā zonā un TIN teritorijās, citas prasības, aprobežojumi un nosacījumi, ņemot vērā dabas un kultūrvēsturiskās vērtības, teritorijas īpatnības un specifiku.

1.2. Saistība ar citiem plānošanas dokumentiem

Nozīmīgu daļu Aizkraukles novada teritorijas plānojumā apskatīto aspektu nosaka augstāka līmeņa plānošanas dokumenti – nacionālie un reģiona plānošanas dokumenti, kā arī Aizkraukles novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija.

Izstrādājot jauno novada teritorijas plānojumu, jāņem un tiek ņemti vērā Latvijas Republikas tiesību akti, Eiropas līmeņa attīstības plānošanas dokumenti, nacionālā mēroga ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokumenti, reģionālās attīstības pamatnostādnes, kā arī citu nozaru pamatnostādnes.

Šajā nodaļā īsi raksturota augstāka līmeņa plānošanas dokumentu galvenie mērķi un pamatnostādnes, savukārt Vides pārskata 7. nodaļā apskatīti tie augstāka līmeņa dokumenti vides aizsardzības jomā, kuros ietvertie mērķi un nostādnes ir saistoši Aizkraukles novada teritorijas plānojuma izstrādē.

► Eiropas Savienības līmenis

ANO Ģenerālā asambleja 2015.gadā pieņēma rezolūciju "Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030.gadam jeb *Dienaskārtība 2030*". Tā nosaka 17

⁵ Izstrādātas ievērojot MK 30.04.2013. noteikumos Nr. 240 noteikto teritorijas izmantošanas veidu klasifikāciju un Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmā noteiktās datu standartizācijas prasības

⁶ Izstrādāti Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas vidē

ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM) un 169 apakšmērķus, kas sasniedzami, lai pasaulē mazinātos nabadzība un pasaules attīstība būtu ilgtspējīga. IAM tiek līdzsvaroti trīs dimensijās: ekonomika, sociālie aspekti un vide. IAM aktuāli visām pasaules valstīm. *Dienaskārtība 2030* paredz, ka IAM plānošanā un īstenošanā iesaistās visa sabiedrība, t.sk. – iedzīvotāji, uzņēmēji, politiķi, valstu apvienības un citas institūcijas⁷. Eiropas Savienība jau ir uzsākusi darbu pie nākamā plānošanas perioda, par ietvaru izvēloties *Dienaskārtību 2030*.

► Nacionālais līmenis

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam⁸ (turpmāk – Latvija 2030) ir hierarhiski augstākais valsts ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments. Atbilstoši šai stratēģijai tiek izstrādāti jauni vai izvērtēti un aktualizēti jau esošie nacionāla, reģionāla un vietēja līmeņa teritorijas attīstības, kā arī nozaru politiku plānošanas dokumenti, kas vienlaikus ir arī Latvija 2030 gadam īstenošanas instrumenti.

Stratēģijas izstrādē attiecībā uz ilgtspējību ir izmantota kapitālu pieeja. Stratēģijas uzdevums ir atrast veidu, kā mums pārdomāti lietot savu kapitālu jeb nacionālo bagātību, lai nākamajām paaudzēm to nodotu nenoplicinātu un pavairotu. Dabas resursi, vieta, cilvēki un zināšanas tiek uzsvērti kā nozīmīgs kapitāls attīstībai. Latvija 2030 kodols ir cilvēka, ekonomiskā, sociālā un dabas kapitālu, tostarp vietas un telpas, produktivitātes kāpināšana, lai atbildētu uz globālo tendenču izaicinājumiem.

Latvija 2030 akcentētas septiņas prioritātes, no kurām sestā „Telpiskā attīstības perspektīva” ir saistoša arī Aizkraukles novada pašvaldībai. Tā uzsver trīs galvenos attīstības aspektus:

- (1) **Sasniedzamība un mobilitātes iespējas** – Aizkraukles novada attīstību sekmē tā salīdzinoši izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums, tādēļ mobilitātes uzlabošanai un attīstības sekmēšanai novadā nepieciešams uzlabot visu līmeņu autoceļus, kā arī sabiedriskā transporta pakalpojumu;
- (2) **Apdzīvojums kā ekonomiskās attīstības cilvēku dzīves un darba vide** – Aizkraukles novada attīstības centram⁹ – Aizkrauklei kā reģionālas nozīmes attīstības centram, jāturpina specializēties, attīstot savstarpēji papildinošu sadarbību, tādējādi sasniedzot nacionālas nozīmes attīstības centriem līdzvērtīgu cilvēkresursu un ekonomiskās aktivitātes pievilkšanas spēku, bet novada attīstības centriem¹⁰ jāpilda novadu nozīmes attīstības centru loma, veiksmīgai attīstībai tiecoties nodrošināt visa veida infrastruktūras kvalitatīvu uzlabošanu un attīstību, pamata (izglītības, veselības, sociālo u.c.) pakalpojumu un kvalitatīvu mājokļu pieejamību, kultūras un brīvā laika pavadīšanas iespējas, kā arī uzņēmējdarbības aktivitāti, radot darba iespējas novada attīstības centros.

Latvija 2030 paredz, ka, lai sekmētu lauku teritoriju integrēšanos savstarpēji papildinošos tīklos, jāievēro integrēta pieeja attīstības un atbalsta plānošanā un īstenošanā. Plānojot un īstenojot attīstību lauku teritorijās, jāparedz pasākumi lauku ekonomikas dažādošanai un pieejamo izaugsmes resursu efektīvākai izmantošanai, tādā veidā sekmējot dzīves kvalitātes uzlabošanu.

Jāatzīmē, ka Jaunjelgava, Skrīveri, Aizkraukle, Koknese, Pļaviņas un Nereta attīstības centru funkcionālajā tīklā faktiski atrodas starp trīs tīkliem – Rīgas, Zemgales un Vidzemes¹¹,

⁷ <https://www.mk.gov.lv/lv/ano-ilgtspējigas-attistibas-merki>

⁸ www.mk.gov.lv/lv/media/15129/download?attachment

⁹ Apdzīvojuma struktūra noteikta Latvija 2030, kur attēloti reģiona un nacionālas nozīmes centri, bet zemākas pakāpes centri attēloti Zemgales plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2015.-2030. gadam

¹⁰ Skatīt rindkopās zemāk par reģionālo kontekstu

¹¹ Kultūrvēsturiski – Vidzemes, Zemgales un Sēlijas apgabalā

administratīvi – Zemgales funkcionālajā tīklā. Tā kā novads atrodas Rīgas metropoles areālā, tam ir svarīga Rīgas plānošanas reģiona attīstība saistībā ar iekšzemes ūdeņu apsaimniekošanu, reģionu, pārrobežu un novadu sadarbību Daugavas upes baseina un Lielupes upju baseina apgabala apsaimniekošanā, kā arī satiksmes tranzītu – Rietumu-Austrumu koridoru.

(3) **Nacionālo interešu telpas** – unikālas specifiskas teritorijas, kas nozīmīgas visas valsts attīstībai. Aizkraukles novads atrodas šādās specifiskās attīstības telpās, kas saistītas ar nacionālajām interesēm, t.i.:

- ▶ atrodas nacionālo interešu telpā Ūdeņi – šķērso Daugava;
- ▶ atrodas nacionālo interešu telpā – Rīgas metropoles areālā un Lauku attīstības telpā. Lai arī novads ģeogrāfiski saistīts ar Rīgas metropoli (būtībā atrašanās tajā saistīta ar Aizkraukles kā reģionālas nozīmes attīstības centra iekļaušanos Rīgas metropoles areālā), tomēr tam piederīgāka ir lauku telpa, kurā atrodas valsts ekonomikai nozīmīgākie dabas resursi un dabas aizsardzības, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju koncentrācijas telpa;
- ▶ atrodas starptautiskas un nacionālas nozīmes transporta koridoros;
- ▶ to šķērso stratēģiskas nozīmes dzelzceļa līnija;
- ▶ novada teritorija atrodas starp Rīgas (Eiropas līmeņa) metropoli un nacionālas nozīmes attīstības centru Jēkabpili;
- ▶ novadā atrodas reģionālas nozīmes attīstības centrs – Aizkraukle;
- ▶ novada nozīmes attīstības centru attīstībai noteikts pieejamo un plānoto publisko pakalpojumu grozs.

Lai arī Latvija 2030 noteiktajā telpiskā struktūra Aizkraukles novadu neiezīmē atrašanos „Dabas aizsardzības, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju koncentrācijas telpā”, tomēr par nacionālā līmenī nozīmīgām telpām pieminamas Daugavas ielejas dabas parks un aizsargājamais ainavu apvidus „Koknese – Odziens”.

Aizkraukles novada teritorijas plānojuma risinājumi kopumā nodrošina Latvija 2030 noteikto prioritāšu attīstības iespējas, jo Aizkraukles novada teritorijā plānota daudzveidīga, uz kvalitatīvu dzīves vidi orientēta teritorijas attīstība. Novadā tiek plānots attīstīt gan dzīvojamās, gan publiskās un ražošanas apbūves teritorijas, vienlaicīgi aizsargājot novada dabas un kultūras vērtības, t.sk. piemēram, teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros ir noteikti un grafiski atzīmēti novada nozīmes kultūrvēsturiski un dabas objekti.

2. attēls. Diskusija ar novada iedzīvotājiem Skrīveros 2024. gada 27. martā

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam¹² (turpmāk – NAP 2027) ir hierarhiski augstākais nacionāla līmeņa vidēja termiņa plānošanas dokuments. Tas nosaka lielākos valsts budžeta ieguldījumus Latvijas attīstībā un cilvēku dzīves kvalitātes uzlabošanā septiņu gadu periodā. Tas ietver valsts attīstības prioritātes, mērķus un investīciju virzienus, kā arī plānotās reformas un politikas izmaiņas. Plāns līdzsvaro ieguldījumus jeb tēriņus un iespējas valstij un iedzīvotājiem “nopelnīt”!

NAP 2021 definēti četri stratēģiskie mērķi: (1) Vienlīdzīgas iespējas, (2) Produktivitāte un ienākumi, (3) Produktivitāte un ienākumi un (4) Sociālā uzticēšanās. Šo mērķu sasniegšanai noteiktas sešas prioritātes, uz kurām balstās arī Aizkraukles novada ilgtermiņa attīstības redzējums. Teritorijas attīstības kontekstā atzīmējama prioritāte „Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība”. Tās mērķis – dzīves vides kvalitātes uzlabošana līdzsvarotai reģionu attīstībai.

Kopumā Aizkraukles novada teritorijas plānojums nav pretrunā ar NAP 2027 ietvertajām nostādnēm.

► Reģionālais līmenis

Reģionālā līmenī Aizkraukles novada teritorijas plānojuma izstrāde ir saistīta ar Zemgales plānošanas reģiona plānošanas dokumentiem **Zemgales plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģiju 2015.-2030. gadam**¹³ (turpmāk – Zemgales IAS) un **Zemgales plānošanas reģiona attīstības programmu 2021.-2027. gadam**¹⁴ (turpmāk – Zemgales AP).

Zemgales IAS nosaka plānošanas reģiona ilgtermiņa attīstības redzējumu, stratēģiskos mērķus, prioritātes un telpiskās attīstības perspektīvu. Aizkraukles novada teritorijas plānojuma risinājumi lokalizē Zemgales plānošanas reģiona kopējo ilgtermiņa vīziju, parādot Aizkraukles novada lomu un artavu reģiona kopējās attīstības sekmēšanā.

Stratēģijas vīzijā iezīmēts, ka Zemgale 2030. gadā ir konkurētspējīgs, zaļš reģions Latvijas centrā ar kvalitatīvu un pieejamu dzīves vidi, savukārt tā vēlamajā telpiskajā struktūrā Aizkraukles novads atrodas Rīgas ietekmes areālā, un tā daļa bijušā Jaunjelgavas novada un Neretas

¹² <https://www.mk.gov.lv/lv/latvijas-nacionalais-attistibas-plans>

¹³ https://geolatlviija.lv/geo/tapis#document_3074

¹⁴ https://geolatlviija.lv/geo/tapis#document_21698

novada daļā un atsevišķi areāli novada ziemeļu daļā (bijušā Skrīveru, Aizkraukles, Kokneses un Pļaviņu novada) iezīmēta kā mežu areāls. Teritorijas ap Daugavu kā nacionālas nozīmes tūrisma areāli, t.sk. gan šīs, gan teritorijas novadu ziemeļu daļā, mijoties ar mežu teritorijām, noteiktas par lauku teritorijām ar mozaikveida ainavu struktūrām. Novada teritorijas daļa pie Lietuvas Republikas – kā pierobežas telpa.

3.-4. attēls. Diskusijas par bijušā Neretas novada attīstību, t.sk. attīstības centriem, ar pašvaldības speciālistiem, apsekojot Neretas apvienības teritoriju 2024. gada 16. augustā.

Kā jau iepriekš tika minēts, Aizkraukle ir reģionālas nozīmes attīstības centrs, bet atbilstoši Zemgales IAS – Jaunjelgava, Daudzeva, Sece, Sērene, Staburags, Sunākste, Irši, Vecbebri, Koknese, Nereta, Ērberģe, Sproģi, Skrīveri un Pļaviņas ir novada attīstības centri. Saskaņā ar stratēģisko dokumentu, šo centru apkārtējo teritoriju iedzīvotājiem jāsniedz nepieciešamie pakalpojumi, kā arī jānodrošina darbavietas (priekšnoteikumi ekonomiskajai attīstībai), iekļaujoties kopējā Zemgales reģiona attīstības centru funkcionālajā tīklā.

Norādāms, ka teritorijas plānojuma izstrādes laikā tika rasti atšķirīgi priekšlikumi kā Zemgales IAS un arī spēkā esošajā Aizkraukles novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā, īpaši attiecībā uz apdzīvojuma struktūru, līdz ar to Aizkraukles novada domē tika pieņemts lēmums uzsākt Aizkraukles novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas aktualizāciju. Aizkraukles novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas aktualizācija tika uzsākta līdz ar Aizkraukles novada domes 2025. gada 23. janvāra sēdes lēmumu Nr. 2025/10 "Par Aizkraukles novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2021. – 2034. gadam aktualizāciju" (protokols Nr. 1, 11. p.), un tajā noteikts viens reģionālās nozīmes attīstības centrs - Aizkraukle un pieci novada nozīmes attīstības centri - Jaunjelgava, Koknese, Nereta, Skrīveri un Pļaviņas.

Zemgales IAS noteiktas vadlīnijas funkcionālo telpu plānošanai, t.sk. attiecībā uz apdzīvojumu, sasniedzamību, dabas un kultūrvēsturisko teritoriju perspektīvo telpisko struktūru.

Aizkraukles novada teritorijas plānojuma risinājumos ir ņemtas vērā reģiona līmenī noteiktās vadlīnijas, ciktāl tās ir attiecināmas uz Aizkraukles novada teritorijas situāciju un atbilst novada ilgtermiņa attīstības stratēģiskajiem mērķiem.

Zemgales AP iekļautā stratēģiskā daļa nosaka vidēja termiņa stratēģiskos uzstādījumus Zemgales IAS noteikto ilgtermiņa stratēģisko uzstādījumu – vīzijas, stratēģiskā mērķa, ilgtermiņa attīstības prioritāšu īstenošanai, bet Rīcības plānā ir iekļauts konkrētu rīcības virzienu, rīcību un aktivitāšu kopums turpmākajiem sešiem gadiem (līdz 2027. gadam), kas sekmē attīstības programmas stratēģiskajā daļā izvirzīto mērķu un prioritāšu sasniegšanu.

► Vietējais līmenis

Aizkraukles novadam ir izstrādāta **ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2021.–2034. gadam**¹⁵, kas ir ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, un nosaka Aizkraukles novada ilgtermiņa attīstības redzējumu, mērķus, prioritātes un telpiskās attīstības perspektīvu.

Stratēģijā definēta vīzija jeb novada ilgtermiņa attīstības redzējums – „Radošas pilsētas un apdzīvoti lauki”, novada stratēģiskie mērķi un prioritātes.

Aizkraukles novada telpiskās attīstības perspektīva konceptuāli parāda vēlamā novada telpisko attīstību un teritorijas plānošanas trīs virzienus: (1) apdzīvojuma telpisko plānojumu, (2) industriālo teritoriju attīstību un (3) lauku teritorijas attīstību.

Kā norādīts iepriekš, līdz ar Aizkraukles novada domes 2025. gada 23. janvāra sēdes lēmumu Nr. 2025/10 “Par Aizkraukles novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2021. – 2034. gadam aktualizāciju” (protokols Nr. 1, 11. p.), Aizkraukles novada domē tika pieņemts lēmums uzsākt Aizkraukles novada IAS aktualizāciju, lai saskaņotu Aizkraukles novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā iekļautos telpiskās perspektīvas sadaļas risinājumus ar teritorijas plānojuma risinājumiem.

Stratēģijas dokumentam pakārtotajā **Aizkraukles novada attīstības programmā 2021.–2028. gadam**¹⁶ (turpmāk – Aizkraukles novada AP) ir izvirzītas deviņas vidēja termiņa prioritātes apverot visas teritorijas attīstības vispārējās aktualitātes. Lai harmoniski attīstītu visas jomas, Aizkraukles novada AP noteikti rīcības virzieni jeb konkrētu pasākumu kopums vidēja termiņa prioritāšu sasniegšanai.

Aizkraukles novadam ir spēkā viens lokālplānojums un pieci detālplānojumi.

Aizkraukles novada pašvaldībai saistoši ir arī citi nacionāla, reģionāla un vietēja līmeņa attīstības plānošanas dokumenti, kuru iestrādes ņemtas vērā izstrādājot Aizkraukles novada teritorijas plānojumu, piemēram, Daugavas/Lielupes upju baseina apgabala apsaimniekošanas un plūdu riska pārvaldības plāns 2022.–2027. gadam, Zemgales plānošanas reģiona Mobilitātes plāns 2021.–2030. gadam, Zemgales reģionālais ainavas un zaļās infrastruktūras plāns 2020.–2027. gadam, Aizkraukles novada civilās aizsardzības plāns.

Tāpat dokumenta izstrādē ņemti vērā kaimiņu pašvaldību, t.i. Bauskas novada, Jēkabpils novada, Ogres novada un Madonas novada pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumenti un ar dabas aizsardzību saistītie dokumenti – dabas aizsardzības plāni, un tiesību akti, kas nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzību un izmantošanu.

¹⁵ https://geolatvija.lv/geo/tapis#document_22338

¹⁶ https://geolatvija.lv/geo/tapis#document_22333

2. Starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi un to integrēšana teritorijas plānojumā

Pirms ietekmju izvērtēšanas ir nepieciešams noteikt, kādi ir aktuālie ar vidi saistītie jautājumi, kas var rasties konkrēta plānošanas dokumenta ieviešanas procesā. Līdz ar to ir būtiski laicīgi identificēt Aizkraukles novada teritorijas plānojuma saistību ar spēkā esošajiem starptautiskajiem un nacionālajiem plānošanas dokumentiem un normatīvajiem aktiem, kas var palīdzēt noteikt SIVN izvērtēšanas ietvaru, jo atspoguļo aktuālākos vides mērķus.

Starptautiskie vides aizsardzības mērķi ļoti lielā mērā saskan ar nacionālajiem mērķiem vai pat ir identiski, kas ir arī loģiski, jo Latvijas vides politika tiek veidota vadoties no starptautisko konvenciju, līgumu un uz Eiropas Savienības direktīvu pamata.

Piemēram, bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, ainavas saglabāšana un aizsardzība, klimata kontrole un siltumnīcas gāzu emisiju samazināšana, integrēta piesārņojuma kontrole, sugu dzīvotņu un biotopu aizsardzība un saglabāšana, arī t.s. Orhūsas konvencijas principi par vides informācijas pieejamību sabiedrībai un dalību vides plānošanas procesos u.c.

Šie mērķi un uzdevumi ir ņemti vērā strādājot pie Aizkraukles novada teritorijas plānojuma un tās stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma, kā tas arī atspoguļojas tālāk Vides pārskata tekstā.

2.1. Starptautiskie vides aizsardzības mērķi

► ANO konvencijas vides aizsardzības jomā

Bernes konvencija (1979, bet Latvijā pieņemta un apstiprināta 1996. gadā). Konvencijas mērķis ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, un veicināt šādu sadarbību. Īpašs uzsvars likts uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, t.sk. apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām. Šādas sugas un dzīvotnes Latvijā noteiktas par īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem. Aizkraukles novada **teritorijas plānojumā netiek ietvertas nostādnes, kuru īstenošana varētu radīt tiešus draudus īpaši aizsargājamo sugu vai biotopu eksistencei tur, kur tie konstatēti un noteikti par aizsargājamiem.** Tai pat laikā jāatzīmē, ka Latvijā spēkā esošajos normatīvajos aktos ietverta prasība pirms projektu, kuru īstenošana var radīt būtisku ietekmi uz vidi, īstenošanas veikt to ietekmes uz vidi novērtējumu, t.sk. šajā procesā tiek veikta papildus izpēte par teritorijas bioloģisko daudzveidību un tās dabas vērtībām, tādējādi tiek nodrošināts, ka īpaši aizsargājamās sugas un biotopi tiek konstatēti, saglabāti un aizsargāti.

Orhūsas konvencija (Latvijā pieņemta un apstiprināta 2002. gadā). Konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs. **Izstrādājot Aizkraukles novada teritorijas plānojumu, tiek pilnībā izpildītas normatīvajos aktos noteiktās prasības sabiedrības informēšanas un iesaistīšanas jomā.**

Ramsāres konvencija (1971, Latvijā pieņemta un apstiprināta 1995. gadā). Tās mērķis ir saglabāt teritorijas, kas atbilst Ramsāres kritērijiem, nodrošinot raksturīgās floras un faunas, īpaši ūdensputnu dzīves vidi. Izveidojot īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un nosakot to aizsardzības statusu, kā arī izstrādājot dabas aizsardzības plānus un īpaši aizsargājamās dabas teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumus, tiek ņemti vērā arī Ramsāres konvencijas mērķi un kritēriji. **Mitrāju, tostarp kā ūdensputnu dzīves vides, aizsardzība un**

nodrošināšana ir nozīmīga arī Aizkraukles novada bioloģiskās daudzveidības vērtību saglabāšanā. Nozīmīgākās mitrāju teritorija novadā ir Aklais purvs.

Konvencija par bioloģisko daudzveidību – Riodežaneiro konvencijā (1992) ir norādīti vispārīgie ilgtspējīgās attīstības principi. Ilgtspējīgas attīstības pamatā ir rūpes par cilvēku. „Katram cilvēkam ir tiesības dzīvot veselīgu un produktīvu dzīvi harmonijā ar dabu. Jānodrošina viss, kas esošām un turpmākām paaudzēm nepieciešams ekonomiskai attīstībai un videi”. Norādīti arī galvenie piesārņojumu novēršanas principi. Šīs konvencijas izpratnē galvenais uzdevums dalībvalstīm ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas un tās ilgtspējīgas izmantošanas jautājumu integrēšana jau esošajās valsts stratēģijās, plānos un programmās, kā arī citu nepieciešamo stratēģiju un dokumentu izstrādāšana. **Aizkraukles novada teritorijas plānojuma mērķis ir novada ilgtspējīgas attīstības nodrošināšana.**

Konvencija **Par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību** – UNESCO konvencija (1972). Šajā konvencijā ar “dabas mantojumu” tiek saprasts:

- (1) dabas pieminekļi, kas radušies no fizikāliem vai bioloģiskiem veidojumiem vai šādu veidojumu grupām, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no estētikas vai zinātnes viedokļa;
- (2) ģeoloģiski vai fizioģeogrāfiski veidojumi un stingri noteiktas zonas, kas ir kādas apdraudētas dzīvnieku vai augu sugas dzīves vieta, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no zinātnes vai saglabāšanas viedokļa;
- (3) ievērojamas dabas vietas vai ierobežotas dabas teritorijas, kam ir īpašas nozīmes universāla vērtība no zinātnes, saglabāšanas vai dabas skaistuma viedokļa.

Valsts pienākums ir nodrošināt kultūras un dabas mantojuma un, kas atrodas tās teritorijā, identifikāciju, aizsardzību, konservāciju, popularizāciju un nodošanu nākošajām paaudzēm. Konvencijā noteiktas dažādas aktivitātes, kuras iespēju robežās valstīm ir jācenšas īstenot. **Aizkraukles novada teritorijas plānojuma aktivitātes lielā mērā vērstas uz dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu, tajos ietvertās nostādnes un paredzētās darbības nerada tiešus draudus dabas vai kultūras mantojumam novada teritorijā.**

ANO konvencija „Par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu” (2003) ievēro nemateriālo kultūras mantojumu kā kultūras daudzveidības galveno avotu un ilgtspējīgas attīstības garantu, atzīst mijiedarbību starp nemateriālo kultūras mantojumu un materiālo kultūras un dabas mantojumu, un apzina globalizācijas un sociālo pārmaiņu procesu radītos draudus nemateriālajam kultūras mantojumam, kas veicina tā degradāciju, izzušanu vai pat iznīcināšanu. ANO konvencijas viena no būtiskākajām prasībām ir definēt, reģistrēt un sistematizēt kultūras mantojumu un visus cilvēkus, kas tiešāk vai netiešāk ar to saistīti. Latvijā ir izveidota Nemateriālā kultūras mantojuma valsts aģentūra, kas strādā Latvijas Republikas Kultūras ministrijas pārraudzībā un ir izveidota saskaņā ar šo konvenciju. Latvijā ir izveidota speciāla elektroniska datu bāze – Kultūras karte, kuras mērķis ir sniegt detalizētu informāciju par Latvijas reģionu kultūras procesu un institūciju daudzveidību, pārklājumu un pieejamību, kultūras infrastruktūras materiāltehnisko stāvokli un attīstības tendencēm, kā arī palīdzēt novērtēt esošo kultūras situāciju katrā reģionā un noteikt attīstības prioritātes un turpmākos darbības virzienus, lai radītu vienmērīgu kultūras pakalpojumu pieejamību visā Latvijā. Ikviens interesents www.kulturaskarte.lv var atrast, kurā Latvijas pilsētā vai pagastā atrodas viņu interesējošais kultūras objekts. Diemžēl nemateriālās kultūras objekti šajā kartē vēl nav atrodami.

Aizkraukles novadā būtu **apzināmas un izvērtējamas tādas nemateriālās kultūras vērtības kā mutvārdu tradīcijas un izpausmes (piemēram, mīklas, teikas, ticējumi, anekdotes u.c.), tradicionālā mūzika (dziesmas un instrumentālā, tās izpildītāji), tautas dejas, rotaļas un spēles,**

paražas, rituāli, svētki, tautas zināšanas, tai skaitā laika vērojumi, tradicionālā amatniecība, tradicionālā virtuve, tradicionālās nodarbes, t.sk. zvejniecība, zivju produktu ražošana, tautas medicīna u.c. Ņemot vērā to, ka arvien vairāk īpašumu nokļūst ienācēju īpašumā, novada tradicionālajām vērtībām būtiski ir to izžušanas un aizmiršanas draudi, tādēļ būtu pievēršama liela uzmanība šo tradīciju un zināšanu dokumentēšanai un vismaz atmiņu par tām saglabāšanai.

ANO konvencija „Par cīņu pret pārtuksnešošanos un zemes degradāciju” valstīs, kurās novērojami ievērojami sausuma periodi un/vai pārtuksnešošanās, jo īpaši Āfrikā. Konvencija attiecībā uz Eiropas valstīm, t.sk. Latviju, skata šī reģiona problēmas – ievējamu lauksaimnieciskās ražošanas samazināšanos, zemes auglības pazemināšanos, vēja un ūdens erozijas pastiprināšanos, arī dažāda veida augsnes degradāciju. Konvencijas ieviešanai jānodrošina augsnes aizsardzības pasākumu īstenošanu, veicinot augšņu produktivitātes pieaugumu, ieviešot ilgtspējīgu zemes un ūdens resursu apsaimniekošanu. Latvijā šī Konvencija parasti tiek attiecināta ne vien uz vēja un ūdens erodētajām augsnēm (vēja erozija, jūras krasta erozija, lielo upju palieņu krastu erozija), punktveida un difūzo piesārņojumu, ko izraisa augšņu apbūvēšana un ainavas piesārņošana ar pamestām būvēm, bet arī uz degradētajām teritorijām (bijušās militārās bāzes, karjeri) kas, kaut arī nav jārekultivē saskaņā ar prasībām par piesārņotajām vietām, būtu renaturalizējamas, pamatojoties uz šo Konvenciju. Arī Aizkraukles novada teritorijā ir teritorijas, kuru renaturalizācijai jāpievērš īpaša uzmanība, un tas tiek risināts arī ar Aizkraukles novada teritorijas plānojuma piedāvātajiem risinājumiem.

Attiecībā uz klimata pārmaiņām un piesārņojuma emisijām pieminama Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām un Parīzes nolīgums. Piesārņojuma rīcības plāns kopsakarā ar resursefektīvu un konkurētspējīgu ekonomiku virzīts Komisijas Paziņojumā Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu Komitejai un Reģionu Komitejai: „EIROPAS ZAĻAIS KURSS”. Savukārt atjaunotā Eiropas Savienības Ilgtspējīgas attīstības stratēģija vērsta uz mērķa “noteikt un izstrādāt darbības, kas palīdz Eiropas Savienībai sasniegt pastāvīgu dzīves kvalitātes uzlabojumu gan pašreizējām, gan nākamām paaudzēm, radot ilgtspējīgas kopienas, kas ir spējīgas pārvaldīt un izmantot resursus efektīvi un pilnībā izmantot ekoloģisko un sociālo jauninājumu potenciālo tautsaimniecībā, nodrošinot labklājību, vides aizsardzību un sociālo kohēziju” sasniegšanu.

Klimata/enerģētikas samazinājumu paredz stratēģija „Eiropa 2020”, bet Vispārēja Savienības vides rīcības programma aizsargāt dabas kapitālu, veicināt resursu izmantošanas ziņā efektīvu izaugsmi un inovācijas ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni un aizsargāt iedzīvotāju veselību un labklājību, vienlaikus ņemot vērā, ka Zemes resursi ir ierobežoti.

► Eiropas Kopienas Konvencijas, Direktīvas un Stratēģijas

Likums **Par Eiropas ainavu konvenciju** (apstiprināts un stājās spēkā 2007. gadā). Konvencijas izpratnē “ainava” nozīmē teritoriju tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki, un kas ir izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā. Konvencijā definēts, ka “ainavu politika” nozīmē kompetentu publisko iestāžu izstrādātus principus, stratēģijas un pamatnostādnes, kas ļauj veikt specifiskus pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt ainavu aizsardzību, pārvaldību un plānošanu; “ainavas kvalitātes mērķis” specifiskai ainavai nozīmē kompetentu publisko iestāžu formulētas sabiedrības vēlmes attiecībā uz viņu apkārtnes ainavas raksturozīmēm; “ainavu aizsardzība” nozīmē darbības, lai saglabātu un uzturētu ainavas ievērojamās un raksturīgās īpašības, kuras ir pamatotas ar tās mantojuma vērtību, ko nosaka šīs ainavas dabiskais veidols un/vai cilvēku darbības. „Ainavu pārvaldība” no ilgtspējīgas attīstības perspektīvas nozīmē darbības, lai nodrošinātu regulāru ainavas kopšanu ar mērķi virzīt un harmonizēt pārmaiņas,

kuras rada sociālie, ekonomiskie un vides procesi. „Ainavu plānošana” nozīmē konsekventi uz tālāku nākotni vērstas darbības, lai uzlabotu, atjaunotu vai radītu jaunas ainavas. Konvencijas *Darbības joma* ietver dabiskās, kā arī lauku, urbānās un piepilsētu teritorijas. Tā ietver sauszemes un jūras teritorijas, un iekšējos ūdeņus. Tā attiecas uz ainavām, kuras var uzskatīt par izcilām, tāpat kā uz ikdienišķām vai degradētām ainavām. Konvencijas mērķis ir veicināt ainavu aizsardzību, pārvaldību un plānošanu, kā arī organizēt sadarbību par ainavu jautājumiem Eiropā.

Latvijas ainavu politika ir noteikta Latvijas ainavu politikas pamatnostādņēs 2013.-2019. gadam (apstiprinātas 2013. gadā). To mērķis – „Daudzfunkcionālas un kvalitatīvas ainavas, kas visā Latvijā uzlabo cilvēku dzīves kvalitāti, veicina vietu, reģionu un valsts ekonomisko aktivitāti un atpazīstamību, kā arī nodrošina bioloģisko daudzveidību”. Prioritārais uzdevums – ainavu pārvaldības uzlabošana, nosakot ainavu pārvaldībā iesaistīto institūciju kompetences un integrējot ainavu politiku teritorijas attīstības plānošanā, teritoriāli vienoti skatot gan dabas, gan kultūras mantojumu.

Kā vieni no galvenajiem uzdevumiem pamatnostādņēs definēta nepieciešamība:

- (1) apzināt Latvijas ainavu potenciālu, novērtējot ainavas visā valsts teritorijā;
- (2) noteikt nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgās teritorijas un izstrādāt integrētas vadlīnijas konkrētu nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgu teritoriju attīstībai un plānošanai;
- (3) sagatavot elektronisku Latvijas ainavu atlantu.

2018. gadā, lai mudinātu ikvienu palūkoties uz ainavām laika ritumā un kopīgi apzinātu Latvijas ainavu dārgumus, Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija sadarbībā ar plānošanas reģioniem un Latvijas Nacionālo bibliotēku Latvijas valsts simtgades programmas ietvaros īstenoja aktivitāti „Dāvana Latvijai – elektroniska ainavu dārgumu krātuve „Latvijas ainavu dārgumi vakar, šodien, rīt”. Latvijā šobrīd nav citu spēkā esošo normatīvo aktu vai cita veida, saistošu dokumentu, kuros būtu ietverta informācija par Latvijā identificētajām ainavām, to īpašībām, spēkiem un ietekmēm, kas tās pārveido, kā arī nav noteikti ainavu klasifikācijas un kvalitātes novērtēšanas kritēriji, vadlīnijas ainavu identificēšanai un apsaimniekošanai.

Minētās aktivitātes¹⁷ ietvarā, Aizkraukles novadā identificētas trīs no 10 Zemgales plānošanas reģiona „ainavu dārgumiem”, tie ir:

- ▶ Daugavas un Pērses sateka un Kokneses parks ar viduslaiku pilsdrupām;
- ▶ Daugava ar Pļaviņu hidroelektrostaciju;
- ▶ Daugava pie Klidziņas un Skrīveru dendroloģiskais parks.

Latvijā nav izstrādāti un ieviesti instrumenti ainavu aizsardzībai, plānošanai un pārvaldībai. Pašreiz to nosacīti regulē MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240, kuros noteiktas vispārīgās prasības ainavu aizsardzībai un plānošanai”. Aizkraukles novada teritorijā **atrodas plānotais aizsargājams ainavu apvidus „Koknese – Odziena”, iepriekš minētās nacionāla mēroga ainavas un citas vērtīgas teritorijas, tādēļ teritorijas plānojumā ietverti risinājumi ainaviski vērtīgo teritoriju aizsardzībai.**

Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību, kuras mērķis ir sekmēt bioloģisko daudzveidību, aizsargājot dabiskās dzīvotnes, savvaļas faunu un floru dalībvalstu teritorijā. Šī mērķa īstenošanai tiek izveidots vienots Eiropas Savienības dabas daudzveidības saglabāšanai izveidoto aizsargājamo teritoriju tīkls NATURA 2000, kas nodrošina Eiropai nozīmīgi dabisko dzīvotņu veidu saglabāšanu un atjaunošanu

¹⁷ Plašāk skatīt: www.ainavudargumi.lv

dabiskās izplatības areālā. NATURA 2000 tīkls ietver īpaši aizsargājamās teritorijas, ko dalībvalstis klasificējušas, ievērojot Eiropas Padomes Direktīvu 79/409 (1979) par savvaļas putnu aizsardzību. Tā kā vairākām Eiropā apdraudētām putnu sugām Latvijas populācijas veido ievērojamu daļu no kopējā indivīdu skaita, Latvijai ir liela atbildība par šo sugu aizsardzību. Abās Direktīvās noteikto prasību ieviešanas ietekme ir analoga Latvijā jau pastāvošajai īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sistēmas likumdošanai un ar to saistītajiem ierobežojumiem un aprobežojumiem, kā arī izrietošajām saistībām gan attiecībā uz privātiem zemes īpašniekiem, gan pašvaldībām kā zemes īpašniekiem. Šo direktīvu prasības ir iestrādātas likumā „Sugu un biotopu likums”, likumā „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” un saskaņā ar minētajiem likumiem izdotajos MK noteikumos. Aizkraukles novadā **esošās vairākas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas ir iekļautas NATURA 2000 tīklā, līdz ar to Biotopu un Putnu direktīvu prasības tieši attiecas uz novadu.**

Eiropas Kopienas Direktīva 2000/60/EC (2000) nosaka Kopienas pasākumu ietvaru ūdens politikas jomā (Ūdens struktūrdirektīva). Direktīvas mērķis ir izveidot pasākumu ietvaru iekšzemes virszemes ūdeņu, pārejas ūdeņu, piekrastes ūdeņu un pazemes ūdeņu aizsardzībai, lai novērstu un mazinātu piesārņojumu, veicinātu ilgtspējīgu ūdens izmantošanu, aizsargātu ūdens vidi, uzlabotu ūdens ekosistēmu stāvokli un mazinātu plūdu un sausumu ietekmi. Latvijā normatīvais akts, kas ievieš Ūdens struktūrdirektīvas noteikto pasākumu ietvaru, ir likums „Ūdens apsaimniekošanas likums”. Pamatojoties uz šo likumu, ir izstrādāts un 2016. gadā stājies spēkā Daugavas/Lielupes upju baseina apgabala apsaimniekošanas plāns un plūdu pārvaldības plāns 2022.-2027. gadam. Apsaimniekošanas plāns ietver pasākumu programmu, kas jāīsteno, lai sasniegtu izvirzītos mērķus ūdens kvalitātei. **Daugavas un Lielupes upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānā ietvertās prasības, mērķi un nostādnes ņemtas vērā izstrādājot Aizkraukles novada teritorijas plānojumu.**

Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 27. jūnija Direktīva 2001/42/EC „Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu”. Tās mērķis ir izvērtēt plānošanas dokumentu īstenošanas radīto iespējamo ietekmi uz vidi un iesaistīt sabiedrību dokumenta apspriešanā un lēmumu pieņemšanā, kā arī izstrādāt priekšlikumus, lai novērstu vai samazinātu iespējamo negatīvo ietekmi. Direktīvas prasības ir ietvertas likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un MK 23.03.2004. noteikumos Nr. 157. **Saistībā ar šīs direktīvas prasību nodrošināšanu tiek veikts šis Aizkraukles novada teritorijas plānojuma SIVN.**

Lisabonas stratēģija (pieņemts 2000. gadā) noteica jaunu stratēģisko mērķi Eiropas Savienībai, lai stiprinātu nodarbinātību, ekonomiskās reformas un sociālo saliedētību kā uz zināšanām balstīta ekonomikas daļu. 2001. gadā stratēģija tika papildināta Gēteborgas Eiropas Savienības Padomes sanāksmē par ilgtspējīgo attīstību, pievienojot ekoloģisko aspektu Lisabonas procesam. Līdz ar to stratēģija balstās uz trīs pīlāriem – ekonomiskā atjaunotne, sociālā atjaunotne un ekoloģiskā atjaunotne. **Izstrādājot Aizkraukles novada teritorijas plānojumu, kā viens no galvenajiem principiem ir ievērots ilgtspējīgas attīstības princips.**

Augstāk uzskaitīti vispārīgie vides aizsardzības politikas dokumenti Eiropas Savienības līmenī. Bez tiem ir virkne specifisku regulu un direktīvu, kas attiecas uz konkrētām jomām/vides aspektiem un ir pārņemtas Latvijas Republikas normatīvajā regulējumā. Ar visaptverošu vides jomas regulējumu Eiropas Savienības līmenī var iepazīties Eiropas Komisijas Vides ģenerāldirektorāta tīmekļvietnē¹⁸.

2.2. Nacionālie vides aizsardzības mērķi

¹⁸ https://ec.europa.eu/environment/index_en

Latvijas nacionālos vides aizsardzības mērķus hierarhiskā kārtībā definē virkne nacionāla līmeņa plānošanas dokumentu.

Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050 ir ilgtermiņa politikas plānošanas dokuments, kas pieņemta 2020. gada janvārī un izstrādāta, lai vienlaicīgi ar klimata pārmaiņu ierobežošanu un samazināšanu vairotu Latvijas tautsaimniecības ekonomisko konkurētspēju, kā arī lai Latvijas iedzīvotājiem tiktu nodrošināta droša dzīves vide. Stratēģija nosaka oglekļa mazietilpīgas attīstības virzienus.

Divi no paredzētajiem iespējamajiem risinājumiem oglekļa mazietilpīgas attīstības nodrošināšanai ir šādi:

- (1) nodrošināt pašvaldību ilgtspējīgu attīstību, veicinot viedu, klimatneitrālu un elastīgu pilsētvidi, tostarp pilsētvides attīstībā izvēloties zaļo infrastruktūru (t.sk., nodrošinot, ka pašvaldības plāno un īsteno tādas teritoriālpārveidošanas pasākumus, kas veicina vispusīgi organizētu un kompleksu pilsētu apkaimju izveidi, ka transporta infrastruktūra pilsētās un novados ir vieda un optimizēta),
- (2) nodrošināt optimālu transporta infrastruktūru, mainīt iedzīvotāju pārvietošanās paradumus, palielināt resursefektīvu un videi draudzīgu transportlīdzekļu veidu lietošanu (t.sk., ceļu tīkla attīstību plānojot ilgtspējīgi, ņemot vērā transporta attīstības tendences, tostarp, mazinot ceļu būves ietekmi uz vidi un klimatu).

Kopējie Latvijas vides aizsardzības mērķi ir ietverti **Vides politikas pamatnostādņēs 2021.-2027. gadam** (turpmāk – VPP 2027). Tas ir vides aizsardzības nozares vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments. Tas izstrādāts atbilstoši NAP 2027 noteiktajām prioritātēm un Eiropas Zaļā kursa stratēģiskiem mērķiem. Pamatnostādnes ir saistošas arī Aizkraukles novada attīstības plānošanai un ieviešanai.

Vides politikas pamatnostādņu mērķi izriet no NAP 2027 vadmotīviem un stratēģiskiem mērķiem un vides aizsardzības sistēmas prioritātēm periodā līdz 2030. gadam. Tie ir:

- (1) virzīties uz klimatneitralitāti un klimatnoturīgumu;
- (2) veicināt ilgtspējīgu resursu izmantošanu un pāreju uz aprites ekonomiku;
- (3) saglabāt un atjaunot ekosistēmas un bioloģisko daudzveidību;
- (4) samazināt piesārņojumu.

Pamatnostādņēs bioloģiskās daudzveidības jomā ir izvirzīti divi apakšmērķi, kas, pirmkārt, vērsts uz bioloģiskās daudzveidības, t.sk. īpaši aizsargājamo sugu un biotopu un vērtīgo ainavu saglabāšanu, otrkārt, uz dabas kapitāla saglabāšanu un pārvaldību (ietver ekosistēmu pakalpojumus, degradētās ekosistēmas un dabas kapitālu ražošanai).

Sīkāk analizējot VPP 2027, tās sadalītas vairākās daļās, līdz ar to politikas dokumenta aptvertās vides jomas pēc iespējas atspoguļotas/analizētas arī šajā Vides pārskatā, un tās ir:

- ▶ **gaisa kvalitāte un klimata pārmaiņas;**
- ▶ **vides troksnis;**
- ▶ **ūdeņu kvalitāte;**
- ▶ **resursu efektīva izmantošana un aprites ekonomika;**
- ▶ **bioloģiskās daudzveidība un ainavas;**
- ▶ **ražošana un ķīmisko vielu pārvaldība.**

Šie augstāk uzskaitītie vides aspekti kopumā identificējami kā plānošanas dokumenta aktuālākie vides aspekti. Ietekme uz cilvēku veselību primāri tiek vērtēta gaisa kvalitātes un trokšņa kontekstā.

Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030. gadam ir politikas plānošanas dokuments, ar kuru tiek noteikti Latvijas mērķi un to izpildes pasākumi šādā nozarēs vai darbībās – siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums un oglekļa dioksīda piesaistes palielinājums, atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielinājums, energoefektivitātes uzlabošana, enerģētiskās drošības nodrošināšana, enerģijas tirgu infrastruktūras uzturēšana un uzlabošana, kā arī inovāciju, pētniecības un konkurētspējas uzlabošana.

Plāna ilgtermiņa vīzija ir ilgtspējīgā, konkurētspējīgā un drošā veidā veicināt ilgtspējīgas tautsaimniecības attīstību.

Lai īstenotu mērķi ir nepieciešams:

- (1) veicināt resursu efektīvu izmantošanu, kā arī to pašpietiekamību un dažādību;
- (2) nodrošināt resursu, un it īpaši fosilu un neilgtspējīgu resursu, patēriņa būtisku samazināšanu un vienlaicīgu pāreju uz ilgtspējīgu, atjaunojamu un inovatīvu resursu izmantošanu, nodrošinot vienlīdzīgu pieeju energoresursiem visām sabiedrības grupām;
- (3) stimulēt tādas pētniecības un inovāciju attīstību, kas veicina ilgtspējīgas enerģētikas sektora attīstību un klimata pārmaiņu mazināšanu.

Izstrādājot Aizkraukles novada teritorijas plānojumu, analizēti un ņemti vērā nacionālie vides aizsardzības mērķi.

3. Vides pārskata izstrāde

3.1. Sagatavošanas procedūra un iesaistītās institūcijas, metodoloģija

► Sagatavošanas procedūra un iesaistītās institūcijas

Aizkraukles novada teritorijas plānojuma SIVN ir process, kura **mērķis** ir uzlabot plānošanas dokumenta kvalitāti, vērtējot šī dokumenta iespējamo ietekmi uz vidi un laicīgi novēršot vai mazinot to īstenošanas negatīvās ietekmes.

Šis process ir vērsts uz to, lai izvērtētu, kādas būtiskas tiešas vai netiešas pārmaiņas vidē var rasties politikas plānošanas dokumentu īstenošanas rezultātā, iespējamās negatīvas ietekmes novērstu plānošanas dokumenta izstrādes procesā, plānotu pasākumus iespējamās negatīvās ietekmes mazināšanai un sagatavotu rekomendācijas plānošanas dokumenta ieviešanas efektivitātes monitoringam. SIVN procedūra veikta ievērojot MK 23.03.2004. noteikumos Nr. 157 noteikto izstrādes kārtību, t.sk. nodrošinot Vides pārskata publisko (sabiedrisko) apspriešanu.

Saskaņā ar MK 23.03.2004. noteikumu Nr. 157 5. punktā norādīto, Aizkraukles novada pašvaldība 2023. gada pavasarī veica rakstiskas konsultācijas ar Dabas aizsardzības pārvaldi, Veselības inspekciju un Valsts vides dienesta Atļauju pārvaldi par nepieciešamību piemērot Aizkraukles novada teritorijas plānojumam stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu. Dabas aizsardzības pārvalde un Valsts vides dienests norādīja, ka SIVN procedūra būtu jāpiemēro plānošanas dokumentam, savukārt Veselības inspekcija neuzstāja uz procedūras piemērošanu.

Aizkraukles novada pašvaldība 2023. gada 8. maijā Vides pārraudzības valsts birojam nosūtīja vēstuli par ietekmes uz vidi stratēģiskā novērtējuma nepieciešamību izstrādājot Aizkraukles novada teritorijas plānojumu, t.sk. pievienojot iesniegumu „Par plānošanas dokumenta Aizkraukles novada teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu”.

Vides pārraudzības valsts birojs, atbilstoši likumam „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (1998), secināja, ka Aizkraukles novada teritorijas plānojuma īstenošana var tikt saistīta ar vidi ietekmējošu jautājumu risināšanu, tostarp noteikti izstrādes uzdevumi ietver tādas darbības, kas skar un var ietekmēt arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un citas dabas vērtības Aizkraukles novadā, līdz ar to teritorijas plānojumam nepieciešams veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu.

Vides pārraudzības valsts birojs lēmumu par nepieciešamību veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu pieņēma 2023. gada 9. jūnijā, attiecīgi, uz tā pamata arī ir izstrādāts Vides pārskats.

Vides pārskata **publiskā apspriešana tiks organizēta vienlaikus ar Aizkraukles novada teritorijas plānojuma 1. redakciju**. Abi sagatavotie dokumenti publiskās apspriešanas ietvaros tiks iesniegti iepriekš minētajām trīs institūcijām izskatīšanai un viedokļa noskaidrošanai. Savukārt Vides pārskats pēc teritorijas plānojuma gala redakcijas izstrādes tiks iesniegts Vides pārraudzības valsts birojā atzinuma saņemšanai.

Informācija par publisko apspriešanu norisi un tās rezultātiem tiks iekļauta šīs nodaļas 2.2. apakšnodaļā „Sabiedrības līdzdalība un rezultāti”.

► Metodoloģija

SIVN ievērotas divas galvenās stadijas:

- (1) **Apjoma apzināšana** – noteikts SIVN apjoms un detalizācijas pakāpe, ņemot vērā plānošanas dokumenta un tā īstenošanas alternatīvu iespējamo ietekmi uz vidi, noteiktas novērtējumam izmantojamās metodes, kā arī Vides pārskata struktūra;
- (2) **Vides pārskata projekta sagatavošana** – normatīvajos aktos ir noteiktas prasības par Vides pārskata sagatavošanu un tajā iekļaujamo informāciju. Novērtējums lielā mērā ir atkarīgs no datu nodrošinājuma un to analīzes. Ietekmes analīzes galvenais mērķis ir sniegt visaptverošu un skaidru informāciju par visām iespējamām alternatīvām, t.sk. salīdzināt tās savā starpā vai ar "nulles" alternatīvu.

SIVN procedūras veikšanā un Vides pārskata sagatavošanā izmantotas šādas metodes:

- **Pašreizējās situācijas analīze** – analizēta Aizkraukles novada teritorijas attīstības plānošanas dokumentos un saistītajos plānošanas dokumentos ietvertā informācija, kā arī visa pašvaldības rīcībā esošā un publiski pieejamā informācija par vides stāvokli novada teritorijā (t.sk. tendences Aizkraukles novada attīstībā un to ietekmi uz vidi, kā arī vides kvalitāti, galvenās slodzes un to radītās sekas). Informācija par vides un dabas resursiem un vides kvalitātes novērtējumu un tendences tiek izmantotas bāzes scenārija veidošanā.

Vides pārskata projekta izstrādes laikā tika:

- (1) izskatīti teritorijas plānojuma izstrādei izsniegtie institūciju nosacījumi, lai iegūtu vispusīgu informāciju par esošo situāciju un noskaidrotu visas iespējamās vides problēmas, kurām jāpievērš uzmanība;
- (2) izvērtēti bijušo novadu spēkā esošie teritorijas plānojumi un to Vides pārskati;
- (3) apkopota valsts institūciju publiskajās datu bāzēs pieejamā informācija par novada demogrāfiskajiem rādītājiem, uzņēmējdarbības un vides jautājumiem (ūdenssaimniecība, piesārņojuma avoti, atkritumu apsaimniekošana, vides risku teritorijas), derīgie izraksteņi un veikta to analīze.

Atzīmējams, ka SIVN procedūra iepriekš tika piemērota četriem bijušo novadu spēkā esošajiem teritorijas plānojumiem un diviem novadu veidojošo pagastu teritorijas plānojumiem (skatīt 1. tabulā).

1. tabula. Līdzšinējo teritorijas plānojumu SIVN procedūras

SIVN procedūra TP	Izstrādes gads	Izstrādātājs	VPVB lēmums par piemērošanu/nepiemērošanu
Kokneses novads	2013. gads	SIA „METRUM”	05.12.2011. lēmums Nr. 82
Aizkraukles novads	2014. gads	SIA „METRUM”, SIA „Vides eksperti”	23.01.2013. lēmums Nr. 6
Jaunjelgavas novads – nav piemērota (spēkā esošais ar 2017. gada grozījumiem)	–	–	13.04.2016. lēmums Nr. 18
Skrīveru novads	2019. gads	SIA „55M”	05.03.2019. lēmums Nr. 4-02/11
Pļaviņu novads	2022. gads	SIA „Baltkonsults”	14.09.2018. lēmums Nr. 4-02/62
Neretas novads			

Pilskalnes pagasts – <i>nav piemērota</i>	–	–	25.04.2006. lēmums Nr. 7-04/2654
Neretas pagasts – <i>nav piemērota</i>	-	-	09.11.2005. lēmums Nr. 7-04/2654
Zalves pagasts	2007. gads	Nav informācijas	Nav informācijas
Mazzalves pagasts	2009. gads	SIA „NAGLA IF”	11.11.2008. lēmums Nr. 60

Iepriekšējo teritorijas plānojumu vides pārskatos akcentētas daudzas tēmas, kuras savu aktualitāti ir saglabājušas arī jaunajā Aizkraukles novada teritorijas plānojumā, turpinot iesāktās prakses vides risku mazināšanai un meklējot jaunus risinājumus.

Bijušā Kokneses novada SIVN procedūras ietvaros sagatavotajā vides pārskatā uzsvērts novada ekonomiskais profils ar akcentu uz tūrismu, biškopību, izglītību, lauksaimniecību, mežsaimniecību un medniecību, un tūrisma areālā kā dzinējspēku norādot Likteņdārzu. Atzīmēti derīgo izrakteņu areāli un ieteikums pašvaldībai – papildus spēkā esošo normatīvo aktu prasībām, pieprasīt derīgo izrakteņu ieguves ierosinātajam sniegt detalizētu aprakstu par iespējamo ietekmi uz sabiedrību (apkārtējiem iedzīvotājiem) – paredzētās darbības iespējamām ietekmēm uz pieguļošo zemju īpašumu attīstību, iespējamiem ierobežojumiem esošajā saimnieciskajā darbībā un zemes izmantošanā. Izvērtējot sniegto informāciju, pašvaldība var pieprasīt ierosinātajam izstrādāt detaļplānojumu, izstrādājot transporta un energoapgādes shēmu, lai novērstu iespējamo negatīvo ietekmi uz apdzīvotām vietām. Īpaša uzmanība jāpievērš iespējamām gruntsūdens līmeņa izmaiņām un pasākumiem, kas ierobežo trokšņa un putekļu izplatību dzīvojamo māju tuvumā.

Bija atzīmētas problēmas ar notekūdeņu attīrīšanu, t.sk. privātmājām gar Pērses un Daugavas upēm, kā arī lopkopības uzņēmumu kūtsmēslu un vircas uzglabāšanas problēma. Akcentēts ainavas nozīmīgums un nepieciešamība to plānot, uzsverot, ka ainavu plānošanai jāklūst par vienu no galvenajiem instrumentiem teritorijas ainaviskās un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un paaugstināšanā, bet konkrēti ieteikumi nebija minēti. Ainavas saglabāšanā kā nozīmīgs uzdevums minēta degradēto un pamesto ražošanas un lauksaimniecības būvju apzināšana un uzņēmēju iesaistīšana teritoriju sakopšanā un sanācijā, arī latvāņu invadētās teritorijas minētas kā ekoloģiskā riska teritorijas, pašvaldībā uz 2012.gada jūliju minēts 8,7 ha. Šāda informācija par latvāņiem iztrūkst jaunajā teritorijas plānojumā.

Kokneses novada perspektīvajā struktūrā ir attēloti vairāki tūrisma areāli, tie ir Pērses un Daugavas upes krasti, Lobes ezera krasts un „Likteņdārza” teritorija uz salas Daugavā, savukārt teritorijas plānojumā nav izdalīts atsevišķs teritorijas izmantošanas veids, kas tiktu paredzēts tūrisma attīstībai, izņemot „Likteņdārzu”, kas noteikta kā vieta ar īpašiem noteikumiem, neparedzot tajā tādu apbūves attīstību, kas varētu negatīvi ietekmēt „Likteņdārza” idejas attīstību. Lobes ezers kā kopīga interešu un sadarbības telpa ar Ogres novadu, uzsverot tā rekreācijas nozīmi

Perspektīvā akcentēts apbūves samazinājuma virziens – no lineāras apbūves attīstības uz koncentrētu un centrisku. Koknesē ražošanas teritorijas plānotas jau esošajos ražošanas un citu pamestu un vizuāli piesārņotu vietu teritorijās, tādējādi tiek ierobežota jaunu teritoriju apbūvēšanas.

Aizkraukles novada teritorijas plānojuma vides pārskatā uzsvērts plānošanas akcents – veidot Aizkraukles pilsētas un Aizkraukles pagasta ciema attīstību pēc kompaktuma principa – attīstīt un apgūt apbūves teritorijas primāri vietās, kuras ir tuvu jau izveidotai

apbūve, pozitīvāk no vides aspekta un līdzsvarotas ilgtermiņa telpiskās attīstības kontekstā.

Pie vājamajām pusēm minētas „degradētās un piesārņotās teritorijas”. novada teritorijā kopumā ir vērojama ūdeņu kvalitātes uzlabošanās, daudzviet uzlabojusies attīrīšanas iekārtu darbība. Minēts uzdevums izvirzīt prasības alternatīvu risinājumu izstrādei tām plānotajām darbībām, kas veicinātu biogēno vielu novadīšanu vai būtiski ietekmētu krastu ainavu. Uzmanība jāpievērš arī ūdensteču un ūdenstilpju piekrastes izmantošanai rekreācijas mērķiem. Viens no potenciāli bīstamākajiem pazemes ūdens piesārņošanas avotiem minēti neizmantojie un neapsaimniekoto ūdensapgādes urbumi, kas aktualitāte saglabājuši arī jaunajā plānojumā.

Akcentēts nopietns piesārņojums, kas vēl ir saglabājies objektā „Bijušā dzelzsbetona rūpnīca”, kas turpina izplatīties vidē, bet ir. No piesārņojuma viedokļa vides uzlabojums ir vērojams bijušo rūpniecības uzņēmumu atrašanās vietās Enerģētiku, Rūpniecības un Gaismas ielai piegulošajā teritorijā, kuras, atjaunojoties saimnieciskajai darbībai, ir vai arī tiek sakārtotas atbilstoši vides aizsardzības prasībām. Kā problēma uzsvērtā tendence apbūvei paredzētās (t.s. īpašniekam paredzot arī pārdošanas scenāriju) zemes dalīšanas pazīmes, vienlaikus neparedzot atbilstošas komunikācijas. Minēta nepieciešamība noteikt un grafiski atzīmēt arī 10% applūstošās teritorijas, kurās būvniecība nav pieļaujama, tādējādi sniedzot informāciju novada iedzīvotājiem par risku vietām, kur apbūve nav vēlama. Ieteikums Jaunas papildu rūpniecības teritorijas stratēģiski izvietot virzienā uz ziemeļiem no Aizkraukles pilsētas pie autoceļa A6.

Plaviņu novada SIVN Vides pārskatā akcentēta nepieciešamība nodrošināt ūdenssaimniecības, inženiertehniskā un transporta infrastruktūru realizējot plānoto jauno blīvas apbūves attīstību no jauna izveidotos ciemos. Plānošanas dokumenta risinājumi paredz samazināt iepriekš noteiktās blīvas apbūves – ciemu - teritorijas. Līdz ar to izmaiņas blīvas apbūves teritoriju izvietojumā vērtējamas kā nozīmīgas. Paredzētās ciemu robežu maiņas, kas paredz samazināt ciemu apbūves teritorijas, uzskatāmas par pamatotām, tāpat par pamatotu tika uzskatīts paredzētais nosacījums apbūves teritorijas neparedzēt applūstošās teritorijās.

Teritorijas plānojuma realizācijas laikā radītās negatīvās ietekmes uz vidi saistītas galvenokārt ar derīgo izrakteņu ieguvī par 25 ha lielākās teritorijās un to ietekme var svārstīties - no neitrālas vai vidēji būtiskas līdz būtiski negatīvai. Galvenais nosacījums ietekmes uz vidi samazināšanai ir tiesību aktos izvirzīto prasību ievērošana.

Skrīveru novada SIVN Vides pārskatā ieteikts novada pašvaldībai plūdu riska pārvaldību uzskatīt par obligāti (vismaz daļēji) apsveramu jautājumu. Skrīveru novada upēs tiek novadīti aizvien vairāk virszemes noteces ūdeņi no meliorācijas sistēmām. Līdz ar to nepieciešama upju caurteku apsekošana un rekonstrukcija lielāka noteces ūdeņu apjoma uzņemšanai, lai novērstu plūdu risku. Teritorijas plānojums atļāva vēja elektrostaciju ar maksimālo jaudu līdz 20 kW uzstādīšanu ciemos (ar augstumu līdz 12 m) un lauku teritorijās (ar maksimālo augstumu līdz 20 m) ar attiecīgiem nosacījumiem.

Līdzīgi kā citos novados un jaunajā Aizkraukles teritorijas plānojumā akcentēti ūdens apgādes urbumi, minot, ka pašvaldība var veicināt neizmanto to urbumu pareizu apsaimniekošanu vai likvidēšanu. Atzīts, ka novadā pakāpeniski tiek uzlabotas ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu sistēmas, tīkliem tiek pieslēgti arvien jauni objekti, kas kopumā uzlabo vides un ūdensobjektu kvalitāti novadā.

Apzinātas Sosnovska latvāņa invadētās teritorijas 3,4 ha.

Akcentēts ainavas nozīmīgums un vietējas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas. Tās tika izdalītas ar mērķi saglabāt Skrīveru novadam raksturīgās mozaīkveida ainavas, kur lauki mijas ar viensētām, nelielu mežiņu puduriem un bērzu birzītēm un upju ielejām. Saskaņā ar tajā periodā spēkā esošajiem Skrīveru novada TIAN, šajās teritorijās nebija atļauts veikt kailcirtes, izgāzt atkritumus, lietot ķīmikālijas. 1989. gadā ar pašvaldības lēmumu tika noteikti 7 vietējas nozīmes kompleksi dabas liegumi: Ķīsuma strauts, Dīvajas senleja – Puntūžu kalns, Braslas senleja, Pulksteņupītes senleja, Maizītes senleja, Kalnezera reģions un Āšķeres grava. Kā vietējas nozīmes aizsargājamas dabas teritorija spēkā esošajā teritorijas plānojumā bija noteikta arī „Daugavas ielejas ainavas aizsardzības zona” – tā aptvēra teritoriju Daugavas ielejas labā krasta autoceļa A6 vizuāli uztveramajā zonā, un tās noteikšanas mērķis bija saglabāt Daugavas ielejas īpašo dabas un kultūrvēsturisko vidi. Ievērojot pēctecības principu, šajā plānojumā kā ainaviski vērtīgas bija noteiktas teritorijas ap Maizītes upi Skrīveru ciemā, ap Braslu, Dīvajū un Pulksteņupīti. Teritorijās, kas bija noteiktas kā ainaviski vērtīgas, minēta nepieciešamība vērst uzmanību uz to tālāku attīstību un apsaimniekošanu, piemēram, izstrādājot būvprojektus jāveic biotopu ekspertīze un ainavas novērtējums, kā arī noteikti ierobežojumi apbūvei. Tāpat minēts, ka jāparedz aprobežojumi lauksaimniecības zemju apmežošanai.

Teritorijas plānojumā bija samazinātas Skrīveru un Zemkopības institūta ciema robežas, bet paplašināta Klidziņas robeža, iekļaujot Dīvajas upes ielejas posmu Z virzienā. Savukārt 2 esošiem ciemiem Līči un Ziedugravas tika noņemts ciema statuss un nav noteiktas robežas.

Kopumā zināmas grūtības SIVN veikšanā un Vides pārskata sagatavošanā joprojām rada detaļas informācijas trūkums par vides kvalitāti un piesārņojuma avotiem Aizkraukles novadā. Tā ir problēma kopumā visā valstī – ierobežota vides informācijas pieejamība.

- ▶ **Nulles scenārija analīze** – pašreizējās situācijas analīzes rezultātā veikts sākotnējais novērtējums un identificēti būtiskākie vides aspekti (problēmas), kas saistīti ar plānošanas dokumentu. Balstoties uz apkopoto pieejamo pamatinformāciju par vides stāvokli Aizkraukles novadā, tiek sagatavota Vides pārskata sadaļa par iespējamām izmaiņām un būtiskiem vides aspektiem situācijā, ja teritorijas plānojums netiek īstenots jeb t.s. *nulles scenārijs*.
- ▶ **Dokumenta atbilstības un sasaistes ar citiem likumdošanas dokumentiem analīze** – vērtēta Aizkraukles novada teritorijas plānojuma atbilstība un sasaiste ar valsts vides normatīvajos dokumentos noteiktajām prasībām un nosacījumiem attiecībā uz vides kvalitātes standartiem, atļautajām un aizliegtajām darbībām noteiktās teritorijās (piemēram, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi, aizsargjoslas), kā arī valstī noteiktajā kārtībā apstiprinātajos nacionālajos, reģionālajos, pašvaldības un nozaru plānošanas dokumentos izvirzītajām prioritātēm, mērķiem un rīcību virzieniem.
- ▶ **Salīdzinošā analīze** – veikta par teritorijas plānojuma attēloto funkcionālo zonējumu un pašlaik spēkā esošo, ņemot vērā esošo vides stāvokli attiecībā uz šajā SIVN identificētajiem būtiskās ietekmes vides aspektiem.
- ▶ **Ietekmju (plānotās situācijas) analīze** – analizēta teritorijas attīstības plānošanas dokumentā noteikto attīstības mērķu un plānoto darbību to sasniegšanai īstenošanas iespējamā ietekme uz vidi, izstrādāti ieteikumi iespējamās negatīvās ietekmes novēršanai vai samazināšanai.

- **Diskusijas un konsultācijas** – ar Aizkraukles novada teritorijas plānojuma izstrādes darba grupā iesaistītajiem ekspertiem un pašvaldības speciālistiem. 2024. gada 8. februārī organizēta klātienē diskusija (skatīt 2.2. apakšnodaļu) par vides problēmām un risināmiem jautājumiem SIVN procesa ietvarā). Tiks organizēta publiskā apspriešana, kuras laikā institūcijas sniegs atzinumus, bet sabiedrībai būs iespēja iesniegt priekšlikumus un piedalīties publiskās apspriešanas sanāksmē.

3.2. Sabiedrības līdzdalība un rezultāti

Aizkraukles novada teritorijas plānojuma un tā SIVN procedūras ietvaros sabiedrības līdzdalībai Aizkraukles novada pašvaldība piešķir būtisku nozīmi un lomu.

Teritorijas plānojuma un Vides pārskata izstrādē, sabiedrības, sabiedrisko organizāciju un institūciju līdzdalība tiek/tiks nodrošināta vairākos SIVN procedūras etapos:

- esošā vides stāvokļa analīzē un veicot tā novērtējumu par būtiskiem vides aspektiem;
- organizējot dokumentu publisko apspriešanu, t.sk. publiskās apspriešanas sanāksmes;
- izvērtējot un iestrādājot sabiedrības pārstāvju, institūciju un Aizkraukles novada pašvaldības struktūrvienību speciālistu komentārus Vides pārskata projektā, kā arī ņemot teritorijas plānojuma un Vides pārskata projekta publiskās apspriešanas laikā saņemtos komentārus un priekšlikumus par sagatavotajiem dokumentiem;
- iestrādājot Vides pārraudzības valsts biroja ieteikumus (atzinumā ietvertās rekomendācijas) Vides pārskata gala redakcijā.

Pēc būtības vides jautājumu risināšana nav nodalāma no pārējo teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros risināmo jautājumu loka, tomēr papildus normatīvajos aktos noteiktajam un organizētajām Aizkraukles novada teritorijas plānojuma darba grupām, tika organizēta arī **atsevišķa diskusija tieši vides jautājumu pārrunāšanai ar iedzīvotājiem SIVN izstrādes ietvaros**. Līdz ar to šajā sadaļā tiek sniegts izklāsts gan par organizēto iedzīvotāju sanāksmi SIVN izstrādes sākumposmā 2024. gada 8. februārī, gan arī Vides pārskata projekta publiskās apspriešanas organizēšanu, kas tiks papildināta pēc publiskās apspriešanas noslēgšanās un rezultātu apkopošanas.

► Sanāksme par vides jautājumiem SIVN izstrādes sākumposmā 2024. gada 8. februārī

Kā norādīts iepriekš, darbs pie SIVN procedūras veikšanas aktīvi tika uzsākts 2024. gada janvārī. Tā kā Vides pārskata ietvaros tiek aprakstīta un novērtēta attiecīgā plānošanas dokumenta (šajā gadījumā teritorijas plānojuma) īstenošanas ietekme uz vidi, mērķtiecīgi Vides pārskata izstrāde tika uzsākta vairākus mēnešus pēc Aizkraukles novada teritorijas plānojuma izstrādes (lai būtu pamats diskutēt jau par konkrētākiem iespējamiem risinājumiem).

Uz sanāksmi 2024. gada 8. februārī plkst. 15.00 Aizkraukles kultūras centrā tika aicināts ikviens interesents klātienē, informējot par to gan pašvaldības tīmekļa vietnē un sociālajos tīklos, gan reklamējot to uz reklāmas sienas (reklāmas video projektorā) pretī pašvaldības ēkai uz daudzdzīvokļu ēkas sienas. Sarunas mērķis bija apzināt iedzīvotāju viedokli par iespējamām normām, kas būtu jānosaka jaunajā Aizkraukles novada teritorijas plānojumā, kā arī diskutētu par vides problēmām, risināmiem jautājumiem, kas būtu jāvērtē SIVN izstrādē.

Kopumā sanāksmē piedalījās 26 dalībnieki, un iedzīvotāju interese tika izrādīta gan par vēja parku iespējamo attīstību, gan turpmāko ražošanas attīstību Vietalvas pagastā, gan kulta vietu tuvumā esošo teritoriju plānošanu un citiem jautājumiem.

5. attēls. Sabiedrības līdzdalības pasākuma norise 2024. gada 8. februārī

Sanāksmes sākumā Aizkraukles novada pašvaldības projektu vadītāja, teritorijas plānotāja Ilze Circene iepazīstināja ar teritorijas plānojuma izstrādes gaidu, līdz šim izteiktajiem iedzīvotāju priekšlikumiem, Aizkraukles novada plānošanas principiem un nākamajiem plānotajiem sabiedrības iesaistes pasākumiem.

Jānorāda, ka Vides pārraudzības valsts birojs 2024. gada 18. janvārī pieņēma lēmumu par ietekmes uz vidi novērtējuma izstrādi vēja parku būvniecībai Aizkraukles novada Aizkraukles un Kokneses pagastos¹⁹. Sanāksmē piedalījās arī uzņēmuma, kurš plānot attīstīt šo vēja parku starp Koknesi un Aizkraukli, pārstāvis, kurš īsi komentēja situāciju, un ziņoja, ka tiks organizētas atsevišķas iedzīvotāju sanāksmes, lai diskutētu tieši par šo projektu. Iedzīvotāji sanāksmes laikā puda bažas par vēju parku attīstību novadā, paužot satraukumu, ka tas atstās negatīvu ietekmi uz iedzīvotāju un dzīvnieku veselību. Līdz ar to sanāksmē iedzīvotāji izteica priekšlikumus jaunajā novada teritorijas plānojumā noteikt ierobežojumus šāda veida izmantošanai noteiktās teritorijās.

Dabas eksperte Sandra Ikaunieca iepazīstināja ar plānoto Vides pārskata saturu un skaidroja šī dokumenta nozīmi, sakot, ka Vides pārskatā tiek ietverta novada plānoto funkcionālo zonējumu un atļauto darbību iespējamās ietekmes novērtēšana gan uz vides kvalitāti (piemēram, gaisa un ūdens kvalitāti), gan uz aizsargājamām dabas teritorijām. Sanāksmē Sandra Ikaunieca vērsa uzmanību, ka uzmanība tiks pievērsta derīgo izrakteņu ieguves plānošanai, kā arī atjaunojamo enerģijas resursu ieguves vietu plānošanai.

Sanāksmē Ilze Circene norādīja, ka teritorijas plānojumā plānots noteikt aprobežojumus vēja parku izveidei, un šobrīd tos plānots noteikt ap ainaviskām teritorijām un apdzīvoto vietu tuvumā.

¹⁹ Plašāk skatīt šeit: www.vpvp.gov.lv/lv/ietekmes-uz-vidi-novertejumu-projekti/veja-parka-buvnieciba-aizkraukles-novada-aizkraukles-un-kokneses-pagastos-sia-rivereto

6. attēls. Sabiedrības līdzdalības pasākuma norise 2024. gada 8. februārī

Domājot par novada attīstību, sanāksmes laikā izskanēja arī ieteikums ņemt vērā Eiropas padomes regulu „Par dabas atjaunošanu”, kas pašreiz ir sagatavošanā un tiek aktīvi diskutēta starp Eiropas Savienības dalībvalstīm. Regula paredz ES dalībvalstīm spert izlēmīgākus soļus izvirzīto ES klimata un biodaudzveidības saglabāšanas mērķu sasniegšanai. Viens no regulas punktiem attiecas uz urbānajām (apdzīvoto vietu, pilsētu) ekosistēmām – lai nodrošinātu, ka pilsētu zaļās zonas turpina sniegt vajadzīgos ekosistēmu pakalpojumus, un to, ka zaļo teritoriju izžušana ir jāaptur, tās būtu jāatjauno un jāpaplašina, un pilsētplānošanā jāintegrē zaļā infrastruktūra un dabā balstīti risinājumi, piemēram, zaļie jumti un zaļās sienas²⁰.

Papildus citiem vides jautājumiem Sandra Ikauniece akcentēja invazīvo sugu izplatības problemātiku. Iedzīvotāji tika aicināti iepazīties ar plašāku informāciju par invazīvajām sugām Dabas aizsardzības pārvaldes tīmekļa vietnē²¹, kā arī pievienot savus ziņojumus par invazīvo sugu izplatību novada teritorijā, veidojot precīzāku informāciju par to sastopamību un, iespējams, nākotnē palīdzot plānot mērķtiecīgākus pasākumus to ierobežošanai.

Klātesošie iedzīvotāji sanāksmes laikā pauda neapmierinātību, ka dzīvojamo māju tuvumā, tai skaitā daudzdzīvokļu, lauksaimniecības zemes tiek apstrādātas ar ķīmikālijām, kā rezultātā pasliktinās gan gaisa, gan tuvumā esošo mazdārziņu augsnes kvalitāte. Ilze Circene informēja, ka arī Koknesē darba grupās šāda neapmierinātība ir izskanējusi, un Attīstības nodaļas speciālisti vērtēs, vai teritorijas plānojumā būtu nosakāmi kādi papildus ierobežojumi jau lauksaimniecisko darbību regulējošām normām.

Sanāksmē piedalījās arī teritorijas plānojuma izstrādē piesaistītā ainavu arhitekta Laura Hrisanfova. Viņa teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros veica esošo teritorijas plānojumu ainavu izvērtējumu un ir sniegusi priekšlikumus vērtīgo teritoriju iespējamai saglabāšanai. Sanāksmes laikā Laura Hrisanfova akcentēja teritoriju plānojuma nozīmi ainavu saglabāšanas jautājumā, sakot, ka Aizkraukles novada ainavas vērtības ir nozīmīgas ne tikai vietējā līmenī, bet arī visas

²⁰ Plašāk ar ES regulu tā esošajā izstrādes stadijā var iepazīties vietnē eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0304

²¹ latvianature.daba.gov.lv/invazivo-sugu-parvaldnieks/

Latvijas kontekstā. Un Aizkraukles novada lielākā ainavu vērtība – Daugavas ainava, ir iekļauta Latvijas kultūras kanonā, un Daugavas ainava ir viena no astoņām kanoniskajām ainavām, kas reprezentē Latvijas skaistumu un daudzveidību, kas veidojušies dabas apstākļu un cilvēku mijiedarbībā.

7. attēls. Sabiedrības līdzdalības pasākuma norise 2024. gada 8. februārī

Kā sanāksmē tika uzsvērts, Daugavas ainavas vērtību nosaka Daugavas ainavas iekļaušana Latvijas kultūras kanonā, trīs novadā esošo ainavu noteikšana Latvijas „Ainavu dārgumi” sarakstā, novadā esošie 29 valsts aizsargājami kultūras pieminekļi, *Natura 2000* vietas, nācijai nozīmīgas un simboliskās zudušās ainavas (Staburaga klints, Pērses kanjons u.c.), kā arī tas, ka Aizkraukles novads ir populāra tūrisma vieta. Ņemot vērā to, sanāksmē Ilze Circene informēja, ka teritorijas plānojumā plānots noteikt ainaviskās teritorijas, pārskatot līdz šim spēkā esošajos sešos bijušo novadu teritorijas plānojumos noteikto, un rūpīgi izvērtējot nosacījumus jaunajā teritorijas plānojumā.

Klātesošie iedzīvotāji izteica priekšlikumus jaunajā novada teritorijas plānojumā noteikt ierobežojumus arī saules paneļu izveidošanā noteiktās teritorijās, piemēram, vizuāli nozīmīgajās ainavu teritorijās.

Sanāksme noritēja divas stundas, t.i., līdz plkst. 17.00, pēc kuras Aizkraukles novada Attīstības speciālisti pārrunāja jau konkrētākus risinājumus teritorijas plānojumā. Piemēram, noteikt to, ka ap kulta vietām, par kurām sanāksmē tika izrādīta interese no iedzīvotāju puses, noteiktā attālumā nav atļauts izcirst mežu.

► Vides pārskata projekta publiskā apspriešana, tās rezultāti

Atbilstoši MK 23.03.2004. noteikumu Nr. 1. un 9. punktā noteiktajam, kā arī ņemot vērā Vides pārraudzības valsts biroja 2023. gada 9. jūnija pieņemtajā lēmumā norādītajam, Aizkraukles novada pašvaldība nodrošina Aizkraukles novada teritorijas plānojuma un tā ietvaros izstrādātā Vides pārskata publisko apspriešanu un apspriešanas sanāksmi sanāksmes.

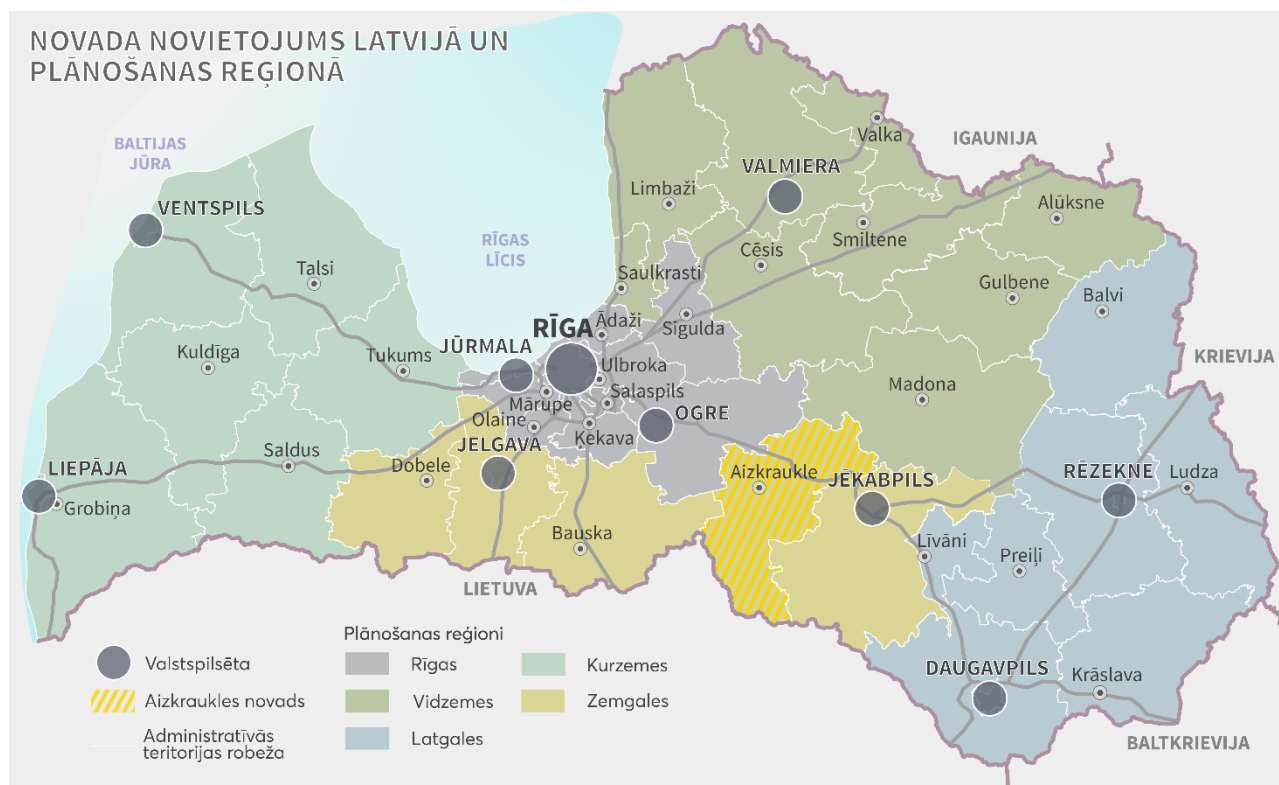
Publiskās apspriešanas laikā ikviens interesents var iepazīties ar izstrādāto Vides pārskatu un sniegt priekšlikumus tā pilnveidošanā. Rezultāti par publiskās apspriešanas rezultātiem tiks iekļauti Vides pārskatā pēc apspriešanas noslēgšanās un rezultātu apkopšanas.

4. Esošā vides stāvokļa apraksts

4.1. Teritorijas īss raksturojums

► Ģeogrāfiskais novietojums

Aizkraukles novads atrodas Latvijas centrālajā daļā, Zemgales plānošanas reģionā (skatīt 8. attēlu). Ziemeļaustrumos tas robežojas ar Madonas novadu, ziemeļrietumos ar Ogres novadu, austrumos ar Bauskas novadu, rietumos ar Jēkabpils novadu, bet dienvidos ar Lietuvu.

8. attēls. Aizkraukles novada atrašanās vieta Latvijas teritorijā

Novads izveidots 2021. gadā 1. jūlijā administratīvi teritoriālās reformas rezultātā, apvienojot Aizkraukles, Jaunjelgavas, Kokneses, Neretas, Pļaviņu un Skrīveru novadus.

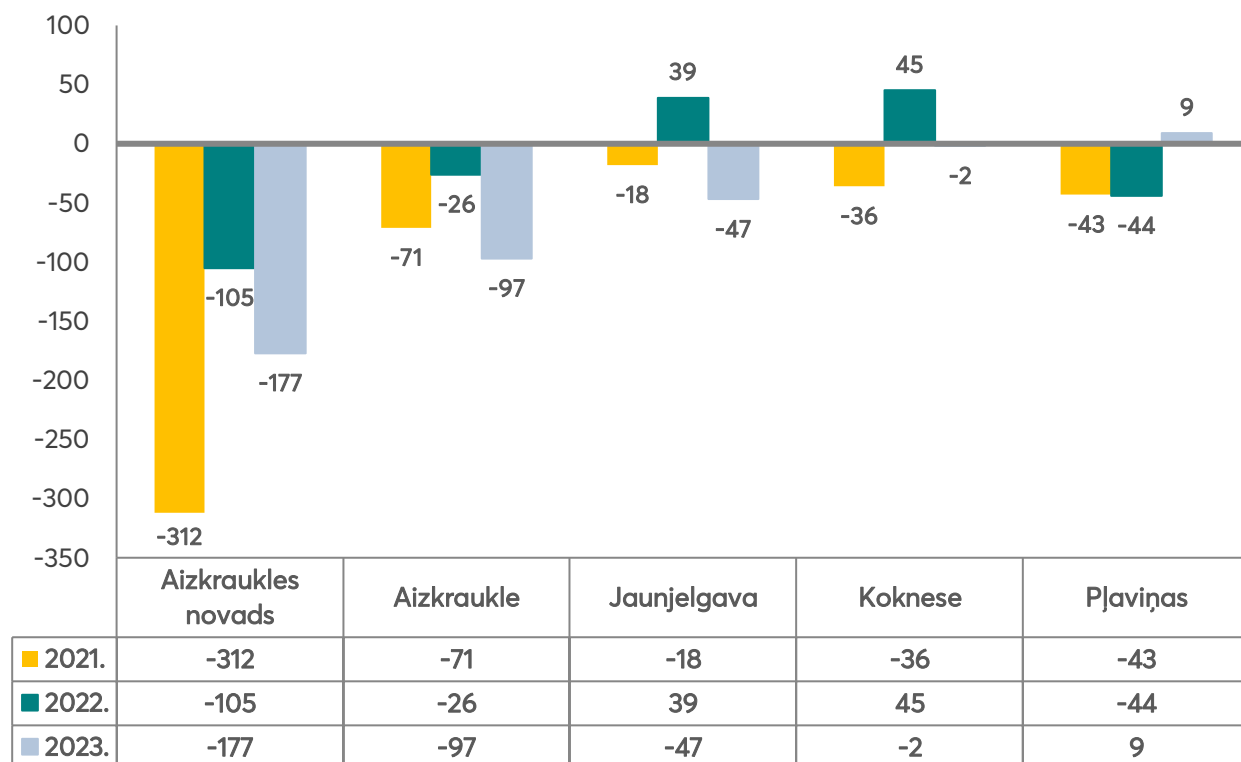
Aizkraukles novada platība ir 2274,3 km²², kopējais iedzīvotāju skaits – vairāk kā 31 000 iedzīvotāju. 2024. gada sākumā tajā dzīvoja 28 773 iedzīvotāji²³. Administratīvais centrs ir Aizkraukles pilsēta. Administratīvās pārvaldes atrodas visos bijušajos novada centros.

Administratīvi teritoriālās reformas veikto izmaiņu dēļ, iedzīvotāju skaits Latvijas novados un pagastos Oficiālā statistikā šobrīd pieejams par pēdējiem gadiem. Centrālajā statistikas pārvaldē²⁴ pieejama informācija par iedzīvotāju skaita izmaiņām pēdējo gadu laikā (skatīt 9. attēlu). **Aizkraukles novadā pēdējos gados vērojams iedzīvotāju skaita samazinājums.** Zīmīgi, ka 2022. gadā tas ir palielinājies Jaunjelgavā un Koknesē, taču izmaiņas 2023. gadā jau atkal ir ar negatīvu rādītāju. Savukārt Pļaviņās, ja visus pēdējos gadus bija negatīva tendence,

²² www.aizkraukle.lv

²³ Pastāvīgie iedzīvotāji saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem (RIG010) iedzīvotāji pēc dzimuma un vecuma grupām reģionos, novados, pilsētās, pagastos, ciemos (atbilstoši robežām 2024. gada sākumā), apkaimēs un blīvi apdzīvotās teritorijas (eksperimentālā statistika), <https://data.stat.gov.lv/>

²⁴ <https://stat.gov.lv/lv>

2022. gadā iedzīvotāju skaita samazinājums bija pavisam neliels, bet 2023. gadā tas bija pat pieaudzis.

9. attēls. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Aizkraukles novadā un tās pilsētās 2021.-2023. gadā

► Dabas apstākļi

Aizkraukles novads atrodas Latvijas vidū, un tam parasti bijusi raksturīga salīdzinoši auksta, ilgstoša ziema un silta, reizēm pat karsta vasara. 2022. gadā vidējā gaisa temperatūra Aizkraukles novada bija +7,2 °C, šim gadam esot par 0,5 °C siltākam par 1991.-2020. gada normu (+6,7 °C)²⁵.

Klimatiskās standarta normas periodā (1991.-2020.), Aizkraukles novada vissiltākais mēnesis ir jūlijs (vidējā gaisa temperatūra +18 °C), un visaukstākais gada mēnešus ar vidējo gaisa temperatūru -3,8 °C ir janvāris. Visā novērojumu periodā visaugstākā reģistrētā gaisa temperatūra Aizkraukles novērojumu stacijā „Skrīveri” bijusi 2006. gada jūlijā +35,3 °C un viszemākā 1956. gada februārī, proti, -38,4 °C.

2022. gadā kopējais nokrišņu daudzums Aizkraukles novadā bija 712,9 mm, šim gadam esot par 2 % mitrākam nekā 1991.-2020. gada norma (696,8 mm). Nākotnes ilgtermiņa prognozes VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” (turpmāk – LVĢMC) tīmekļvietnē Aizkraukles novadā paredz gada nokrišņu summas turpmāku paaugstināšanos. Noturīga sniega sega parasti pastāv laikā starp 15. decembri un 26. martu. Vējainākais mēnesis ir decembris, un kopumā ziema ir vējainākais gadalaiks.

Salīdzinot klimatisko standarta normu (1991.-2020. gads) ar klimatiskās references periodu (1961.-1990. gads), gada vidējā gaisa temperatūra Aizkraukles novadā paaugstinājusies par 1,2 °C, bet nokrišņu daudzums palielinājies par 29,2 mm.

²⁵ https://klimats.meteo.lv/klimats_latvija/pasvaldibu_apskati/novads/aizkraukles_novads/

LVĢMC tīmekļvietnē (skatīta 2024. gada martā) izteiktās **nākotnes prognozes liecina, ka gada vidējā gaisa temperatūra Aizkraukles novadā turpinās paaugstināties**. Gadsimta beigās (2071.-2100. gads), atbilstoši vidēju klimata pārmaiņu scenārijam, gada vidējā gaisa temperatūra sasniegs +9,1 °C, tas ir, būs par 2,4 °C augstāka nekā 1991.-2020. gadu periodā. Savukārt nozīmīgu klimata pārmaiņu scenārija gadījumā gada vidējā gaisa temperatūra sasniegs +11,1 °C, tas ir, būs par 4,4 °C augstāka nekā mūsdienās. Būtiski saruks sala dienu skaits un pieaugs vasaras dienu skaits no vidēji 29 vasaras dienām 1991.-2020. gadu periodā līdz 56 dienām pie vidējām klimata pārmaiņām un līdz vidēji 76 dienām pie nozīmīgām klimata pārmaiņām 2071.-2100. gadu periodā.

Veģetācijas perioda ilgums no 196 dienām mūsdienās pieaugs līdz 219 vai 238 dienām gadsimta beigās, attiecīgi vidēju vai nozīmīgu klimata pārmaiņu gadījumā.

Aizkraukles novads atrodas plašajā Viduslatvijas zemienē, ziemeļu daļa līdz Daugavai tas izvietojies Madlienas nolaidenumā, Daugava aizņem Lejasdaugavas senleju, bet novada dienvidu daļa atrodas Taurkalnes līdzenumā²⁶. Vietalvas pagasts atrodas Vidzemes augstienes Vestienas pauguraines dienviddaļas malā, kurai raksturīgs sīkpauguru reljefs.

Latvijā līdz šim nav veikta vienlaidu augsnes kartēšana, tādēļ par Latvijas augšņu telpisko izplatību iespējams secināt tikai no lauksaimniecībā izmantojamās zemes un Latvijas ģeokīmiskās kartēšanas rezultātiem, meža monitoringa un zinātnisko pētījumu datiem.

Lauksaimniecības zemēs dominē podzolētās glejaugsnes un velēnu podzolaugsnes²⁷. Mežu augsnēs lielākas platības aizņem mālsmilts augsnes, kā arī pārejas un augstā purva kūdras augsnes. Daudz meža augšņu ir uz divdaļīgiem augsnes cilmiežiem, kur virskārtā ir smilts, bet apakškārtā – smilšmāla un mālsmilts nogulumi. No augsnes tipiem dominē tipiskais podzols, velēnu podzolaugsne, velēnpodzolētā virsēji glejotā augsne, velēnpodzolētā pseidoglejotā augsne, velēnpodzolētā gleja un glejotā augsne.

Aizkraukles novadā atrodas plašas mežu teritorijas, īpaši starp Susējas upi un Jaunjelgavu, kā arī starp Daudzevu un Viesītes upi. Liela daļa mežu aug uz nosusinātām augsnēm, mežaudzēs sastopamas gan boreālajai mežu zonai raksturīgas augu un koku sugas, gan nemorāliem mežiem raksturīgi sugu kompleksi, koku sugu sastāvā kopā ar skujkoku, bērzu un apšu mežaudzēm aug arī liepas un oši, pārmitrās vietās audzes veido melnalkšņi.

4.2. Gaisa kvalitāte un klimata pārmaiņas

► Gaisa kvalitāte

Gaisa piesārņojums var būt gan dabīgs (piemēram, dzīvas būtnes elpojot izdala oglekļa dioksīdu), gan antropogēns jeb cilvēka radīts (automašīnu izplūdes gāzes, emisijas no fosilā kurināmā). Gaisa piesārņojums, ko emitē vienā valstī, atmosfērā var tikt pārnesti ārpus valsts robežām, tā veicinot gaisa kvalitātes pasliktināšanos citviet.

Statistiku par gaisa kvalitāti izmanto, lai novērtētu dažādu vielu (sēra dioksīda, slāpekļa dioksīda, ozona) un cieta daļiņu koncentrāciju gaisā vairākos novērojuma punktos Rīgā, Liepājā, Rēzeknē un Ventpilī, un lai novērtētu nokrišņu vidējo, maksimālo un minimālo skābumu Alūksnē, Dobelē, Rīgā, Skrīveros un Rucavā. Savukārt dati par kaitīgo vielu izmešiem atmosfērā sniedz informāciju par piesārņojuma (cietās daļiņas, slāpekļa oksīdi, sēra dioksīds, oglekļa monoksīds, gaistošie

²⁶ <https://enciklopedija.lv/skirklis/26548-Latvijas-reljefs>

²⁷ <https://enciklopedija.lv/skirklis/26023-Latvijas-augsnes>

organiskie savienojumi u.c.) daudzuma mērījumiem no stacionāriem avotiem atmosfērā Latvijā un dažādās Latvijas pilsētās.

Piesārņojošas vielas var emitēt stacionāri avoti (jebkura nekustīga ēka, celtnē, iekārta vai ierīce, kas tieši vai netieši izdala piesārņojumu gaisā), kā arī kustīgi objekti, piemēram, transporta līdzekļi, kas pārvietojas telpā. MK 16.04.2020. apstiprināja „Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plānu 2020.-2030. gadam”. Plāns izstrādāts, lai samazinātu gaisa piesārņojuma radīto negatīvo ietekmi uz vidi un cilvēku veselību. Plāna pasākumu izpilde palīdzēs sasniegt Latvijai noteiktos gaisa piesārņojošo vielu emisiju samazināšanas mērķus, uzlabos gaisa kvalitāti, sekmēs arī siltumnīcefektu izraisošo gāzu emisiju samazināšanos.

Pastāvīgi gaisa kvalitātes mērījumi Aizkraukles novadā netiek veikti, tāpēc nevar konkrēti pateikt, vai gaisa piesārņojums pārsniedz pieļautos vides un veselības standartus.

Tomēr par gaisa piesārņojuma iespējamību var spriest pēc piesārņojuma avotu klātbūtnes šajā teritorijā. Aizkraukles novada teritorijā **atrodas virkne rūpniecisko uzņēmumu**, kuri savas darbības procesā uzskaita piesārņojošo vielu emisiju gaisā un darbības nodrošināšanai ir saņēmuši B kategorijas atļaujas piesārņojošo darbību veikšanai vai C kategorijas piesārņojošās darbības apliecinājumu, atbilstoši MK 23.05.2017. noteikumu Nr. 271 „Noteikumi par vides aizsardzības oficiālās statistikas veidlapām” 4. punktam iesniedz datus par izmantotajām iekārtām un to emisijām (veidlapa Nr. 2-Gaiss²⁸). 2024.gadā Aizkraukles novadā ir fiksētas 346 sadedzināšanas iekārtas, kuru darbības rezultātā veidojas izmeši ²⁹, Latvijā starp novadiem (t.sk. Rīgu) ieņemot 18.vietu pēc šādu iekārtu skaita novadā, līdzīgs daudzums ir arī Madonas un Jelgavas novados. 2023.gadā šādas iekārtas bija vairāk – 386.

Kā kurnamais siltuma vai elektroenerģijas ražošanai Aizkraukles novadā tiek izmantoti dažādi kurināmā materiāli. Salīdzināma informācija par 2022., 2023. un 2024.gadu rāda, ka ir būtiski samazinājusies dīzeļdegvielas izmantošana, bet būtiski palielinājusies sašķidrinātās gāzes izmantošana. Koksnes materiālu (malka, šķeldas, briķetes, granulas, koksne) izmantošana arī 2024.gadā ir palielinājusies salīdzinot ar 2023, lai gan operatoru skaits ir nedaudz samazinājies (2.tabula) ³⁰, bet 2023.gadā koksnes resursi ir bijuši izmantoti daudz plašāk, lielas bijis arī operatoru skaits.

2.tabula. Kurināmā materiāla izmantošana siltuma vai elektroenerģijas ražošanai 2022.-2024.gadā Aizkraukles novadā.

Nr.	Kurināmā veids	2022.gads		2023.gads		2024.gads	
		Iekārtu skaits	apjoms	Iekārtu skaits	apjoms	Iekārtu skaits	apjoms
1.	Biogāze, tūkst m3	4	8236,883	4	8041,024	-	-
2.	Cita biogāze, tūkst m3	-	-	-	-	4	7820,764
3.	Cits kurināmais, tonna	-	-	1	246,96	0	0
4.	Dabas gāze, tūkst m3	28	1678,292	26	961,429	26	486,034
5.	Dīzeļdegviela, tonna	5	190,499	4	161,49	3	40,59
6.	Granulas, tonna	11	929,6765	11	1120,402	12	882,265

²⁸ Ar aktuālo piesārņojošo vietu karti un uzņēmumu nosaukumiem var iepazīties šeit:

<https://registri.vvd.gov.lv/piesarnojoso-darbibu-vietu-karte/>

²⁹ <https://parskati.lv/gmc.lv/#viewType=airSummaryEmmissionsFull&incrementCounter=1>

³⁰ <https://parskati.lv/gmc.lv/#viewType=airSummary2&incrementCounter=5>

7.	Koksne (pārējā), tonna	8	89894,966	7	2701,51	2	96,314
8.	Malka, tonna	17	2409,09	17	2701,51	17	2833,97
9.	Sašķidrinātā gāze, tonna	1	8	1	4,4	2	96,314
10.	Šķelda, tonna	18	33659,27	10	30912,734	9	38944,67
11.	Briketes, tonna	1	42,74	-	-	1	6,3

Vides pārskata izstrādātājam bija grūtības ar minēto vides informācijas ieguvu un datu pieejamību. Šobrīd dati pieejami Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra datu sistēmās. Pārsvārā līdz šim iegūtie un uzkrātie dati par vides kvalitāti atrodas LVGMC pārziņā, un ir tikai daļēji brīvi pieejami. **Nav pieejama pilnīga vides monitoringa informācija**, kas ļautu detalizēti izvērtēt vides stāvokli un tā izmaiņu tendences novada teritorijā. Tāpat, izvērtējot pieejamo gaisa kvalitātes monitoringa posteņu izvietojumu, jāsecina, ka to ir ļoti maz. Praktiski nav pieejama informācija par gaisa kvalitātes rādītājiem.

Rūpnieciskās teritorijas Aizkraukles novadā netiek plānots būtiski palielināt, tāpēc izvērtējums par jaunu piesārņojošo avotu ietekmi šajā plānošanas procesā netiek veikts. Jau esošajās rūpnieciskajās teritorijās paredzama un notiek jaunu objektu plānošana, kas nākotnē var potenciāli palielināt gaisa piesārņojumu. Šajos gadījumos ietekme uz vidi tiek vērtēta normatīvajos aktos paredzētajā kārtībā, kas nav šī teritorijas plānojuma ietvaros risināms jautājums.

Piemēram, 2024. gadā Vietalvas pagastā ir izsniegta programma ietekmes uz vidi novērtējumam nolietoto dzelzceļa koka gulšņu (kods 170204, bīstami atkritumi) un citu atkritumu pārstrādei īpašumā „Vesetkalns” (programma Nr. 5-03/6/2024.³¹). Darbības ietvaros paredzēta nolietoto koka gulšņu un citu atkritumu pārstrāde gazifikācijas iekārtā. Plānotās darbības ietekme uz vidi, t.sk. gaisa kvalitāti, tiek vērtēta normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Norādāms, ka par šo darbību iedzīvotāji izteica bažas organizētajā vides sanāksmē 2024. gada 8. februārī.

Gaisa piesārņojumu veido ne tikai stacionārie avoti, bet arī transporta plūsma pa autoceļiem. Aizkraukles novada ziemeļu daļa ir tranzīta teritorija, kuru šķērso valsts galvenais autoceļš A6 Rīga-Daugavpils-Krāslava-Baltkrievijas robeža (Patarnieki). Automašīnu plūsma šķērso novadu gan caur lauku teritorijām, gan pilsētām, veidojot pilsētās piesārņojuma koridora efektu.

Plāviņu pilsētā šāda piesārņojuma veidošanās ir mazāka, jo lielākā transporta plūsma pilsētu apbrauc pa apvedceļu E22.

Samērā noslogots ir valsts reģionālais autoceļš P85 (Rīgas HES-Jaunjelgava), kas šķērso **Jaunjelgavu**, tāpēc teritorijas plānojumā funkcionālajā zonējumā ir iestrādāts agrāk izstrādātais **risinājums apvedceļa izbūvei**. Apvedceļa izbūvēšanas ietekme uz vidi tiks vērtēta atbilstoši normatīvajiem aktiem, uzsākot projekta izstrādi.

Otrs apvedceļš, kas paredzēts Aizkraukles novadā, ir **Skrīveru apvedceļš**, kas Skrīveru novada teritorijas plānojumā³² bijis iezīmēts kā „Turpmākās izpētes un plānošanas teritorija”. Šis autoceļš tika plānots jau 1980. gadā Skrīveru ģenerālplāna ietvaros. Tā nepieciešamība tika pamatota ar to, ka tas uzlabos gan satiksmes drošību pašā Skrīveru ciemā, gan atslogos centru no smagā kravas transporta.

³¹ <https://www.vpvb.gov.lv/lv/ietekmes-uz-vidi-novertejumu-projekti>

³² Skrīveru novada teritorijas plānojums (apstiprināti ar Skrīveru novada domes 23.01.2020. sēdes lēmumu Nr. 1)

Mobilo avotu ietekme uz gaisa kvalitāti Latvijā tiek vērtēta tikai atsevišķās vietās, bet ne kopumā visā valstī. Lai gan Aizkraukles novadā netiek uzskaitīts autotransporta radītais piesārņojums, tas ietekmē gan pilsētas, gan novada pagastu gaisa kvalitāti, gan augsni autoceļu tuvumā, par ko liecina gaisa kvalitātes mērījumi citās pilsētās, piemēram, Rīgā, Liepājā un Rēzeknē.

Reģistrēto transportlīdzekļu skaits un izmaiņas novada teritorijā ir viens no rādītājiem, kas var raksturot potenciālo piesārņojumu no mobilajiem avotiem. Izmantota informācija sākot no 2022. gada, kad pēc administratīvās reformas Aizkraukles novads ir esošajās robežās, atsevišķi raksturojot situācijas izmaiņas Aizkraukles pilsētā un novadā.

2022. gada sākumā Aizkraukles novadā kopumā reģistrēti 13012 transportlīdzekļi, trīs gadu laikā līdz 2025. gada sākumam novadā **vērojams transportlīdzekļu skaita pieaugums par 35 %** (skatīt 3. tabulu). **Aizkraukles pilsētā pieaugums ir 9 %** (skatīt 4. tabulu). Tas nozīmē arī potenciālu gaisa piesārņojuma palielināšanos no mobilajiem avotiem.

3. tabula. Reģistrētie transporta līdzekļi Aizkraukles novadā ³³

Dati uz:	Vieglie	Kravas	Autobusi	Motocikli un tricikli	Puspiekabes un piekabes	Kvadricikli	Mopēdi	Kopā
01.01.2022.	9417	1103	19	320	1526	64	563	13012
01.01.2023.	9530	1111	9	335	1658	73	571	13287
01.01.2024.	9588	1157	7	379	1778	86	592	13587
01.01.2025.	12 510	1539	24	545	2264	103	709	17694

4. tabula. Reģistrētie transporta līdzekļi Aizkraukles pilsētā ³⁴

Dati uz:	Vieglie	Kravas	Autobusi	Motocikli un tricikli	Puspiekabes un piekabes	Kvadricikli	Mopēdi	Kopā
01.01.2022.	2635	326	3	66	378	13	91	3512
01.01.2023.	2741	340	15	79	408	14	90	3687
01.01.2024.	2807	340	17	92	412	14	87	3769
01.01.2025.	2859	343	17	102	418	12	88	3839

Gaisa piesārņojums no putekļiem Aizkraukles novadā veidojas uz vietējās nozīmes autoceļiem un arī pašvaldības ceļiem, lai gan satiksmes intensitāte uz šiem ceļiem ir samērā zema, tiem lielākoties ir grants segums.

► Klimata pārmaiņas

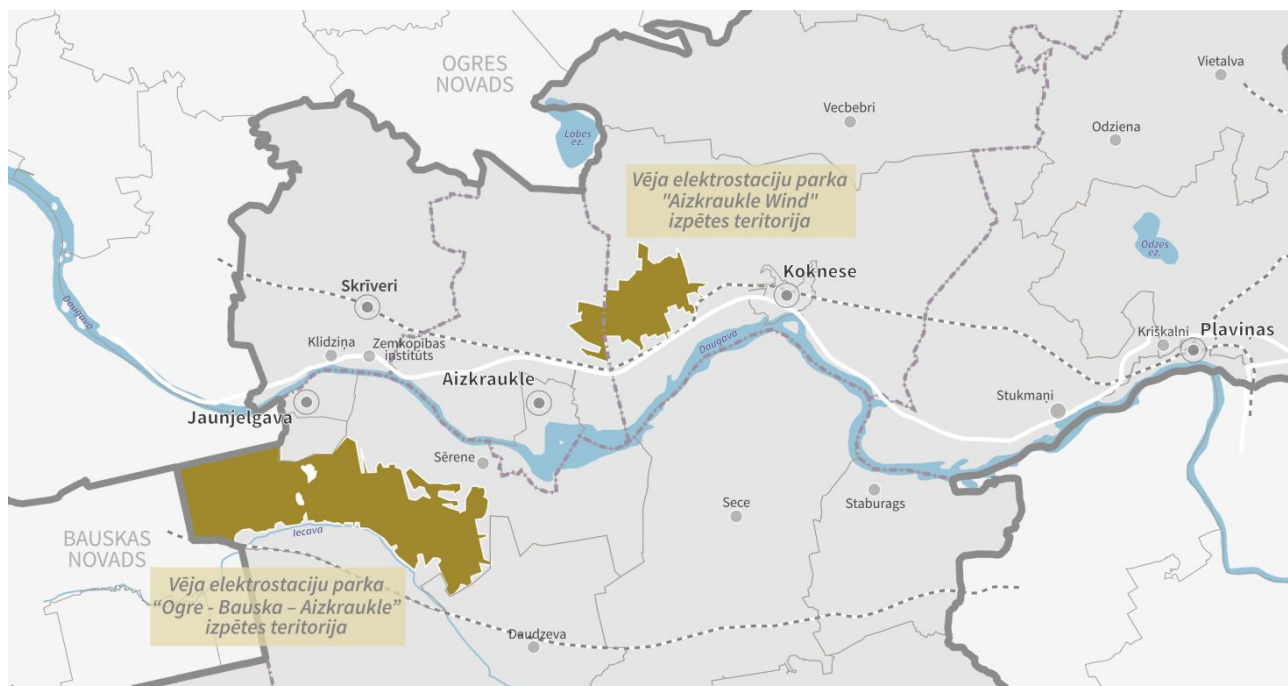
Atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšana ir būtisks atbalsts klimata pārmaiņu izraisīto gāzu emisijas samazināšanai. Tāpēc ir **atbalstāmi pasākumi, kas sekmē fosilo kurināmo nomaļu ar citiem kurināmiem resursiem vai dot iespēju izmantot atjaunojamus resursus elektroenerģijas ražošanā.**

Jaunas hidroelektrostacijas Aizkraukles novadā netiek plānotas.

³³ Reģistrētie (uzskaitē esošie) transportlīdzekļi, www.csdd.lv

³⁴ Reģistrētie (uzskaitē esošie) transportlīdzekļi, www.csdd.lv

Pēdējos gados populāra kļūst vēja enerģijas izmantošana, plānojot vēja parku izbūvi dažādās Latvijas vietās.

10. attēls. Vēja elektrostaciju parka izpētes teritorijas Aizkraukles novada robežās

Novada teritorijas plānojumā tiek ievērtēta šādu parku turpmākā attīstība, paredzot vietas, kurās vēja parku veidošana nav pieļaujama (piemēram, teritorijas plānojumā noteiktajās 12 ainavu teritorijās, tai skaitā teritorijā ap Daugavu).

Teritorijas attīstības plānošanas likuma 24. panta otrās daļas un MK 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 53.5. apakšpunkta nosacījumi nosaka, ka vēja parkiem ir jāizstrādā lokālplānojums, veicot arī ietekmes uz vidi novērtējums (konkrēto vēja elektrostaciju turbīnu izvietojumu nosaka iepriekš minētās procedūras laikā, nevis lokālplānojuma izstrādes procesa ietvaros. Teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā var noteikt teritorijas, kurās vēja elektrostaciju būvniecība ir aizliegta. Tas nozīmēs, ka attiecīgi pamatojot teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā pašvaldība var noteikt arī atsevišķus meža areālus, kuros vēja elektrostaciju būvniecība ir aizliegta.

Teritorijas plānojuma izstrādes laikā ietekmes uz vidi izvērtēšanas procesā ir divi vēja parki – "Aizkraukles Wind" un "Ogre-Bauska-Aizkraukle". Teritorijas plānojumā noteikts aizliegums būvēt vēja parkus ainaviski vērtīgās teritorijās – kopā 12 ainavtelpas jeb ainavas. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, mikroliegumos un to buferzonās, aizsargājamajos biotopos, kultūras pieminekļu un to aizsardzības zonu teritorijās.

Saules parkus nav atļauts veidot pilsētu ciemu teritorijās, ainaviski vērtīgās teritorijās, kā arī ĪADT un Es nozīmes biotopos, Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu teritorijās un to aizsargjoslās, nogāzēs un vēl dažās vietās – tas veicinās dabas un ainavas vērtību saglabāšanos.

4.3. Vides troksnis

Vides trokšņa piesārņojums var radīt gan diskomfortu, gan kaitējumu sabiedrības veselībai, tādēļ kaitīgo seku novērtējums ir būtisks, lai apzinātu ar trokšņa piesārņojumu saistīto problēmu nozīmīgumu un mērķtiecīgi plānotu risinājumus ietekmes samazināšanai.

Paaugstināts trokšņa līmenis ir lielāka problēma gan blīvi apdzīvotās vietās, gan lauku teritorijās. Troksnis ir saistīts ar daudzām cilvēka aktivitātēm, bet vislielākā ietekme ir transporta satiksmei (autotransportam, dzelzceļam un gaisa satiksmes troksnim).

MK 17.01.2014. noteikumos Nr. 16 „Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” definēti vides trokšņa robežlielumi apbūves teritorijās pēc to izmantošanas funkcijas³⁵.

Lai novērtētu iedzīvotāju skaitu, uz kuriem iedarbojas troksnis, stratēģiskās trokšņa kartēšanas laikā tika veikti trokšņa līmeņa aprēķini pie dzīvojamo ēku fasādēm, nosakot katras ēkas skaļāko fasādi. Valsts līmenī rīcības plāns vides trokšņa samazināšanai ir izstrādāts valsts autoceļu posmiem, uz kuriem satiksmes intensitāte 2019. gadā pārsniedza 3 milj. transportlīdzekļu gadā. Kopējais šo posmu garums ir 402 km, bet **neviens no šīm posmiem neatrodas Aizkraukles novadā**³⁶.

Kā nozīmīgākie trokšņa avoti Aizkraukles novadā ir viens valsts nozīmes autoceļš, 10 reģionālie ceļi, kā arī dzelzceļa līnija Rīga-Daugavpils.

Aizkraukles novadu šķērso:

- ▶ Eiropas nozīmes autoceļš E22;
- ▶ Valsts galvenais autoceļš A6 Rīga-Daugavpils-Krāslava-Baltkrievijas robeža (Patarnieki);
- ▶ Vietējās nozīmes reģionālie autoceļi:
 - P32 Augšlīgatne – Skrīveri;
 - P37 Pļaviņas (Gostiņi) – Madona – Gulbene;
 - P87 Bauska – Aizkraukle;
 - P86 Sērene – Kalnieši;
 - P80 Tīnūži – Koknese;
 - P 73 Vecumnieki – Nereta – Subate;
 - P79 Koknese – Ērgļi;
 - P75 Jēkabpils – LR robeža (Nereta);
 - P76 Aizkraukle – Jēkabpils;
 - P78 Pļaviņas – Ērgļi;
- ▶ Valsts vietējās nozīmes autoceļi;
- ▶ Pašvaldības ceļi un ielas.

Transporta infrastruktūras ietekmes zonās veidojas gan gaisa piesārņojums, gan trokšņa līmeņa paaugstināšanās. Pašvaldības **līmenī trokšņu karte autoceļiem nav izstrādāta**.

Pašvaldībā pašreizējā situācijā **nav tādu uzņēmumu, kas radītu būtisku troksni**, neatrodas arī citi objekti, kuri varētu radīt paaugstinātu vides trokšņa emisiju (piemēram, lidosta, vēja elektrostacijas un to parki, mototrases u.tml.). Plānojot šādu objektu attīstīšanu, potenciālā ietekme uz vidi un trokšņa piesārņojums jāvērtē normatīvo aktu noteiktajā kārtībā, kā tas pašreiz tiek veikts plānotajiem vēja parkiem (šobrīd, t.i., uz 2025. gada novembri, diviem novada

³⁵ <https://likumi.lv/ta/id/263882-troksna-novertesanas-un-parvaldibas-kartiba>

³⁶ Rīcības plāns vides trokšņa samazināšanai valsts autoceļu posmiem 2024.-2028. gadam, VAS „Latvijas valsts ceļi”

teritorijā; skatīt 10. attēlu). Paaugstinātu trokšņa emisiju varētu radīt militārais poligons "Sēlija", bet šī ietekme netiek vērtēta.

Teritorijas plānojumā nav identificētas akustiskā diskomforta zonas, kurās būtu jānosaka apbūves ierobežojumi vai prettrokšņu pasākumi, saglabājot vispārīgas normas teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos.

4.4. Virszemes un pazemes ūdens kvalitāte

Ūdens resursu apsaimniekošanas mērķis ir nodrošināt labas kvalitātes ūdeņus, veicinot to ilgtspējīgu un pārdomātu izmantošanu. Lai sekmētu virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzību un to kvalitātes uzlabošanu Eiropas Savienībā 2000. gadā tika pieņemta Ūdens Struktūrdirektīva – Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 23. oktobra direktīva 2000/60/EK, kas nosaka struktūru Eiropas kopienas rīcībai ūdeņu aizsardzības politikas jomā. Ūdens Struktūrdirektīvas prasību izskaidrošanai un sekmīgākai ieviešanai tiek izstrādāta Vispārīgās ieviešanas stratēģija un Vispārīgās ieviešanas vadlīnijas.

Latvijā Ūdens Struktūrdirektīvas prasības pārņemtas Ūdens apsaimniekošanas likumā un tam pakārtotajos Ministru kabineta noteikumos. Lai pārvaldītu ūdens resursus, Latvijas teritorija ir iedalīta četros upju baseinu apgabalos – Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas upju baseinu apgabalā³⁷.

Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni ir reģionāla mēroga plānošanas dokumenti ūdeņu aizsardzības un ilgtspējas nodrošināšanai. Ūdens resursu apsaimniekošanā tiek ņemta vērā dažādu vides, ekonomisko un sociālo faktoru mijiedarbība konkrētajā upju baseinu apgabalā, katram no tiem izstrādājot savu upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānu sešu gadu periodam.

Iekšzemes publisko ūdeņu statusu nosaka Civillikums. Civillikuma 1. pielikumā Latvijā kā publiskie ūdeņi noteikti 207 publiskie ezeri, un 42 publiskās upes. No tiem Aizkraukles novadā atrodas četri ezeri (Dāmenes ezers, Līdacis un Odzes ezers Aiviekstes pagastā; Znotiņu ezers jeb Aklais ezers Daudzeses pagastā) un četras upes – Aiviekste, Daugava (tās atzarojumi un Pļaviņu un Ķeguma HES ūdenskrātuves), Mēmele un Pērse (no Pelavas upes ietekas līdz ietekai Daugavā).

► Virszemes ūdensobjekti un to kvalitāte

Aizkraukles novada teritorija **ietilpst divos upju baseinu apgabalos – Daugavas un Lielupes upju baseinos**. Katru upju baseinu veido dabīgas un cilvēka radītas ūdensteces un ūdenstilpes.

Daugavas ūdens baseina apgabals (turpmāk – Daugavas UBA) atrodas Latvijas dienvidaustrumu un austrumu daļā un platības ziņā ir vislielākais³⁸. Upju un ezeru hidroloģiskajam režīmam raksturīgi augsti pavasara pali, reizēm arī vasaras-rudens lietavu pali, bet mazūdens periodi novērojami vasarā un ziemā. Maigās ziemās atkušņu periodos upēs novērojami ziemas pali, kas saistīti ar ledus vai/un vižņu sastrēgumiem.

Lielupes upju baseins (turpmāk – Lielupes UBA) atrodas Latvijas centrālajā daļā³⁹, un ir starptautisks upju baseinu apgabals, no kura aptuveni puse atrodas Lietuvas teritorijā. Lielupes

³⁷ <http://www.meteo.lv/lapas/vide/udens/udens-apsaimniekosana-/udens-apsaimniekosana?id=1108&nid=423>

³⁸ Ar tā administratīvo iedalījumu var iepazīties šeit:

https://videscentrs.lv/gmc.lv/files/Udens/UBA_2022_2027/Daugavas%20UBA%20plans%202022-2027%20final.pdf

³⁹ Ar tā administratīvo iedalījumu var iepazīties šeit:

https://videscentrs.lv/gmc.lv/files/Udens/UBA_2022_2027/Lielupes%20UBA%20plans%202022-2027%20final.pdf

upju baseinu apgabalā ir izteikts hidrogrāfiskais tīkls un salīdzinoši biezs mazo upju tīkls. Upju un ezeru hidroloģiskais režīms šajā apgabalā raksturojas ar augstiem pavasara paliem, vasaras-rudens lietus plūdiem un vasaras un ziemas mazūdens periodiem. Ziemas mazūdens periodi bieži tiek pārtraukti ar atkušņiem.

MK 31.05.2011. noteikumos Nr. 418 „Noteikumi par riska ūdensobjektiem” ir uzskaitīti virszemes ūdensobjekti katrā no četriem upju baseiniem, kuros pastāv risks nesasnēgt likumā „Ūdens apsaimniekošanas likums” (2002) noteikto labu virszemes ūdeņu stāvokli likumā paredzētajā termiņā. Būtiskākie riska cēloņi noteikumos norādīti katram objektam, tie ir punktveida piesārņojums, hidromorfoloģiskie pārveidojumi, plūdu risks, izklidētais piesārņojums, pārrobežu ietekme (Mēmeles posmiem), kā arī tās var būt dažādas individuālas ietekmes ūdensobjektos (augšteces vai lejteces ūdensobjekta ietekme, pastiprināta urbānā vai rekreācijas slodze, dabiskie apstākļi, vēsturiskā slodze).

Aizkraukles novadā atrodas **vairāki šajos MK noteikumos minētie ūdensobjekti vai to daļas.**

(1) Daugavas UBA ūdensobjekti:

► Upes un upju posmi:

- D418 Lobes – no Lokmenes līdz ietekai Ogrē (Skrīveru pagasts);
- D419 Ogre – no Līčupes līdz Lobei (Iršu pagasts);
- D430 Pērse – no iztekas līdz ietekai Daugavā (Aiviekstes pagasts, Bebru pagasts, Iršu pagasts, Klintaines pagasts, Kokneses pagasts, Vietalvas pagasts);
- D432DA Aiviekste – no Vesetas līdz ietekai Daugavā (Pļaviņas, Aiviekstes pagasts)
- D433SP Aiviekste – No Aronas līdz Vesetai (Aiviekstes pagasts);
- D474 Bebrupe – no iztekas līdz ietekai Lobes ezerā (Aizkraukles pagasts, Bebru pagasts, Iršu pagasts, Kokneses pagasts);
- D482 Brasla – no iztekas līdz satekai ar Maizīti (Aizkraukles pagasts, Skrīveru pagasts);
- D482 Dīvaja – no Braslas un Maizītes satekas līdz ietekai Daugavā (Skrīveru pagasts);
- D526 Veseta – no Savītes līdz ietekai Aiviekstē (Aiviekstes pagasts).

► Ezeri un ūdenskrātuves:

- Lobes ezers (Bebru pagasts, Kokneses pagasts);
- Ķeguma HES ūdenskrātuve (Aizkraukle, Aizkraukles pagasts, Jaunjelgava, Jaunjelgavas pagasts, Kokneses pagasts, Sērenes pagasts, Skrīveru pagasts);
- Pļaviņu HES ūdenskrātuve (Aiviekstes pagasts, Aizkraukle, Aizkraukles pagasts, Klintaines pagasts, Kokneses pagasts, Pļaviņas, Seces pagasts, Sērenes pagasts, Staburaga pagasts, Sunākstes pagasts);
- Odzes ezers (Aiviekstes pagasts, Vietalvas pagasts).

(2) Lielupes UBA ūdensobjekti:

► Upes un upju posmi:

- L158SP Neretiņa – No Latvijas-Lietuvas robežai līdz ietekai Mēmelē (Neretas pagasts, Pilskalnes pagasts);
- L163 Mēmele – no Viesītes līdz Apašcai (Lietuva) (Mazzalves pagasts);
- L164 Mēmele – no Latvijas-Lietuvas robežas līdz Viesītei (Mazzalves pagasts, Pilskalnes pagasts, Zalves pagasts);
- L166DA Suseja (Dienvidsusēja) – no Zalvītes līdz ietekai Mēmelē (Mazzalves pagasts, Zalves pagasts);
- L168 Suseja (Dienvidsusēja) – no Dūņupes līdz Zalvītei (Mazzalves pagasts, Neretas pagasts, Pilskalnes pagasts, Zalves pagasts);
- L169DA Suseja (Dienvidsusēja) – no iztekas līdz Dūņupei (Neretas pagasts).

Publiskās personas un privātpersonas ir atbildīgas par to, lai lietotu vai apsaimniekotu ūdens resursus minētajos ūdensobjektos, kā arī izmantotu vai plānotu izmantot teritorijas to sateces baseinā tādā veidā, kas novērstu vai mazinātu iespējamo negatīvo ietekmi uz attiecīgo ūdensobjektu un pakāpeniski uzlabotu tā stāvokli⁴⁰. Uzskaitītās darbības jomas, kuras jāveic tādā veidā, kas mazinātu iespējamo negatīvo ietekmi, ietver visus saimnieciskās darbības aspektus, piemēram, meža apsaimniekošanu, piesārņojošu vielu emisiju ūdenī, darbības ar augu aizsardzības līdzekļiem u.c. Tāpēc ūdensobjektu piekrastes zonu izmantošanas intensificēšana, piemēram, plānojot blīvāku apbūvi vai paplašinot apdzīvoto vietu robežas gar ūdensobjektiem, jāvērtē ļoti piesardzīgi.

Ūdens kvalitāte tiek vērtēta, balstoties uz ķīmisko, ekoloģisko un hidromorfoloģisko parametru kopumu. Rezultāti tiek izteikti šādās piecās kvalitātes klasēs: augsta, laba, vidēja, slikta un vāja.

Ūdeņu kvalitātes novērtējuma pamatā ir dati, kas iegūti īstenojot Valsts Ūdeņu monitoringa programmu. Ūdeņu monitoringa mērķis ir iegūt visaptverošu informāciju par ūdeņu stāvokli ūdensobjektos un tā izmaiņām ilgākā laika periodā. Novērojumi uzsākti 2006. gadā, ir aizritējuši trīs monitoringa periodi.

Kopumā Daugavas UBA labas/augstas kvalitātes/potenciāla upju ūdensobjektu procentuālais daudzums nav būtiski mainījies un tas konstanti turas pie 24 %. Trešajā monitoringa periodā būtiski samazinājies sliktas un ļoti sliktas kvalitātes/potenciāla ūdensobjektu skaits. Daugavas UBA ezeru ūdens objektu ekoloģiskā kvalitāte/potenciāls 2015.-2019. gadā ir uzlabojies, salīdzinot ar iepriekšējo monitoringa ciklu (2009.-2014. g.). Tajā pašā laikā ir atzīmēts, ka upju un ezeru ūdensobjektu ekoloģiskās kvalitātes/potenciāla vērtējuma izmaiņas kopumā ir saistītas ar kvalitātes vērtēšanas metožu pilnveidošanu, kas ļauj korektāk novērtēt pieejamos monitoringa rezultātus.

Tajā pašā laikā saskaņā ar ķīmiskā stāvokļa vērtēšanas metodiku, visos 359 Daugavas UBA ūdensobjektos ķīmiskā kvalitāte ūdenī 2015.-2019. gada. periodā tiek vērtēta kā slikta.

Lielupes UBA pēdējos divos monitoringa ciklos upju ūdensobjektu ekoloģiskās kvalitātes un potenciāla novērtējumā notikušas būtiskas izmaiņas. Samazinājies sliktas un ļoti sliktas kvalitātes ūdensobjektu procentuālais īpatsvars – to daudzums krities no 40 % uz 26 % no kopējā monitorēto ūdensobjektu skaita.

Salīdzinot ar iepriekšējo monitoringa ciklu (2009.-2014. g.), 2015.-2019. gadā Lielupes UBA ezeru ekoloģiskā kvalitāte/potenciāls nav mainījies. Labas, vidējas un sliktas ekoloģiskās kvalitātes/potenciāla ezeru procentuālais īpatsvars ir saglabājies nemainīgs.

► Pazemes ūdens kvalitāte

Pazemes ūdeņu resursi ir galvenais dzeramā ūdens avots Latvijā. Tie nodrošina ne tikai dzeramā ūdens resursus, bet arī saistīto ekosistēmu pastāvēšanu, un ir svarīgi nodrošināt pazemes ūdeņu ilgtspējīgu izmantošanu, lai kvalitatīvs dzeramais ūdens būtu pieejams arī nākamajām paaudzēm. Eiropas Savienībā ir ieviestas vienotas pazemes ūdeņu apsaimniekošanas prasības un novērtēšanas kritēriji, kā arī izstrādātas direktīvas, kas nosaka konkrētus mērķus un sasniedzamos rezultātus. Latvijā ir sagatavoti upju baseinu apsaimniekošanas plāni, bet, lai sasniegtu Ūdens Struktūrdirektīvā noteiktos mērķus, katrs upju apgabals ir sadalīts gan virszemes, gan pazemes ūdensobjektos. Līdzīgi kā virszemes ūdensobjektiem, arī pazemes ūdensobjektiem tiek veikts monitorings, novērtēts vides stāvoklis un izvirzīti pasākumi sliktā stāvokļa uzlabošanai vai laba stāvokļa saglabāšanai⁴¹.

⁴⁰ MK 31.05.2011. noteikumu Nr. 418 „Noteikumi par riska ūdensobjektiem” 6. punkts

⁴¹ Pazemes ūdensobjektu izdalīšanas metodika. 3. ziņojums. LVGMC (2017)

Aizkraukles novada teritorijas hidroģeoloģiskie apstākļi ir samērā vienkārši. Aktīvās ūdens apmaiņas (saldūdens) zona iever kvartāra un pirmskvartāra ūdens kompleksus līdz vidusdevona Narvas svītas (D2nr) sprostslānim. Kvartāra nogulumi izplatīti visā novada teritorijā. Teritorijas hidroģeoloģiskā griezuma augšējo daļu veido smiltis, morēnas mālsmilts un smilšmāls.

Ar gruntsūdeņiem saistīto smilts slāņu biezums sasniedz tikai dažus metrus. Gruntsūdeņi nodrošina individuālā sektora ūdensapgādi, tos plaši izmanto viensētās (grodu akas). Ar kvartāra nogulumiem saistītu ūdens resursu ieguve iespējama ~ līdz 40m dziļumam.

Pazemes ūdeņu kvalitāti visvairāk ietekmē dabiski notiekošie ģeoloģiskie un hidroģeoloģiskie procesi. Gruntsūdens līmeni ietekmē meteoroloģiskie apstākļi – nokrišņi, sals, ilgstošs sausums. Tomēr arī cilvēku saimnieciskā darbība ietekmē ūdens kvalitāti.

Viens no piesārņojuma avotiem ir nerekultivētas senākas izgāztuves un degradētas teritorijas, pamestie urbumi, kas var radīt piesārņojošu vielu emisiju pazemes ūdeņu slāņos. Tāpēc ļoti nozīmīga ir šādu vietu apzināšana novadā un sanācijas pasākumu īstenošana.

Vēl viens būtisks faktors, kas var ietekmēt pazemes ūdeņu līmeņus un to pieejamību patēriņam, ir derīgo izrakteņu ieguves teritoriju paplašināšana un jaunu derīgo izrakteņu vietu ierīkošana. Teritorijas plānojuma grafiskajā daļā nav noteiktas precīzas vietas, kur var tikt attīstīta derīgo izrakteņu ieguve, bet teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos noteikti nosacījumi derīgo izrakteņu ieguvei, piemēram, ka tos nav atļauts ierīkot tuvāk par 100 m no dzīvojamās mājas, kā arī noteiktas atsevišķās teritorijas, kur nav atļauta derīgo izrakteņu ieguve.

► **Peldvietu ūdens kvalitāte**

MK 28.11.2017. noteikumi Nr. 692 „Peldvietas izveidošanas, uzturēšanas un ūdens kvalitātes pārvaldības kārtība” attiecas uz iekšzemes un Baltijas jūras un Rīgas jūras līča peldvietām, kuras minētas noteikumu 1. un 2. pielikumā. Noteikumi paredz peldvietas izveidošanas un uzturēšanas kārtību, drošības prasības, ūdens kvalitātes monitoringu, drošības un higiēnas prasības, kā arī citus nosacījumus. Pašvaldības katru gadu izvērtē informāciju par to teritorijā esošajām peldvietām un iesniedz veselības inspekcijā priekšlikumu, ja nepieciešama peldvietas iekļaušana šo noteikumu pielikumā vai svīturošana no tā.

Aizkraukles novadā nav nevienas peldvietas, kas būtu iekļauta iepriekš minēto noteikumu pielikumā un sekotu līdzī šīm prasībām. Attiecīgi Veselības inspekcija neveic kontroli Aizkraukles novadā attiecībā uz peldvīdēnu kvalitāti.

Tajā pašā laikā novada teritorijā **ir vairākas gan vietējo iedzīvotāju, gan tūristu iecienītas peldvietas.** Viena no tām ir „Mežezers” pie Odzes ezera. „Mežezers” ir atpūtas komplekss, kas atrodas apmēram 7 km no Pļaviņām, un piedāvā ziemas sporta veida vietas un brīvdienu namiņus. Peldvieta ir arī pie Odzes ezera. Pēc pašvaldības iniciatīvas kādreiz ir veiktas ūdens kvalitātes analīzes, bet par pašreizējo situāciju informācijas nav.

Citas iedzīvotāju apmeklētas peldvietas ir Rīteru karjerā, karjera ziemeļrietumu galā ierīkota AS „Latvijas valsts meži” atpūtas vieta. Mazāk apmeklēta ir AS „Latvijas valsts meži” ierīkotā atpūtas vieta pie Līdača ezera, kas atrodas netālu no Odzes ezera. Peldēšanās vieta ir arī Daugavā, Aizkraukles pilsētā pie kultūras centra.

Neskatoties uz to, ka tūrisms tiek atzīts kā viens no perspektīvajiem attīstības virzieniem, Aizkraukles novada **teritorijas plānojums neplāno izveidot peldvietas, kas atbilstu peldvietām izvirzītajām prasībām.**

Publisko peldvietu jautājumus daļēji varētu risināt ar novadā izstrādātiem publisko ūdeņu pārvaldības noteikumiem, iekļaujot jautājumu par peldvietām, tāpēc ieteicams tādus izstrādāt.

Publiskie ūdeņi ir nozīmīgs resurss, kuru izmantošana veicina teritorijas ekonomisko attīstību. To izmantošanai un pārvaldība ir jābūt ilgtspējīgai, lai nodrošinātu ūdeņu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, ūdens kvalitātes nepasliktināšanos un interešu saskaņotību, un to nosaka likumā „Zemes pārvaldības likums” (2014) pašvaldībām noteiktās valdītāja tiesības un likumā „Pašvaldību likums” (2022) noteiktais pienākums rūpēties par racionālu publisko ūdeņu pārvaldību.

4.5. Ūdenssaimniecība

Latvijā dzeramo ūdeni galvenokārt iegūst no pazemes ūdens avotiem, kuru krājumi pilnībā nodrošina iedzīvotājus ar dzeramo ūdeni. Taču, saskaroties ar dažāda ķīmiskā sastāva iežiem zemes dziļēs, ūdens tiek bagātināts ar ķīmiskiem elementiem, dažādās Latvijas vietās dzeramajā ūdenī var būt dabīgi paaugstinātas atsevišķu ķīmisko savienojumu koncentrācijas, kuru klātbūtni dzeramajā ūdenī lielā mērā nosaka dabiskie reģionam raksturīgie hidroģeoloģiskie apstākļi.

Lai arī kopumā ūdens resursi valstī dzeramā ūdens apgādei ir pietiekami, bieži vien neapmierina dzeramā ūdens kvalitāte, kas šobrīd pamatā jāattiecina uz mazajām ūdens apgādes sistēmām pagastos. Visbiežākais minēto rādītāju neatbilstības cēlonis ir Latvijas pazemes ūdeņu piesātinājums ar dzelzs savienojumiem, kura atdalīšanai no dzeramā ūdens jāizmanto speciālas tehnoloģijas, kuras vēl nav ieviestas visās Latvijas pašvaldībās, arī novecojušie ūdens sadales tīkli, kas var pasliktināt iedzīvotājiem piegādātā dzeramā ūdens kvalitāti, kaut gan sākotnēji tā kvalitāte ir bijusi laba. Šīs vecās ūdens pārvades infrastruktūras nomaiņšana prasa laiku un ievērojamus finanšu līdzekļus.

Aizkraukles novadā centralizētās ūdensapgādes sistēmas ir ierīkotas 16 ciemos un Aizkraukles, Kokneses, Jaunjelgavas un Pļaviņu pilsētās, ar centralizēto ūdensapgādi ir nodrošinātas dzīvojamās mājas, sabiedriskās ēkas un privātie uzņēmumi.

Ūdens atdzelžošanas un ūdens attīrīšanas iekārtas, kas uzlabo dzeramā ūdens kvalitāti ciemos, ir uzstādītas:

- Rīteru un Stukmaņu ciemā Klintaines pagastā;
- Odzienas un Vietalvas ciemā Vietalvas pagastā;
- Kriškalnos Aiviekstes pagastā;
- Skrīveros un Zemkopības institūtā Skrīveru pagastā;
- Bebros, Bormaņos un Iršos Kokneses pagastā;
- Zalvē un Sproģos Zalves pagastā;
- Ērbergē Mazzalves pagastā;
- Pilskalnē Pilskalnes pagastā;
- Neretā Neretas pagastā;
- Sunākstē Sunākstes pagastā;
- Staburagā Staburaga pagastā;
- Secē Seces pagastā;
- Sērenē Sērenes pagastā;
- Daudzevā Daudzeses pagastā;
- Daudzeses ciemā Daudzeses pagastā (apgādā ar ūdeni tikai Daudzeses pamatskolu).

Tomēr ne visur novecojusī ūdensapgādes infrastruktūra nodrošina augstas kvalitātes dzeramā ūdens nokļūšanu līdz patērētājam, un šis jautājums būtu jāturpina novadā risināt tālāk.

Aizkraukles novada pašvaldībā 2025. gadā ir apkopota informācija par centralizētiem ūdensapgādes urbumiem un to aizsargjoslām, kā arī pazemes ūdens atradnēm un to aizsargjoslām ([LVĢMC Ūdensapgādes urbumi \(RVP\)](#) un apvienību/pagastu pārvalžu informācija, 2025., skatīt 5. tabulu un 6.tabulu).

Ūdensapgādes urbumiem, kas tiek izmantoti ūdens ieguvē, ir veikts aizsargjoslu aprēķins, kā arī veikta aizsargjoslas saskaņošana atbilstoši MK 20.01.2004. noteikumu Nr. 43 „Aizsargjoslu ap ūdens ņemšanas vietām noteikšanas metodika” prasībām. Aizsargjoslas tiks attēlotas teritorijas plānojuma grafiskajā daļā.

Individuālās dzīvojamās mājās un teritorijās, kur nav pieejama centralizētā ūdensapgāde, tiek izmantota individuālā ūdensapgāde (urbumi un akas). Aizkraukles novadā kopējais ekspluatācijas urbumu skaits un atrašanās vietas nav zināmas, līdz šim nav veikts šādas informācijas apkopojums.

5. tabula. Pašvaldības pārziņā esošo centralizēto ūdensapgādes urbumu saraksts un to aizsargjoslas

Nr. p. k.	LVĢMC DB numurs	Adrese / atrašanās vieta	Zemes vienības kadastra apzīmējums	Aizsargjoslas platums		
				Stingrā režīma aizsargjosla	Bakterioloģisk ā režīma aizsargjosla	Ķīmiskā aizsargjos la
1.	DB14103	Aiviekstes pagasts, Kriškalni, z.v. “Ūdenstornis Kriškalni”	32420090126	10 m	nav nepieciešama	nav informācij as
2.	DB24933	Aiviekstes pagasts, Kriškalni, z.v. “Ūdenstornis Kriškalni”	32420090126	10 m	nav nepieciešama	155 m
3.	DB4812	Bebru pagasts, Vecbeбри, z.v. “Ūdenstornis”	32460060232	10 m	75 m – 120 m	610 m – 915 m
4.	DB4827	Bebru pagasts, Vecbeбри, z.v. “Ūdenstornis”	32460060232	10 m	nav nepieciešama	nav informācij as
5.	DB7690	Bebru pagasts, Vecbeбри, z.v. “Ūdenstornis”	32460060232	10 m	75 m – 210 m	610 m – 1665 m
6.	DB12508	Daudzeses pagasts, Daudzeva, z.v. “Ūdenstornis”	32500040393	10 m	nav nepieciešama	181 m
7.	DB13398	Daudzeses pagasts, Daudzese, z.v. “Daudzeses pamatskola”	32500070082	10 m	nav nepieciešama	108 m
8.	DB13094	Iršu pagasts, Irši, z.v. “Katlu māja”	32540030273	10 m	nav nepieciešama	nav informācij as
9.	DB13095	Iršu pagasts, Irši, z.v. “Katlu māja”	32540030273	10 m	nav nepieciešama	nav informācij as

Nr. p. k.	LVĢMC DB numurs	Adrese / atrašanās vieta	Zemes vienības kadastra apzīmējums	Aizsargjoslas platums		
				Stingrā režīma aizsargjosla	Bakterioloģisk ā režīma aizsargjosla	Ķīmiskā aizsargjos la
10.	DB8198	Jaunjelgava, Kalna iela 30	32070021009	10 m	nav nepieciešama	74 m / 307 m
11.	DB8199	Jaunjelgava, Meža iela 1B	32070020478	Nav informācija s	nav informācijas	nav informācij as
12.	DB21455	Klintaines pagasts, Rīteri, z.v. "Rūtari"	32580070206	10 m	nav informācijas	240 m
13.	DB13207	Mazzalves pagasts, Ērberģe, z.v. "Ūdenstornis Mārtiņi"	32660100342	10 m	nav nepieciešama	nav informācij as
14.	DB13208	Mazzalves pagasts, Ērberģe, "Susējas ūdenstornis"	32660100400	10 m	nav nepieciešama	nav informācij as
15.	DB21619	Mazzalves pagasts, z.v. "Mēmeles Sociālās Aprūpes Centrs" (SAC "Mēmele")	32660110034	10 m	nav nepieciešama	nav informācij as
16.	DB4795	Neretas pagasts, Nereta, z.v. "Jaunzvanītāji"	32700070128	10 m	nav nepieciešama	140 m
17.	DB4796	Neretas pagasts, Nereta, z.v. "Jaunzvanītāji"	32700070128	30 – 50 m	65 m	740 m
18.	DB4815	Neretas pagasts, Nereta, z.v. "Rīgas iela 6"	32700070361	10 – 30 m	nav nepieciešama	154 m
19.	DB7118	Neretas pagasts, z.v. "AA1,Jaunzemu ūdens tornis"	32700070512	10 – 30 m	55 m	560 m
20.	DB13056	Neretas pagasts, Nereta, z.v. "Dzirnavu iela 4 un Ziedu iela 11"	32700070365	30 – 50 m	18 m	132 m
21.	DB16815	Neretas pagasts, Nereta, z.v. "Attīrīšanas iekārtas"	32700070458	30 – 50 m	20 m	370 m
22.	DB6865	Pilskalnes pagasts, Pilskalne, z.v. "Darbnīcas"	32740050267	10 m	15 m	nav informācij as
23.	DB21833	Pilskalnes pagasts, Pilskalne, z.v. "Darbnīcas"	32740050267	10 m	15 m	nav informācij as
24.	DB6460	Pļaviņas, Vietalvas iela 5B	32130010557	10 m	nav nepieciešama	nav informācij as

Nr. p. k.	LVĢMC DB numurs	Adrese / atrašanās vieta	Zemes vienības kadastra apzīmējums	Aizsargjoslas platums		
				Stingrā režīma aizsargjosla	Bakterioloģisk ā režīma aizsargjosla	Ķīmiskā aizsargjos la
25.	DB21273	Plaviņas, Mazā iela 2	32130011276	10 m	nav nepieciešama	nav informācij as
26.	DB13203	Seces pagasts, Sece, z.v. "Ūdenstornis"	32780070301	10 m	75 m	500 m
27.	DB22903	Seces pagasts, Sece, z.v. "Ūdenstornis"	32780070301	10 m	75 m	500 m
28.	DB6930	Sērenes pagasts, Sērene, z.v. "Katlu māja"	32800020232	10 m	nav nepieciešama	nav informācij as
29.	DB6931	Sērenes pagasts, Sērene, z.v. "Katlu māja"	32800020232	10 m	nav nepieciešama	nav informācij as
30.	DB13103	Skrīveru pagasts, "Ziedugravas"	32820060003	10 m	nav nepieciešama	nav informācij as
31.	DB13255	Skrīveru pagasts	32820070204	50 m	Nav nepieciešama	60 m
32.	DB16261	Skrīveru pagasts, Skrīveri, z.v. "Ūdenstornis" (pirms Skrīvu ciema robežu paplašināšanas, atradās Zemkopības institūta ciemā)	32820070222	10 m	nav nepieciešama	nav informācij as
33.	DB7492	Staburaga pagasts, Staburags, z.v. "Ūdenstornis"	32840010229	50 m	Nav nepieciešama	335 m
34.	DB26720	Staburaga pagasts, "Vīgantes pamatskola"	32840030081	10 m	nav nepieciešama	nav informācij as
35.	DB6863	Sunākstes pagasts, z.v. "Artēziskā aka Darbnīcas"	32860020373	10 m	Nav nepieciešama	120 m
36.	DB16452	Sunākstes pagasts, z.v. "Artēziskā aka Alejas"	32860020374	10 m	Nav nepieciešama	177 m
37.	DB6866	Vietalvas pagasts, "Odzienas pamatskola"	32920110116	10 m	Nav nepieciešama	54 m
38.	DB13946	Vietalvas pagasts, Vietalva, z.v. "Noras"	32920060206	10 m	Nav nepieciešama	66 m
39.	DB13947	Vietalvas pagasts, Vietalva, z.v. "Vesetas pļavas – ūdenstornis"	32920060234	10 m	Nav nepieciešama	348 m

Nr. p. k.	LVĢMC DB numurs	Adrese / atrašanās vieta	Zemes vienības kadastra apzīmējums	Aizsargjoslas platums		
				Stingrā režīma aizsargjosla	Bakterioloģiskā režīma aizsargjosla	Ķīmiskā aizsargjosla
40.	DB14058	Vietalvas pagasts, Vietalva, z.v. "Vesetas pļavas – ūdenstornis"	32920060234	10 m	Nav nepieciešama	348 m
41.	DB21484	Vietalvas pagasts, Odziena, z.v. "Nākotnes"	32920110207	10 m	nav nepieciešama	nav informācijas
42.	DB7066	Zalves pagasts, z.v. "Mācītājmuiža"	32960050020	10 m	nav nepieciešama	nav informācijas
43.	DB13941	Zalves pagasts, Sproģi, "Sproģu skola"	32960130123	10 m	nav nepieciešama	nav informācijas
44.	DB14550	Zalves pagasts, Zalve, z.v. "Atpūtas"	32960060220	10 m	nav nepieciešama	nav informācijas
45.	DB14551	Zalves pagasts, Zalve, z.v. "Zalves pamatskola"	32960060108	10 m	nav nepieciešama	nav informācijas
46.	DB14552	Zalves pagasts, Sproģi, z.v. "Bērnudārzs-2" un "Zalve"	32960130108, 32960130122	10 m	nav nepieciešama	nav informācijas

6.tabula. Pazemes ūdens atradņu saraksts un to aizsargjoslas

Nr. p. k.	PŪA nosaukums (LVĢMC DB numurs)	Adrese / atrašanās vieta	Zemes vienības kadastra apzīmējums	Aizsargjoslas platums		
				Stingrā režīma aizsargjosla	Bakterioloģiskā režīma aizsargjosla	Ķīmiskā aizsargjosla
1.	PŪA "Aizkraukle (DB8045, DB8046, DB8052, DB8053, DB8057, DB8175, DB8177)	Aizkraukle, Torņu iela 1	32010010347, 32010010302, 32010010348	10 m	Nav nepieciešama	229 ha
2.	PŪA "JELD-WEN Latvija" (DB14628)	Aizkraukles pagasts, z.v. "Upes 4"	32440070108	10 m	Nav nepieciešama	229 ha
3.	PŪA "Domēni" (DB6924, DB12768)	Bebru pagasts, z.v. "Domēnlejas" un "Pilslejas"	32460060385, 32460060172	10 – 30 m	56 m	129 ha
4.	PŪA "Liellopu ferma "Dimani"" (DB11893)	Bebru pagasts, z.v. "Liellopu ferma"	32460070075	10 m	Nav nepieciešama	138 ha

Nr. p. k.	PŪA nosaukums (LVĢMC DB numurs)	Adrese / atrašanās vieta	Zemes vienības kadastra apzīmējums	Aizsargjoslas platums		
				Stingrā režīma aizsargjosla	Bakterioloģiskā režīma aizsargjosla	Ķīmiskā aizsargjosla
5.	PŪA "Jaunjelgava" (DB8120, DB8121, DB8203)	Jaunjelgava, Uzvaras iela 6	32070020579	10 m	Nav nepieciešama	51 ha (grafiskajā daļā nav attēlota, jo nav informācijas)
6.	PŪA "Koknese" (DB14882, DB16720, DB16738)	Koknese, z.v. "Centra ūdensgūtne", "Ūdenstornis", "Ūdenstornis"	32600130436, 32600130447, 32600130548,	10 m	Nav nepieciešama	142 ha
7.	PŪA "Pļaviņu DM" (DB13271, DB13273, DB13273)	Pļaviņas, z.v. "Rīgas iela 44"	32130011520	50 m	176 m	382,7 ha
8.	PŪA "Pļaviņu pilsēta" (DB21171, DB21172)	Pļaviņas, z.v. "Raiņa iela 21D"	32130011538	10 m	Nav nepieciešama	64 ha
9.	PŪA "Skrīveri" (DB14610, DB14639)	Skrīveru pagasts, Skrīveri, z.v. "Dzelzceļnieku iela 5"	32820080285	10 m	Nav nepieciešama	88 ha

LVĢMC datu bāzē „Nr. 2 – Ūdens” par ūdens resursu ieguvu tiek iesniegtas atskaite, kas kopsavilkumā par iegūto ūdens daudzumu lielas izmaiņas pa pēdējiem 3 gadiem neuzrāda, vienīgi mazliet samazinājusies pazemes ūdeņu ieguve (7.tabula) ⁴².

7.tabula. Aizkraukles novadā iegūtais ūdens daudzums 2022.-2024.gadā.

Nr.	Veiktā ūdens ieguve	2022.	2023.	2024
1.	Kopā ņemtais ūdens no dabīgajiem ūdens avotiem kopā tūkst. m ³	4720,78	4233,644	4433,036
2.	Vietu skaits	113	115	117
3.	t.s. virszemes	2843,718	2843,72	2843,671
4.	t.sk. pazemes	1474,883	1389,944	1359,084
5.	t.sk. lietuss	402,179	547,631	230,281

Saskaņā ar Latvijas likumdošanu, vietējo pašvaldību pienākums ir nodrošināt iedzīvotājus ar iespēju saņemt dzeramo ūdeni, kas atbilstu kvalitātes standartiem.

⁴² <https://parskati.lv/gmc.lv/#viewType=waterTaken&incrementCounter=2>

Veselības inspekcija veic dzeramā ūdens kvalitātes uzraudzību valstī. Centralizētajās ūdensapgādes sistēmās pa ūdensvadiem piegādātā, iedzīvotāju ikdienas lietošanai paredzētā dzeramā ūdens monitoringu veic ūdensapgādes uzņēmums (11.attēls).

11.attēls. Notekūdeņu attīrīšanas ietaises Aizkraukles novadā.

Neattīrītu notekūdeņu novadīšana ir viena no aktuālajām problēmām daudzās pašvaldībās. Fosfora un slāpekļa savienojumi ir tās ķīmiskās vielas, kas paātrina ūdenstilpņu aizaugšanu. Tāpēc ir svarīgi samazināt ūdenstilpnēs novadīto biogēnu vielu apjomus.

Aizkraukles novadā ir uzskaitītas 19 notekūdeņu attīrīšanas iekārtas. Tajās notekūdeņu attīrīšana tiek veikta ar dažādām metodēm. Biežāk tiek izmantota atklāta notekūdeņu apstrāde un atklāti

dūņu lauki (8 vietas), citos gadījumos tiek izmantotas: attīrīšanas ietaises ar slēgtu apstrādi visā ciklā (bez vaļējām virsmām notekūdeņu un dūņu uzglabāšanai vai apstrādei), kuru jauda ir lielāka par 5 kubikmetriem notekūdeņu diennaktī (3 vietas); atklātas notekūdeņu apstrādes tilpes un slēgta dūņu apstrāde vai slēgta to uzglabāšana (3 vietas); atklāti filtrācijas lauki (4 vietas); slēgta tipa filtrācijas lauki, kuros ietek attīrīts ūdens no slēgta tipa bioloģiskajām attīrīšanas ietaisēm (2 vietas).

Par ūdens bioloģiskās attīrīšanas apjomiem Aizkraukles novadā 2024.gadā iesniegti 31 pārskats⁴³, kuros veikta atskaitīšanās par attīrīto notekūdeņu daudzumu 927,63 tūkst m³. 2023.gadā iesniegti 30 pārskati - attīrīto notekūdeņu daudzums 1160,154 tūkst. m³; 2022. gadā iesniegti 30 pārskati kuros veikta atskaitīšanās par attīrīto notekūdeņu daudzumu 1028,98 tūkst. m³. 2021. gadā tikai iesniegti 28 pārskati par kopējo notekūdeņu apjomu 1046,821 tūkst. m³. No pārskatiem izriet, ka attīrīto notekūdeņu daudzums iepriekšējos gados ir pakāpeniski palielinājies, bet 2024.gadā nozīmīgi samazinājies.

Notekūdeņu attīrīšanas vietām veikta aizsargjoslu aprēķināšana atbilstoši noteikumiem, un tās tiek atspoguļotas teritorijas plānojumā.

Aizkraukles novada pašvaldībā **plānots turpināt darbus, kas saistīti ar ūdensapgādes sistēmu uzlabošanu un ūdens kvalitātes paaugstināšanu**, piemēram, Neretas pagastā ir iestrādes ūdenssaimniecības uzlabošanas projektam un ūdensvadu izbūvei..

4.6. Atkritumu apsaimniekošana

Aizkraukles novads ietilpst Latgales atkritumu apsaimniekošanas reģionā⁴⁴. Saskaņā ar likumu „Atkritumu apsaimniekošanas likums” (2010) atkritumu apsaimniekošanas reģionā ietilpstošās pašvaldības izstrādā atkritumu apsaimniekošanas reģionālo plānu. Atkritumu apsaimniekošanas reģionālais plāns stājas spēkā pēc tam, kad to apstiprinājušas visas atkritumu apsaimniekošanas reģionā ietilpstošās pašvaldības, un tas pieņemts 2024. gada 31. jūlijā.

► Sadzīves atkritumi

Pašvaldības pienākums noteikumos paredzētajā kārtībā ir organizēt un kontrolēt sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Aizkraukles novada teritorijā, kas ir saskaņā ar likumu „Pašvaldību likums” un normatīvajiem aktiem šajā jomā, pašvaldības saistošajiem noteikumiem, kā arī valsts un reģionālajiem plāniem. Atkritumu apsaimniekošanas pasākumu uzlabošanai un vienotai pieejai 2022. gadā izdoti pašvaldības saistošie noteikumi par atkritumu apsaimniekošanu⁴⁵.

Saistošo noteikumu mērķis ir nodrošināt pašvaldības autonomās funkcijas – sadzīves atkritumu apsaimniekošanas organizēšanu iedzīvotāju interesēs, samazināt to rašanos, noteikt apsaimniekošanas kārtību, kā arī sekmēt sagatavošanu atkārtotai izmantošanai un pārstrādei.

Aizkraukles novadā **tiek nodrošināta centralizēta sadzīves atkritumu savākšana**.

Līdz 2024. gada 31. maijam SIA “Vidusdaugavas SPAAO” nodrošināja atkritumu apsaimniekošanu Neretas apvienībā (Mazzalves pagasts, Neretas pagasts, Pilskalnes pagasts, Zalves pagasts) un Jaunjelgavas apvienībā (Jaunjelgavas pilsēta, Daudzeses pagasts, Jaunjelgavas pagasts, Sērenes pagasts, Seces pagasts, Staburaga pagasts, Sunākstes pagasts). No 2024. gada 1. jūnija SIA “Ķīlupe” nodrošina atkritumu apsaimniekošanu Jaunjelgavas apvienībā un Neretas apvienībā. No 2022. gada decembra līdz 2025. gada 30. novembrim SIA

⁴³ <https://parissrv.lv/gmc.lv/#viewType=waterBiological&incrementCounter=11>

⁴⁴ MK 13.06.2023. noteikumi Nr. 301 „Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas reģioniem”

⁴⁵ <https://likumi.lv/ta/id/335369-par-sadzives-atkritumu-apsaimniekosanu-aizkraukles-novada>

"Eco Baltia vide" nodrošina atkritumu apsaimniekošanu Pļaviņu apvienībā (Pļaviņu pilsēta, Aiviekstes pagasts, Vietalvas pagasts, Klintaines pagasts), sākot ar 2025. gada 1. decembri atkritumu apsaimniekošanu nodrošina SIA "Ķilupe". No 2019. gada 2. janvāra SIA "Ķilupe" nodrošina atkritumu apsaimniekošanu Kokneses apvienībā (Kokneses pilsēta, Kokneses pagasts, Iršu pagasts, Bebru pagasts). No 2021. gada SIA "Ķilupe" nodrošina atkritumu apsaimniekošanu Skrīveru pagastā.

Saistošie noteikumi paredz, ka no 2024.gada 1.jūnija Aizkraukles novada teritorija tiks iedalīta trijās atkritumu apsaimniekošanas zonās pašreizējo sešu vietā: pirmā – Aizkraukles pilsēta un Aizkraukles pagasts; otrā – Neretas apvienība (Mazzalves, Neretas, Pilskalnes un Zalves pagasts) un Jaunjelgavas apvienība (Jaunjelgavas pilsēta, Daudzeses, Jaunjelgavas, Sērenes, Seces, Staburaga un Sunākstes pagasts); trešā – Kokneses apvienība (Kokneses pilsēta, Kokneses, Iršu un Bebru pagasts), Pļaviņu apvienība (Pļaviņu pilsēta, Aiviekstes, Vietalvas un Klintaines pagasts); Skrīveru pagasts. Katrā atkritumu apsaimniekošanas zonā sadzīves atkritumus apsaimniekos viens atkritumu apsaimniekotājs.

Latgales apsaimniekošanas plānā norādīts, ka reģionā 2021. gadā apsaimniekotais sadzīves atkritumu daudzums (ietverts arī izlietotais iepakojums) ir bijis vidēji 0,25 tonnas uz vienu iedzīvotāju gadā, un lielāko īpatsvaru veido nešķīrotie atkritumi. Plānā apkopotie atkritumu apsaimniekošanas komersantu aptaujas dati liecina, ka Aizkraukles novadā **savāktais atkritumu apjoms uz vienu iedzīvotāju ir lielāks nekā citos novados** – 2021. gadā 0,32 tonnas iedz./gadā, bet 2022. gadā 0,38 tonnas iedz./gadā.

Aizkrauklē, Jaunceltnes ielā 9B ir atkritumu šķirošanas un pārkraušanas stacija, un šķīroto atkritumu savākšanas laukums, kuru apsaimnieko SIA „Vidusdaugava SPAAO”. Koknesē, Paugu ielā 1D un Skrīveros, Birzes ielā 2A ir šķīroto atkritumu savākšanas laukumi, kurus apsaimnieko SIA "Ķilupe".

Sadzīves atkritumi tiek nogādāti uz poligonu „Dzilā Vāda” Jēkabpils novada Mežāres pagastā, kas darbojas kā daudzfunkcionāls reģionālais atkritumu apsaimniekošanas centrs, kurā notiek:

- ▶ sadzīves atkritumu šķirošana, sagatavošana un apstrāde pirms to noglabāšanas;
- ▶ atkritumu noglabāšana, t.sk. bīstamo atkritumu apsaimniekošana;
- ▶ Vidusdaugavas reģionā dalīti vākto otrreiz izmantojamo materiālu sagatavošana nodošanai vai pārstrādei;
- ▶ ķīmisko vielu un ķīmisko produktu uzglabāšana;
- ▶ notekūdeņu dūņu apsaimniekošana;
- ▶ infiltrāta apsaimniekošana;
- ▶ vides kvalitātes monitorings.

Sadzīves atkritumu dalītā vākšana Aizkraukles pašvaldībā tiek organizēta izmantojot konteineru sistēmu – viens kontainers, kurā kopā tiek uzkrāta dalīti savākto sadzīves atkritumu vieglā frakcija (papīrs, kartons, plastmasa, metāls) un atsevišķs kontainers stiklam. Papildus publiskajiem atkritumu dalītās savākšanas punktiem, tiek izvietoti individuālie konteineri. Šķirošanas rezultāti ir atkarīgi no iedzīvotāju aktivitātes un atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumu iniciatīvas.

Dalīti savākto sadzīves atkritumu, speciālo atkritumu grupu, t.sk. videi kaitīgu preču atkritumu savākšanai Aizkraukles novadā ir izvietoti trīs normatīvo aktu prasībām atbilstoši šķīroto atkritumu savākšanas laukumi. Laukumos pieņemamo atkritumu veidi un laukumu izvietojums reģiona teritorijā ir raksturots 8. tabulā.

8. tabula. Šķirotu atkritumu veidu raksturojums pieņemšanas laukumos⁴⁶

Dalīto atkritumu veids	Operators/Adrese		
	SIA „Kilupe”, Koknese, Paugu iela 1D	SIA Kilupe, Skrīveri, Birzes iela 2A	SIA „Vidusdaugavas SPAAO”, Aizkraukle, Jaunceltnes iela 9B
Papīrs/kartons	+	+	+
Plastmasa	+	+	+
Stikls	+	+	+
Metāls	+	+	+
Koksne	+	+	+
Tekstils	+	+	+
Liela izmēra atkritumi	+	+	+
Būvniecības atkritumi	+	+	+
Zaļie dārzu un parku atkritumi	-	-	-
Videi kaitīgas preces	+	+	+
Riepas	+	+	+
Stikla atkritumi	+	+	+
Metāla iepakojums	+	+	+

Ārpus sadzīves atkritumu poligona Aizkraukles novadā tiek ekspluatētas divas iekārtas, kas paredzētas sadzīves atkritumu sagatavošanai pārstrādei un reģenerācijai, t.sk. dalīti savāktu sadzīves atkritumu pāršķirošanai un sagatavošanai transportēšanai uz pārstrādes rūpnīcām. Viena atrodas Aizkrauklē, Jaunceltnes ielā 9 (SIA „Eco Baltia vide”, kas to nomā no SIA „Vidusdaugavas SPAAO”), kur tiek šķirti savāktie atkritumi un īslaicīgi atstāti uzglabāšanas bunkuros. Otra iekārta atrodas Pļaviņās, Bebrulejas ielā 3B (SIA „Geen Pluss”), kur atrodas atsevišķu atkritumu veidu pirolīzes pārstrādes iekārta, kurā tiek izmantoti tikai plastmasas un papīra atkritumi.

Aizkraukles novada attīstības programma 2021.-2028. gadam investīciju plānā paredzējusi divus pasākumus atkritumu saimniecības jomā. Sērenes pagastā ir **paredzēts veikt „Totēnu” atkritumu izgāztuves rekultivāciju**. Otrs pasākums paredzēts - SIA Aizkraukles KUK plāno **izveidot jaunu šķirotu atkritumu vākšanas laukumu** Jaunceltnes ielā 9, Aizkrauklē saskaņā ar 2025. gada domes lēmumu.

► Bīstamie atkritumi

Bīstamie atkritumi Aizkraukles novadā (radītais daudzums no organizācijām, kas atskaitījušās ar Valsts statistikas pārskatu „Nr. 3 – Atkritumi”⁴⁷) (9.tabula).

9. tabula. Radītais atkritumu daudzums Aizkraukles novadā

Atkritumu veids, svars tonnās	2024.	2023.	2022.	2021.	2020.
Bīstamie (t)	224,13	125,298	161,715	155,541	130,162
Sadzīves (t)	4720,815	5711,119	8784,08	9578,779	8582,876

Šajā periodā Aizkraukles novada **teritorijas plānojumam nav būtiska loma atkritumu apsaimniekošanas jautājumu risināšanā**, jo galvenie jautājumi, kas saistīti atkritumu

⁴⁶ Latgales reģionālā atkritumu apsaimniekošanas plāna 2024.-2030. gadam projekts

⁴⁷ <https://parissrv.lv/gmc.lv/#viewType=wasteatvkproducer&incrementCounter=4>

apglabāšanas poligonu un šķirošanas laukumiem un punktiem jau ir risināti iepriekš, un uzsāktie darbi ir jāturpina.

4.7. Riska teritorijas un piesārņotās teritorijas

Paaugstināta riska teritorijas ir vietas, kuras biežāk nekā citas apdraud dabas stihijas vai cilvēku darbības izraisīti negadījumi vai katastrofas, kas rada vides piesārņojumu. Teritorijas plānojumā paaugstināta riska teritorijas, paaugstinātas bīstamības objektus un potenciālās paaugstināta riska zonas izvērtē atkarībā no nevēlamā procesa vai avārijas varbūtības, atkārtotās biežuma, seku un zaudējumu apjoma un grafiski parāda teritorijas plānojumā, lokālplānojumā vai detālplānojumā⁴⁸.

Paaugstināta riska objekti ir ražotnes, būves, transporta līnijas utt., kurās ir augsta avāriju izcelšanās iespējamība un/vai kur avāriju sekas ir sevišķi bīstamas cilvēku un vides veselībai un drošībai.

► Paaugstinātas bīstamības objekti

Paaugstinātas bīstamības objektu apzināšanu un klasifikāciju regulē MK 19.09.2017. noteikumi Nr. 563 „Paaugstinātas bīstamības objektu apzināšanas un noteikšanas, kā arī civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas plānošanas un īstenošanas kārtība”. Saskaņā ar minētajiem noteikumiem, paaugstinātas bīstamības objektus iedala trīs kategorijās: A, B un C kategorijā.

Saskaņā ar iepriekš minētajiem noteikumiem, **Aizkraukles novadā atrodas A, B un C kategorijas paaugstinātas bīstamības objekti**⁴⁹.

A kategorijas objektu sarakstā ietverta AS „Latvenergo” Pļaviņu HES, kas atrodas Aizkraukles pilsētā, kas atbilstoši likumam „Par hidroelektrostaciju hidrotehnisko būvju drošumu” (2000) ir iekļauta A drošuma klasē – būves, kuru avārijas rezultātā rodas draudi fiziskas personas dzīvībai un veselībai, tiek nodarīts būtisks kaitējums fizisko un juridisko personu īpašumam un būtisks kaitējums videi. Kā risks ir iespēja hidroelektrostācijas darbības laikā plūdu laikā tikt pārrautam dambim. Dambja pārrāvuma gadījumā var tikt appludinātas Aizkraukles, Jaunjelgavas, Ķeguma un Lielvārdes pilsētas.

Atbilstoši iepriekš minētajiem MK noteikumiem Nr. 563, pie A kategorijas objektiem pieder arī publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras objekti, līdz ar to arī dzelzceļa līnija Rīga-Daugavpils pieskaitāma A kategorijas objektiem.

Aizkraukles novadā atrodas maģistrālais gāzes vads Rīga – Daugavpils, kas arī ir A kategorijas paaugstinātas bīstamības objekts.

Paaugstinātas bīstamības B kategorijas objektu sarakstā⁵⁰ iekļauta AS „VIRŠI-A” degvielas noliktava „Avoti” Aizkrauklē, Kalna ielā.

A un B kategorijas paaugstinātas bīstamības objektiem saskaņā ar MK 01.03.2016. noteikumiem Nr. 131 „Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtība un riska samazināšanas pasākumi” 15. punkta prasībām jāizstrādā „Rūpniecisko avāriju novēršanas programma”, ja to darbībā ir spēkā kāds no apakšpunktu nosacījumiem par bīstamo vielu maksimālajiem daudzumiem.

⁴⁸ MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240

⁴⁹ MK 21.01.2021. noteikumi Nr. 46 „Paaugstinātas bīstamības objektu saraksts”

Aizkraukles novadā atrodas virkne paaugstinātas bīstamības C kategorijas objektu:

- AS „Viada Baltija” degvielas/gāzes uzpildes stacija „Pļaviņas”;
- SIA „Astarte nafta” degvielas uzpildes stacija Nr. 11 „Koknese”;
- SIA „Astarte nafta” degvielas uzpildes stacija Nr. 31 „Pļaviņas”;
- SIA „Latvijas Propāna gāze” automātiskā gāzes uzpildes stacija „Aizkraukle”;
- AS „VIRŠI-A” degvielas uzpildes stacija „Bebri” Vecbebras;
- AS „VIRŠI-A” degvielas uzpildes stacija „Sērene” Aizkraukles pagastā;
- AS „VIRŠI-A” degvielas uzpildes stacija „Skrīveri”;
- AS „VIRŠI-A” degvielas uzpildes stacija „Virši” Aizkrauklē Kalna ielā.

Izstrādājot Aizkraukles novada teritorijas plānojumu ir ņemti vērā minētie paaugstinātās bīstamības objekti, tās ir teritorijas ar īpašiem nosacījumiem un tiem noteiktās drošības aizsargjoslas, piemēram degvielas uzpildes stacijām tiek noteikta 25 m plata aizsargjosla.

► Ģeoloģiskā riska teritorijas

Kā ģeoloģiska riska teritorijas var noteikt šādas vietas:

- upju ieleju erozijas un akumulācijas posmus;
- ūdenskrātuvju krastu pārveidošanās procesus;
- intensīvas pārpurvošanās teritorijas;
- potenciālās karsta un sufozijas attīstības teritorijas.

Aizkraukles novads ietilpst Latvijas daļā, kurā pastāv dažādi ģeoloģiskie riski – gan zonas ar zemu un vidēju, gan augstu ģeoloģisko risku 12. attēls)⁵¹. Klimata pārmaiņu ietekmē pieaug ne tikai plūdu risks, bet arī krastu erozijas risks, kuru nereti pastiprina antropogēnā darbība. Erozija ir krasta nogāzē esošo iežu un sanešu noskalošana un aiztransportēšana no kādas krasta zonas joslas.

Aizkraukles pilsētā **erozijas riskam pakļauta Daugavas ūdenskrātuves piekraste**, izteikti posmā Katoļu baznīca – Kapteiņa krodziņš un strauji turpinās krastu noārdīšanās process, kura rezultātā esošā gājēju taka gar krastmalu ir appludināta. Krasta erozija šajā teritorijā ir atkarīga no ūdens līmeņa svārstībām, ko rada Pļaviņu HES darbība.

Teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos noteikts, ka upju krastu erozijas skartajās vietās, izņemot dabisko palieņu pļavu biotopu teritorijas, atļauts būvēt jaunus un pārbūvēt esošos krasta nostiprinājumus normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Konkrētās prasības un risinājumus erozijas riska novēršanai nosaka būvprojektā, bet gadījumos, kad nepieciešams izstrādāt lokālplānojumu vai detālplānojumu – šajos plānošanas dokumentos. Īpaši svarīgi šādās situācijās ņemt vērā informāciju par aizsargājamiem biotopiem, īpaši atsegumu biotopiem upju krastos, izmantojot aktuālo informāciju dabas datu sistēmā OZOLS vai biotopu ekspertu atzinumos. Nostiprinājumu izbūve nedrīkst pasliktināt biotopu kvalitāti un aizsardzības stāvokli.

Kā ģeoloģiskā riska faktori bez Daugavas erozijas procesiem, atsevišķās vietās iespējama karsta procesu attīstība.

Apbūvei nepiemērota grunts ir purvu teritorijās, pārpurvotās vietās ar augstu gruntsūdens līmeni.

⁵¹ Vides pārskats Ķekavas novada teritorijas plānojumam. SIA „METRUM”, 2018

Mazzalves pagasts ietilpst teritorijā, kur ir novērojami aktīvi karsta procesi⁵². Tie norisinās pazemes struktūrās, kurās, izšķīstot kaļķakmeņiem un dolomītam vai ģipšakmeņiem, pazemes ūdeņu ietekmē notiek izskalošanās, kā rezultātā minerālu šķīdumi tiek iznesti virszemes ūdensbaseinos. Pazemē veidojas dobumi, plaisas, pazemes ezeri, kuros iebrūkot virszemes daļai, veidojas karsta bedre – piltuve. Ir īpaši būtiski apzināt videi draudzīgas apsaimniekošanas metodes, mazinot karsta procesu aktivizēšanās draudus. Speciāli nosacījumi teritorijas plānojumā šīm vietām nav izvirzīti.

12. attēls. Ģeoloģiskā riska teritorijas Latvijā⁵³

► Plūdu riska teritorijas

Plūdu apdraudētās teritorijas pēc izcelsmes iedalāmas divās grupās:

- teritorijas, kuras applūst dabas apstākļu ietekmes rezultātā;
- teritorijas, kuru applūšanu var izraisīt cilvēku darbības ietekme.

Dabiskas plūdu apdraudētās teritorijas ir palieņu teritorijas (upju un ezeru ielejas), kas applūst palu vai plūdu gadījumā un jūras vējuzplūdu apdraudētās teritorijas, kurās stipra vēja laikā jūras ūdeņi ieplūst upju ietekās. Spēcīgu lietusgāžu laikā īslaicīgi lokāli plūdi bieži ir novērojami vairākās Latvijas pilsētās, to skaitā arī Rīgā, Ogrē, Daugavpilī, Pļaviņās un Jēkabpilī.

Cilvēku darbības izraisītu plūdu teritorijās tiek mākslīgi mainīts ūdens dabiskais režīms, pakļaujot applūšanai vai gruntsūdens līmeņa paaugstināšanai citas, iepriekš plūdu neapdraudētās teritorijas.

Plūdu riska teritorijas ir upju gultnes vai krasti, kā arī ezeru tipa ūdenskrātuves un polderu teritorijas, ja netiek ievērota to uzturēšana tehniskā kārtībā, kā arī pareiza uzraudzība un ekspluatācija, HES un citu mākslīgu uzpludinājumu teritorijas. Šādu plūdu cēloņi var būt dažādas blakus parādības, kas rodas ierīkojot ūdenskrātuves un citas hidrotehniskas būves, kā arī plūdi,

⁵² Vides pārskats Aizkraukles rajona Mazzalves pagasta teritorijas plānojumam 2009.-2021. gadam

⁵³ Vides pārskats Ķekavas novada teritorijas plānojumam. SIA „METRUM”, 2018

kas var rasties hidrotehnisko būvju (ūdenskrātuvju) avārijas rezultātā. Līdz ar to svarīgs plūdu riska pārvaldības pasākums ir hidrotehnisko būvju pareiza uzraudzība, uzturēšana tehniskā kārtībā, kā arī to ekspluatācijas režīma stingra ievērošana.

Plūdu riska teritorijās pašvaldība var noteikt īpašas prasības būvniecībai un vides infrastruktūrai, piemēram, notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēmām. Teritorijas plānojumā attēlotās plūdu riska teritorijas un applūstošās teritorijas precīzē lokālpplānojumā, detālpplānojumā vai būvprojektā, pamatojoties uz aktuālu augstākas detalizācijas topogrāfisko plānu.

Teritorijas, kas atrodas tiešā sezonāli mainīgu ūdenstilpņu un ūdensteču, hidroelektrostaciju un to ūdenskrātuvju tuvumā, ir pakļautas plūdu vai appludināšanas riskam. 2015. gadā ir izstrādāts apstiprināts „Plūdu riska pārvaldības plāns” visiem Latvijas upju baseinu apgabaliem, t.sk. Daugavas un Lielupes baseinam. Saskaņā ar minēto plānu, izšķir divējādas plūdu apdraudētās teritorijas:

- 1) teritorijas, kuras applūst dabas apstākļu ietekmes rezultātā (palu ūdeņu vai jūras uzplūdu dēļ) un
- 2) teritorijas, kuru applūšanu var izraisīt cilvēku darbības ietekme.

Pļaviņu pilsēta iekļauta Daugavas baseina plūdu riska teritorijā⁵⁴.

Aizkraukles novadā atrodas valsts nozīmes **plūdu riska objekts – Pļaviņu HES**. Aizkraukles novada civilās aizsardzības plānam ir iesniegtas Pļaviņu HES plūdu riska teritorijas, teritorijas plānojuma izstrādes laikā notiek saskaņošanas process.

Pēc LVĢMC datiem⁵⁵, novada dienvidu daļā **pastāv pavasara plūdu risks** gandrīz visā Susejas (Dienvidsusējas) upes baseinā (Neretas, Pilskalnes, Zalves un Mazzalves pagastu teritorijās).

Zalves pagastā pavasara palu iespējamība atzīmēta arī Zalvītes upei. Mazzalves pagastā pavasara plūdu kartē ietverta Mēmele, nelieli pali atzīmēti arī Viesītes upes lejtece.

Aprēķina metodes ūdensobjekta applūstošās teritorijas noteikšanai iekļautas MK 03.06.2008. noteikumu Nr. 406 „Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodika” 1. pielikumā. Applūstošās teritorijas tiek noteiktas arī teritorijas plānojuma grafiskajā daļā.

Applūstošās teritorijas ietilpst virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās, un to izmantošanā jāievēro likuma „Aizsargjoslu likums” 37. pantā noteiktās prasības, kas papildinot šā likuma 35. panta noteiktos vispārējos aizsargjoslu aprobežojumus, nosaka, ka applūstošajās teritorijās aizliegt veikt teritorijas uzbēršanu, būvēt ēkas un būves, arī aizsargdambjus (izņemot likumā noteiktos izņēmumus).

Teritorijas plānojumā noteikts, ka būvniecība vidējs varbūtības plūdu riska teritorijā atļauta pie nosacījuma, ja ir veikti teritorijas inženiertehniskās sagatavošanas pasākumi, kas nodrošina teritorijas neapplūšanu un vides risku novēršanu. Sīkāk nav paskaidrots, kādi tieši pasākumi domāti un vai tas nav pretrunā ar “Aizsargjoslu likumu”. Piemēram, Dienvidsusējas upes applūstošajās teritorijās pie Sproģiem atrodas palieņu pļavas, kas ir ES nozīmes biotopi. Būvniecība būtu pieļaujama tikai jau apbūvētās vietās (mazstāvu apbūve u.tml. , bet ne citās zemes lietošanas kategorijās.

► Paaugstinātas ugunsbīstamības riska teritorijas

⁵⁴, Daugavas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plāns un plūdu riska pārvaldības plāns 2022.-2027. Gadam, LVĢMC (2021)

⁵⁵ Tiešsaistes informācijas avots <https://videscentrs.lvģmc.lv/iebuve/pludu-riska-un-pludu-draudu-kartes>

Aizkraukles novadā kā **paaugstinātas ugunsbīstamības riska teritorijas nosakāmi lielākie mežu un purvi**. Atkarībā no meža augšanas apstākļiem, koku sugām un ugunsbīstamības riska mežus iedala piecās ugunsbīstamības klasēs⁵⁶, kur I (paaugstināta) ugunsbīstamības klasē tiek ietvertas skujkoku jaunaudzes līdz 40 gadu vecumam un mežaudzes silos, II (augsta) ugunsbīstamības klase ietver mežaudzes mētrājā un viršu ārenī un viršu kūdrenī. Pārējie meži iekļaujas vidējas, zemas un ļoti zemas ugunsbīstamības klasēs.

Saskaņā ar Valsts civilās aizsardzības plānu (2020) Aizkraukles novadā ir I ugunsbīstamības klases meži, un, īpaši vasaras sausajā periodā, jāveic nepieciešamie drošības pasākumi un iedzīvotāju informēšanu par iespējamo risku, lai mazinātu riska iespējamību. Ugunsgrēka risku pašvaldībā var radīt arī kūlas dedzināšana, kas ir viena no Latvijas, t.sk. Aizkraukles novadā, aktuālām problēmām.

Pie paaugstinātas ugunsbīstamības riska teritorijām pieskatāmas arī iepriekš uzskaitītās **degvielas un gāzes uzpildes stacijas, kas vērtējamās arī kā sprādzienbīstami objekti**.

Aizkraukles novads atrodas Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta Zemgales reģiona pārvaldē ar Aizkraukles daļu un Jaunjelgavas, Neretas un Pļaviņu posteņiem.

► **Piesārņotas un potenciāli piesārņotas teritorijas**

Teritorijas plānojuma izstrādes laikā ir apzinātas piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas saskaņā ar VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra" informāciju (uz 01.05.2024.), sagatavota karte. Apzinātie objekti koncentrējas ap lielākajām apdzīvotajām vietām – Aizkraukli, Koknesi, Pļaviņām - un to teritorijās. Lielāks skaits potenciāli piesārņoto vietu atrodas arī pie mazākām apdzīvotām vietām – Vecbebrim, Neretu, Pilskalni, Jaunjelgavu. Biežākie objekti ir bijušās fermas, mehāniskās darbnīcas, degvielas glabātuves, izgāztuves. Kopumā kartē apkopota informācija par 7 piesārņotās vietas un 76 potenciāli piesārņotās vietas.

TIN noteiktas prasības vides risku mazināšanai, kas ietver arī nosacījumu, ka, ja piesārņotā vai potenciāli piesārņotā vietā nav veikta piesārņojuma izpēte un piesārņojuma līmeņa novērtējums, būvniecība tajās ir aizliegta.

Piesārņotas un potenciāli piesārņotas vietas uzskatāmas:

- pamestas vai nerekultivētas derīgo izrakteņu teritorijas (ja platība lielāka par 0,5 ha);
Šādu vietu uzskaitē novadā nav veikta, liela daļa no pamestajām derīgo izrakteņu teritorijām ir aizaugusi ar ruderālu un dabisku veģetāciju, bet reizēm šīs vietas izmantotas kā nelegālas atkritumu izgāztuves.
- atkritumu izgāztuve vai poligons, kurā pēc slēgšanas nav veikta rekultivācija un atbilstoša apsaimniekošana. Informācija par šādam vietām Aizkraukles novadā daļēji ir apkopota (fiksētas 18 vietas), bet joprojām nav apzinātas visas vietas. 20. gs. beigās gandrīz katrā pagastā bija sava atkritumu izgāztuve vai vairākas, jāpievērš lielāka uzmanība to apzināšanai un rekultivācijas iespējām.

Kā piesārņotas vietas vērtējamās arī bijušās rūpnīcu teritorijas.

Aizkrauklē kā piesārņota vieta atzīta bijusī dzelzsbetona izstrādājumu rūpnīcas teritorijā Dzelzceļa ielā 10 (kadastra Nr. 32010010118) Pļaviņu HES tuvumā (saskaņā ar Valsts vides dienesta 21.01.2021. lēmumu Nr.VI21VL0021 „Par piesārņotās vietas detalizētas izpētes nepieciešamību sanācijas procesa plānošanai un sanācijas pasākumu (metožu) priekšlikumu izstrādei”). Dzelzsbetona izstrādājumu rūpnīca darbojusies laika periodā no 1955. līdz

⁵⁶ Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests. Meža un kūdras ugunsgrēku dzēšanas vadītāja rokasgrāmata, 2013

1994. gadam, un tās teritorija ir iekļauta Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrā kā piesārņota vieta ar Nr. 32015/2810.

Vides pārskatā Aizkraukles novada teritorijas plānojumam 2013.-2025. gadam minēts, ka būtisks piesārņojums vēl ir saglabājies objektā „Bijušā dzelzsbetona rūpnīca”, kas turpina izplatīties vidē. Piesārņojuma izpēte ir veikta 1999. gadā (veicis SIA „VentEko”).

1999. gadā veiktās izpētes rezultāti ir uzrādījuši piesārņojumu ar naftas produktiem Dzelzceļa ielā 10, Aizkrauklē, kurš pārsniedz MK 25.10.2005. noteikumu Nr. 804 „Noteikumi par augsnes un grunts kvalitātes normatīviem” 3.2.2. punktā definēto kritisko C robežvērtību. Valsts vides dienests ar minēto lēmumu nolēmis, ka nepieciešama tūlītēja sanācijas darbu procesa plānošanas uzsākšana, veicot nepieciešamos sagatavošanās un izpētes darbus.

SIA „Intergeo Baltic” 2021.-2022. gadā veicis izpēti minētajā vēsturiski piesārņotajā vietā. Pašvaldībā iesniegta atskaite, kurā norādīts, ka, pamatojoties uz izpētes darbu rezultātiem konstatēts, ka, bijušās dzelzsbetona rūpnīcas teritorijā lielā platībā kvartāra horizonta virsējās grunts slānis ir ievērojami piesārņots ar mazuta atkritumiem. Piesārņojuma rašanās cēlonis ir noplūdes no bijušās dzelzsbetona rūpnīcas mazuta saimniecības infrastruktūras. Izpētes darbu rezultāti liecina, ka piesārņojums rada būtiskus riskus dabai un cilvēkiem, ir pārsniegtas Latvijas Republikas normatīvo aktu robežvērtības attiecībā uz grunts, gruntsūdens un virszemes ūdens kvalitātes kritērijiem, un atbilstoši likuma „Par piesārņojumu” prasībām teritorijā jāīsteno sanācijas darbi. Valsts vides dienesta Atļauju pārvalde ar 2023. gada 31. oktobra vēstuli Nr. 14.13/AP/11629/2023 saskaņojusi vides monitoringa programmu Aizkraukles novada pašvaldības vēsturiski piesārņotajai teritorijai Dzelzceļa ielā 10, Aizkrauklē, kurā uzlikts par pienākumu pašvaldībai nodrošināt pazemes ūdens monitoringu divas reizes gadā, kā arī pārskata sagatavošanu un iesniegšanu pēc katra monitoringa cikla (viena gada ietvaros sagatavojami divi pārskati). Monitorings tiek veikts 2 reiz gadā saskaņā ar VVD norādījumiem.

Tā kā pašvaldības finansiālās iespējas segt detalizētas izpētes un sanācijas izmaksas ir ierobežotas, Pašvaldība finansējuma saņemšanai pretendē uz atbalstu vēsturiski piesārņoto vietu sanācijai. 2023. gada 16. augustā stājās spēkā Latvijas Republikas valdības un Šveices Federālās padomes ietvarlīgums par Šveices sadarbības programmas otrā perioda īstenošanu noteiktām Eiropas Savienības dalībvalstīm ekonomisko un sociālo atšķirību mazināšanai Eiropas Savienībā (parakstīts 2023. gada 19. jūnijā Rīgā, apstiprināts ar MK 06.06.2023. noteikumiem Nr. 288). Latvijas un Šveices sadarbības programmas vispārējais mērķis ir veicināt ekonomisko un sociālo atšķirību mazināšanos Eiropas Savienībā un Latvijā, kā arī atlasīt tādas atbalsta pasākumus kas palīdz sasniegt vispārējo mērķi un kas palīdz sasniegt Šveices sadarbības programmas otrā perioda vienu no mērķiem – vides aizsardzība un klimats. Valsts vides dienests īsteno iepriekš noteikto projektu “Vēsturiski piesārņotās vietas sanācija Aizkrauklē”, kas tiek finansēts Latvijas un Šveices sadarbības programmas 2019.–2029. gada perioda programma “Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija” ietvaros⁵⁷. Projekta ietvaros tiks:

- 1) likvidēts piesārņojuma avots un novērsta turpmākā piesārņojuma emisija gruntsūdeņos un Daugavā;
- 2) uzlabota vides kvalitāte un samazināts apdraudējums iedzīvotāju veselībai;
- 3) izveidota pēcsanācijas monitoringa sistēma.

Projekta īstenošanas periods: no 2025. gada 1. janvāra līdz 2029. gada 30. jūnijam. Projekta īstenošanai paredzēts finansējums 13,1 miljoni Šveices franku jeb indikatīvi 13,8 miljoni eiro. Projektu īsteno VVD sadarbībā ar projekta partneri Aizkraukles novada pašvaldību. Programmas apsaimniekotājs: Klimata un enerģētikas ministrija.

⁵⁷ <https://swiss-contribution.lv/vesturiski-piesarnoto-vietu-sanacija/par-programmu>

4.8. Degradētas teritorijas

MK 06.07.2021. noteikumi Nr. 465 „Noteikumi par degradēto teritoriju un augsnes degradācijas novērtēšanu, degradācijas kritērijiem un to klasifikāciju” nosaka degradēto teritoriju kritērijus un klasifikāciju.

Teritorijas plānojumos parasti tiek attēlotas piesārņoto un potenciāli piesārņotās vietas, tās tiek atzīmētas arī grafiskajā daļā. Aizkraukles teritorijas plānojumā degradētas teritorijas nav noteiktas, jo informācija par tām ir mainīga laika gaitā, tāpēc tās plānots noteikt un apstiprināt ar atsevišķu Aizkraukles novada domes lēmumu.

Tāpat nav atrisinātas invazīvo sugu problēmas, šīs teritorijas nav identificētas un nav skaidrs, kā pašvaldība varēs veikt ierobežošanas uzdevumus.

- **Invadētās teritorijas ar invazīvajiem augiem** – neapsaimniekotas teritorijas, kur aug Sosnovska latvānis (*Heracleum sosnowskyi* Manden).

Bioloģiskās daudzveidības nacionālajā programmā atzīts, ka Sosnovska latvānis ir ļoti ekspansīva suga – var ieviesties un saglabāties ne tikai neapdzīvotajos laukos un ceļmalās, bet arī dabiskās augu sabiedrībās. Pie tam Sosnovska latvāņi ir ļoti bīstami cilvēkiem, jo izraisa ādas un gļotādas apdegumus. Ādas bojājumi parādās vairāku stundu laikā pēc saskares ar latvāņa daļām. Tie izpaužas kā ādas iekaisumi, kas atgādina I-III pakāpes apdegumus: tā ir nieze, plankumaini vai svītraini apsārtumi, ādas pietūkums, čūlas. To pavada vispārējs organisma nespēks, galvas sāpes, reiboņi, slikta dūša, sāpes vēderā. Augs iekļauts MK 30.06.2008. noteikumos Nr. 468 „Invazīvo sugu saraksts”.

Saskaņā ar MK 14.07.2008. noteikumu Nr. 559 „Invazīvo augu sugas – Sosnovska latvāņa – izplatības ierobežošanas noteikumi” 12. punktu, novada pašvaldība, ņemot vērā valsts augu aizsardzības dienesta Kultūraugu uzraudzības valsts informācijas sistēmas datus, **apstiprina attiecīgās teritorijas latvāņa izplatības ierobežošanas pasākumu organizatorisko plānu pieciem gadiem** un līdz plāna uzsākšanas gada 1. aprīlim publicē to savā tīmekļvietnē (vairākas pašvaldības šādu plānu jau ir sagatavojušas, apstiprinājušas un publicējušas).

Aizkraukles novadā šāds organizatoriskais plāns nav izveidots un apstiprināts, jo līdz šim tam nav atrasts nepieciešamais finansējums. Teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos nav noteikti nosacījumi invazīvo sugu ierobežošanai, kā arī nav iezīmētas invadētās teritorijas. Ja šī situācija netiek risināta ar teritorijas plānojumu, tad nepieciešams to risināt ar atsevišķu Aizkraukles novada domes lēmumu un tas ir jādara steidzamības kārtā, ņemot vērā pašvaldības atbildību un uzdevumus invazīvo sugu ierobežošanā, lai bremsētu šo sugu izplatību novada teritorijā un dzīves vides kvalitātes pasliktināšanos invadētajās teritorijās.

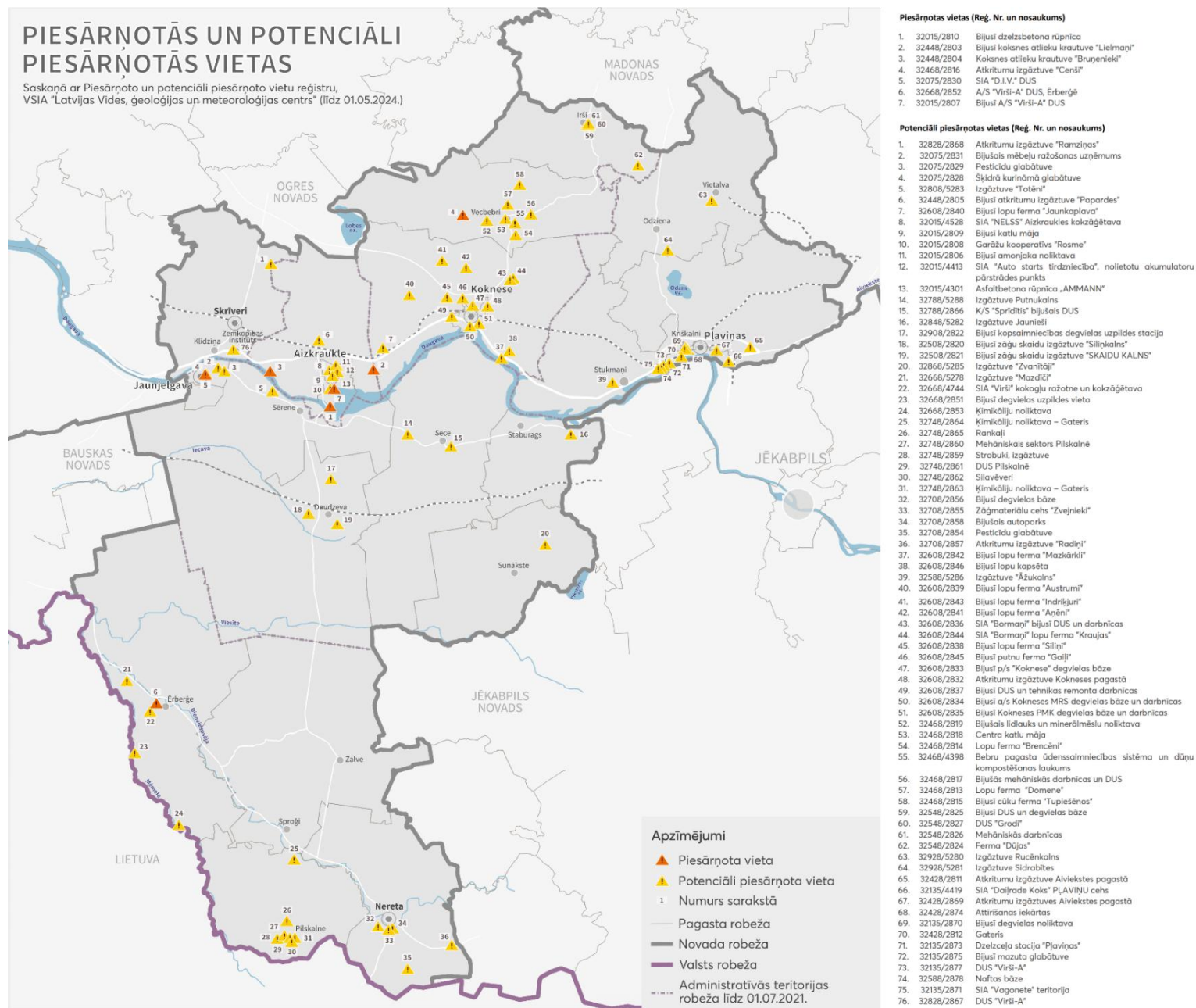
► Citas teritorijas

Pie citām degradētajām un piesārņotajām teritorijām tiek pieskaitītas:

- Degradētas apbūves teritorijas, uz kurām atrodas pamestas vai nepilnīgi izmantotas dzīvojamās ēkas, publiskā apbūve, ražošanas ēkas vai militārie objekti, kas netiek atbilstoši apsaimniekoti, fiziskā nolietojuma dēļ apdraud cilvēku veselību vai dzīvību vai nodara kaitējumu dabai.
- Atkritumu apglabāšana tam neparedzētās vietās.

- Degradēta neapsaimniekota teritorija ar izpostītu vai bojātu zemes virskārtu, kura netiek apsaimniekota un kurā nav iespējams uzsākt saimniecisko darbību bez ievērojamiem pasākumiem teritorijas sakārtošanai.

Minimālā degradētas teritorijas noteikšanas vienība apdzīvotās vietās noteikumos netiek noteikta. Noteikumi paredz minimālo degradētās teritorijas noteikšanas vienību ārpus apdzīvotām vietām – 0,1 ha, pamestai vai nerekultivētai derīgo izrakteņu ieguves vietai – 0,5 ha. Noteikumi nosaka, ka degradētās teritorijas attiecīgajā administratīvajā teritorijā konstatē un novērtē pašvaldība. **Aizkraukles novada teritorijas plānojumā šādas degradētās teritorijas nav apzinātas un norādītas, izņemot piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas (13.attēls).** Tā kā degradētās teritorijas statuss ir mainīgs, Aizkraukles novada pašvaldība plāno noteikt tās atsevišķi ar domes lēmumu.

4.9. Antropogēno slodzi veidojošie objekti

► A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības

Pēc piesārņojuma daudzumu, iedarbības vai riska, kas tiek nodarīts cilvēku veselībai un apkārtējai videi, piesārņojošās darbības tiek iedalītas pēc kategorijas – A, B un C. Uzņēmumiem tiek izsniegtas atļaujas piesārņojošām darbībām normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, ko nosaka:

- likums „Par piesārņojumu” (2001);
- MK 30.11.2010.noteikumi Nr. 1082 „Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai”.

Izsniegto atļauju skaits pa gadiem mainās, tāpēc ietverta informācija par situāciju dažādos gados, kas ļauj sekot ekonomiski aktīvo procesu dinamikai novadā.

Aizkraukles novadā teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanas laikā **neatradās neviens A kategorijas piesārņojošās darbības uzņēmums**, savukārt 37 uzņēmumiem laika periodā no 2010. līdz 2024. gadam izsniegtas B kategorijas atļaujas piesārņojošai darbībai⁵⁸. B kategorijas atļaujas bija izsniegtas dažādiem darbības veidiem, daudzos gadījumos uzņēmumam ir izsniegta atļauja veikt divu vai vairāku veidu piesārņojošās darbības. SIA „Virši-A” izsniegtas 4 atļaujas, vēl dažiem uzņēmumiem izsniegtas vairākas atļaujas, bet Aizkraukles pašvaldībai šajā laika periodā izsniegtas 14 atļaujas.

Izsniegtās atļaujas pa darbības jomām 2024.gadā:

- enerģētika – 30 uzņēmumi;
- minerālu ražošana – 2 uzņēmumi;
- ķīmiskā rūpniecība – 8 uzņēmumi;
- atkritumu apsaimniekošana – 20 uzņēmumi;
- lauksaimniecība, mežsaimniecība un kokapstrāde – 8 uzņēmumi;
- pārtikas rūpniecība – 2 uzņēmumi;
- rūpniecība – 31 uzņēmums.

Lielāka daļa atļauju izsniegtas vairāk kā pirms 10 gadiem – 38 atļaujas izsniegtas no 2010. līdz 2013. gadam. 2024. gadā jau izsniegtas 2 atļaujas (SIA „Vulkāns”), bet 2023. gadā nav izsniegta neviena atļauja. 2022. gadā arī izsniegtas 2 atļaujas (SIA „EKO STELL” un SIA „INOS”). Pa pāris atļaujām izsniegts arī 2021. gadā (SIA „Green Energy Trio” un SIA „Ķilupe”) un 2020. gadā (SIA „EcoPark un SIA „Eco Baltia vide”).

Aizkraukles novadā laika periodā no 2003. līdz 2024. gadam izsniegtas 243 C kategorijas piesārņojošo darbību atļaujas gan juridiskām, gan fiziskām personām, uzņēmumiem un zemnieku saimniecībām, kā arī Aizkraukles novada pašvaldībai. C kategorijas atļaujas nepieciešamas piesārņojošām darbībām (iekārtām), kas ietver plašu nelielas jaudas darbību spektru darbību gan enerģētikā, gan ražošanā un apstrādē⁵⁹. 2023. gadā izsniegtas 14 atļaujas, 2022. gadā 16 atļaujas, 2021. gadā 11 atļaujas, iepriekšējos gados atļauju skaits gadā variē no 23 (2007. gadā) līdz 6 (2010. gadā).

Saskaņā ar Valsts Vides dienesta publiski pieejamiem datiem par A un B atļaujas piesārņojošo darbību veikšanu uz 2025.gada 22. novembri Aizkraukles novadā joprojām nav izsniegta neviena A kategorijas atļaujas piesārņojošo darbību veikšanai, bet ir izsniegtas 64 B kategorijas atļaujas

⁵⁸ <https://registri.vvd.gov.lv/izsniegtas-atlaujas-un-licences/a-un-b-atlaujas/>

⁵⁹ MK 30.11.2010. noteikumu Nr. 1082 „Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai” 2. pielikums

piesārņojošo darbību veikšanai enerģētikas sektorā, minerālu izstrādājumu ražošanā, ķīmiskajā rūpniecībā, atkritumu apsaimniekošanā, lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un kokapstrādē, pārtikas rūpniecībā, rūpniecībā u.c. Saskaņā ar Valsts Vides dienesta publiski pieejamo C kategorijas piesārņojošo darbību reģistru Aizkraukles novadā izsniegtas 237 C kategorijas piesārņojošo darbību atļaujas sadedzināšanas iekārtām, degvielas uzpildes stacijām dzīvnieku novietnēm, transportlīdzekļu remontdarbnīcām un automazgātuvēm, ķīmisko vielu uzglabāšanai, kokapstrādei, metālapstrādei, pārtikas rūpniecībai u.c.

► Esošās derīgo izrakteņu ieguves teritorijas

Aizkraukles novada teritorijā derīgo izrakteņu resursus veido galvenokārt kvartāra nogulumos sastopamie derīgie izrakteņi – būvmateriālu izejvielas grants un smilts, arī biogēnie nogulumi – kūdra un ezeru sapropelis. Aizkraukles novada teritorijā sastopamās derīgo izrakteņu – būvmateriālu izejvielu atradnes saistās ar kvartāra nogulumu smilts un grants iegulām, kas ir izplatītas novada teritorijā. Biogēnais derīgais izrakteņis – kūdra izplatīta reljefa pazeminājumos, kur humīdā klimata ietekmē izveidojušies purvi. Savukārt devona nogulumos konstatētas dolomīta un ģipša atradnes.

Novada teritorijā atrodas nacionālas nozīmes derīgo izrakteņu atradne – smilts-grants un smilts atradnes „Veseta” Vietalvas pagastā⁶⁰.

Derīgo izrakteņu krājumus nosaka pamatojoties uz to izpētes rezultātiem konkrētā atradnē. Normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā LVĢMC akceptē derīgo izrakteņu krājumus un uztur derīgo izrakteņu atradni kadastru. Derīgo izrakteņu krājumu akceptācijas rezultātā tiem tiek noteikta normatīvo aktu prasībām atbilstoša kategorija, kura atkarīga no izpētes detalizācijas. Latvijā noteiktas trīs derīgo izrakteņu krājumu kategorijas: A kategorija, N kategorija un P kategorija.

Pārskatu derīgajiem izrakteņiem LVĢMC Zemes dzīļu informācijas sistēma – publiski pieejams derīgo izrakteņu atradni reģistrs ar bagātīgu kartogrāfisko materiālu un plašām datu skatīšanas un atlases iespējām. Tajā apkopota informācija par aptuveni 10 000 atradnēm un prognozēto resursu laukumiem – būvmateriālu izejvielām (kā smilti-granti, dolomītu, kaļķakmeni, ģipšakmeni), kūdras un citiem Latvijas derīgajiem izrakteņiem. Sistēma ir vērtīgs interaktīvs rīks gan derīgo izrakteņu izplatības apzināšanai, gan arī atbalsts zemes dzīļu izmantošanas kontrolei un aizsardzībai, kā arī teritoriju un infrastruktūras plānošanai⁶¹. Kopumā Zemes dzīļu informācijas sistēmu veido pieci galvenie bloki: ģeoloģiskās izpētes darbu un aprēķinu rezultātā iegūtie derīgo izrakteņu krājumu un kvalitātes dati, dokumentācija derīgo izrakteņu ieguvei, ikgadējā derīgo izrakteņu krājumu bilance (krājumu izmaiņas derīgo izrakteņu ieguves vietās), Valsts ģeoloģijas fonda materiālu reģistrs, kā arī ģeotelpiskie dati.

Lai veiktu derīgo izrakteņu ieguvi, Valsts vides dienestā jāsaņem Zemes dzīļu izmantošanas licence, kuras pamatuzdevums ir nodrošināt zemes dzīļu kompleksu, racionālu, vidi saudzējošu un ilgtspējīgu izmantošanu.

Aizkraukles novadā laika perioda no 2001. līdz 2024. gadam ir **izsniegtas 78 zemes dzīļu izmantošanas licences – ūdens urbumu ierīkošanai, kūdras atradnei, dolomīta ieguvei, smilts un grants ieguvei, ģeoloģiskajai izpētei u.tml.** Licences tiek izsniegtas uz noteiktu laiku un lielākajai daļai no tām jau ir beidzies derīguma termiņš.

⁶⁰ MK 08.05.2012. noteikumi Nr. 321 „Noteikumi par valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnēm”

⁶¹ <https://videscentrs.lvģmc.lv/iebuvejs/zemes-dzilju-informācijas-sistema>

Novadā nav apkopota informācija par ieguvei izmantotajām atradnēm un to rekultivāciju, daudzviet tā nav veikta, atstājot teritoriju dabiskiem procesiem (aizaugšanai).

Derīgo izrakteņu vietas teritorijas plānojumā netiek noteiktas, bet tiek izvirzīti nosacījumi teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos, norādot, ka derīgo izrakteņu ieguves vietas nav atļautas:

- ▶ tuvāk par 100 m no pilsētas, ciema vai lauku teritorijā esošas dzīvojamās vai publiskās ēkas;
- ▶ tuvāk par 50 m no blakus esošas neapbūvētas zemes vienības robežas;
- ▶ tuvāk par 100 m no kapsētas teritorijas (Dabas un apstādījumu teritorijas (DA1)) zemes vienības robežas, izņemot, ja saņemts pašvaldības rakstisks saskaņojums;
- ▶ tuvāk par 30 m no pašvaldības ceļa ass, izņemot, ja saņemts pašvaldības rakstisks saskaņojums.
- ▶ Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos, izņemot, ja derīgo izrakteņu ieguve ir uzsākta līdz teritorijas plānojuma spēkā stāšanās dienai.
- ▶ Tuvāk par 100 m no īpaši aizsargājamām teritorijām un mikroliegumiem.

Derīgo izrakteņu ieguve kā papildizmantošana noteikta rūpnieciskās apbūves teritorijās (R1), lauksaimniecības teritorijās (L), mežu teritorijās (M) un ūdeņu teritorijās (Ū). Aizliegums attīstīt derīgo izrakteņu ieguvi ir noteikts atsevišķām ainavu teritorijām, kas ir teritorijas plānojumā grafiski attēlotas, piemēram, Ērberģes centra teritorijā (ainavā) (TIN511), Ceļa ainavā starp Vietalvu un Odzienu (TIN510).

4.10. Militārās teritorijas

Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija 2022. gadā pieņēma lēmumu izveidot novietojumu skatīt 15. attēla kartoshēmā) militāro poligonu Aizkraukles novadā un Jēkabpils novadā, pārņemot 81 zemes vienību. 2023. gada 22. jūnijā jau tika pieņemts **Militārā poligona „Sēlija” izveides likums**. Poligona teritorija tiek noteikta kā **nacionālo interešu objekts**, un attēlota arī Valsts vienotās ģeotelpiskās informācijas portālā GeoLatvija.lv. Aizkraukles novadā militārais poligons skars Seces, Sunākstes, Daudzeses un Zalves pagastus.⁶²

Militārajam poligonam „Sēlija” likumā noteiktais nacionālo interešu objekta statuss un īpaši tiesiskie nosacījumi nosaka, ka uz šo teritoriju neattiecas pašvaldības teritorijas plānojumu saistošie noteikumi.

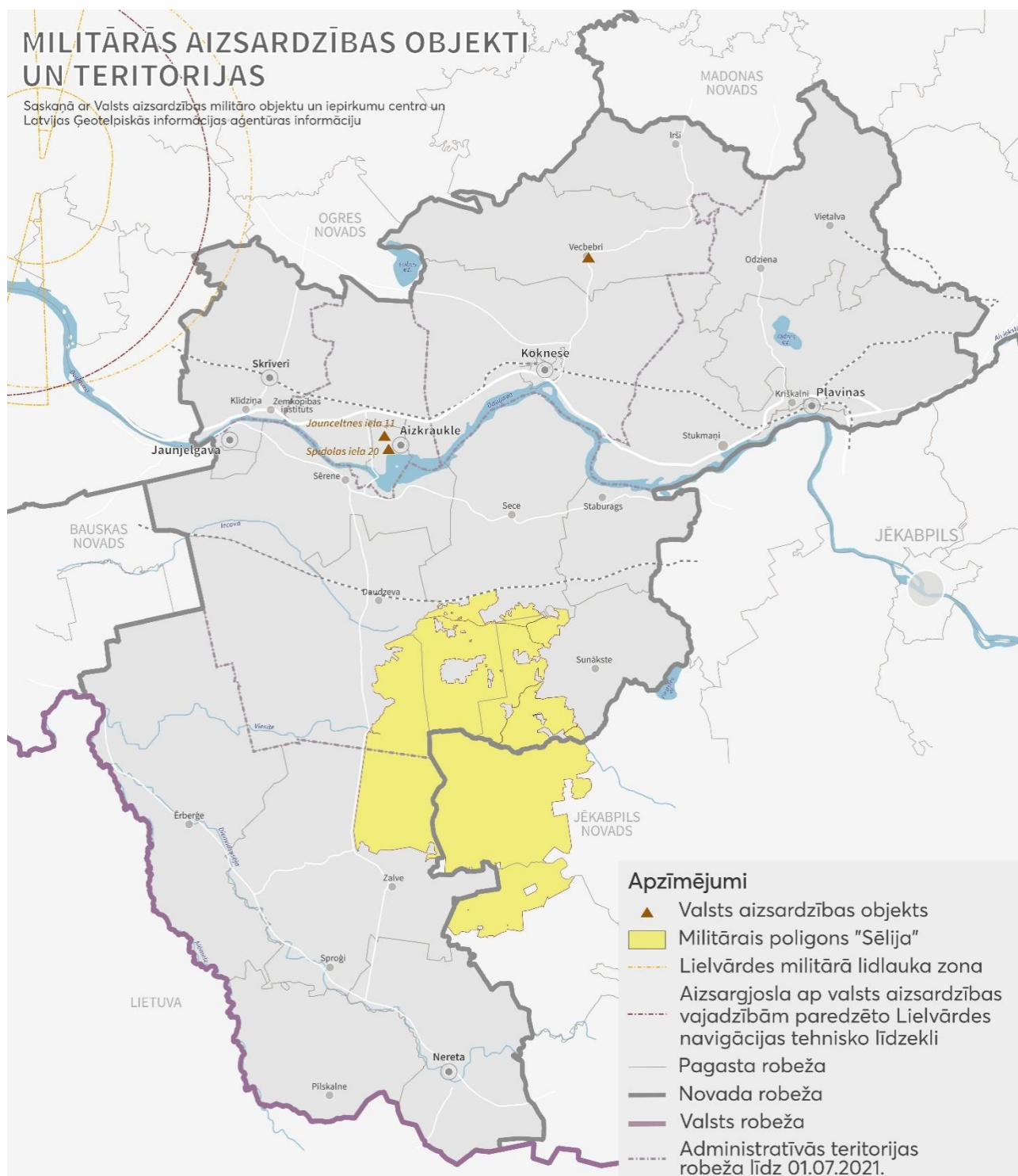

⁶² <https://www.mod.gov.lv/lv/selijas-militarais-poligons>

Līdztekus valsts aizsardzības stiprināšanai jaunā militārā poligona izveide radīs jaunas uzņēmējdarbības iespējas, papildu darba vietas, kā arī sekmēs reģiona infrastruktūras un ekonomikas attīstību, lai gan iespējama negatīva ietekme uz dabas vērtībām – troksnis, izmīdīšana u.tml.

14. attēls. Darba grupa par plānošanas jautājumiem ar Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas pārstāvjiem 2024. gada 8. februārī

Likuma "Par aviāciju" 113.4 pants noteic, ka nepieciešama Aizsardzības ministrijas atļauja būvēt, ierīkot un izvietot objektus, kuru augstums virs to atrašanās vietas reljefa ir 100 metri vai vairāk. Proti, attīstības ieceres, kas atbilst minētajiem kritērijiem, plānoto vēja parku būvniecības ieceres ieskaitot, ir jāvērtē saistībā ar to ietekmi uz Nacionālo bruņoto spēku gaisa telpas novērošanas radariem.

15. attēls. Militārās aizsardzības objekti un teritorijas novadā

Militāra poligona izveidē netika piemērota ietekmes uz vidi izvērtējuma procedūra, līdz ar to sabiedrībai nebija un nav pieejama informācija par plānotās darbības ietekmi uz vidi. **Militārais poligons** izveidots teritorijā, kas ir bagāta ar biotopiem un dažādām putnu sugām, teritorijā izveidota virkne mikroliegumu īpaši aizsargājamo augu un putnu sugu aizsardzībai⁶³.

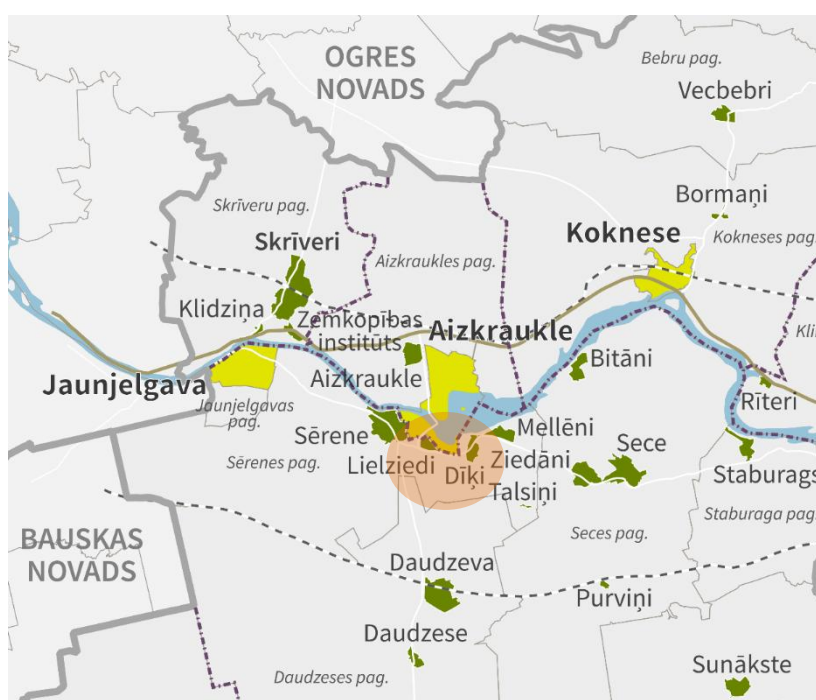
⁶³ <https://ozols.gov.lv/ozols/>

5. Iespējamā attīstība, ja teritorijas plānojums netiktu īstenots

Ja plānošanas dokuments – Aizkraukles novada teritorijas plānojums – netiktu īstenots (izstrādāts un apstiprināts), Aizkraukles novada teritorijas izmantošanu un attīstību reglamentētu seši spēkā esošie bijušo novadu teritorijas plānojumi bez kopēja stratēģiska skatījuma uz visu novada teritoriju. Tādējādi varam vērtēt iespējamās vides un tās kvalitātes izmaiņas saistībā ar spēkā esošo bijušo novadu teritorijas plānojumiem.

Teritorijas plānojuma izstrādes laikā, kā arī Vides pārskata projekta sagatavošanas procesā, vērtējot agrāk izstrādātos teritorijas plānojumus, daļai no novadiem atklājas virkne jautājumu jeb tolaik pieņemto risinājumu novadu attīstības, kas no šodienas plānošanas prakses un pieredzes vērtējami kritiski.

Kā viens no piemēriem spēkā esošo plānošanas dokumentu kontekstā, kas vides aspektā kritiski vērtējams, ir atzīmējama ciemu plānošana, to robežu noteikšana vietām, kur nav raksturīgas ciema pazīmes (blīva dzīvojamā apbūve, pakalpojumi), piemēram, ciems „Dīķi” bijušajā Jaunjelgavas teritorijā (skatīt 16.-17. attēlu). Kā redzams izkopējumā no spēkā esošā teritorijas plānojuma, tajā pamatā ir noteikti tikai divi funkcionālie zonējumi – Lauksaimniecības teritorija un Rūpnieciskās apbūves teritorija. SIVN procedūras ietvaros tiek atbalstīta ideja Aizkraukles novada ciemu „Dīķi” plānot no ciema uz mazciema statusu ar elastīgu atļauto izmantošanu.

16.-17. attēls. Ciems „Dīķi” spēkā esošajā Jaunjelgavas novada teritorijas plānojumā (Jaunjelgavas novada teritorijas plānojums 2013.-2024. gadam ar 2017. gada grozījumiem), kur redzama ciema robeža, un ciema novietojums novada teritorijā

Fakts, ka Aizkraukles novada pašvaldība atrodas salīdzinoši tālu no galvaspilsētas (salīdzinot, piemēram, ar Ikšķili, citām Pierīgas pašvaldībām), iespējams, ir viens no iemesliem, kas pasargājis līdzšinējo Aizkraukles novada teritorijas attīstību no vides problēmām aktīvas būvniecības un zemes tirgus periodos, kaut arī ir atsevišķas vietas, piemēram, pie Daugavas Kokneses pagastā, kur notikusi zemes parcelācija bez infrastruktūras plānošanas. Tomēr kopumā Aizkraukles novada teritorijā pašreizējā situācijā nav būtisku ar haotisku būvniecību saistītu vides problēmu, kuras daudzkārt ir redzamas un konstatējamās teritorijās pēc būvniecības „buma”.

Jāatzīmē, ka pašreizējā vides kvalitāte Aizkraukles novadā vērtējama kā laba, bet, lai to saglabātu, nepieciešams ievērot Aizkraukles novada teritorijas plānojumā noteiktās prasības zemes izmantošanai, tādējādi arvien uzlabojot vides kvalitātes situāciju Aizkraukles novada pašvaldībā (bieži vien noteikumu ievērošana un kontrole ir problēma, nevis paši noteikumi).

Tomēr, ja pieņem, ka izveidojas apstākļi, kuru dēļ netiek realizēts šis teritorijas plānojums, prognozējams, ka īsā un vidējā termiņā tas tomēr neatstātu būtisku ietekmi uz vides stāvokli kopumā novada teritorijā. Vides stāvoklis un tā izmaiņu dinamika lielā mērā saglabātos tāda pati, kā šī teritorijas plānojuma realizācijas gadījumā.

Taču, ja esošās problēmas risināšs teritorijas plānojums netiktu apstiprināts ilgtermiņā (kas ir ļoti maz iespējams), tad negatīvas ietekmes iepriekš aprakstīto iemeslu dēļ visticamākais varētu rasties.

Nosakot teritorijas funkcionālo zonējumu, tiek plānota Aizkraukles novada pilsētu, ciemu un lauku teritoriju izmantošana, sabalansējot dabas, vides un sociāli – ekonomiskos apsvērumus.

Jaunais teritorijas plānojums paredz, ka blīva apbūve tiek plānota reģionālās nozīmes centrā Aizkraukle, novada nozīmes attīstības centros un ciemos, kur līdz šim bijusi koncentrēta apbūve. Savukārt Lauku teritorijā (ārpus ciemiem) tiek plānota viensētu tipa apbūve un lauksaimnieciskā ražošanas apbūve, kā arī paredzēts saglabāt lauku vides ainavu un dabas pamatnes teritorijas (meži, ūdeņi, lauksaimniecībā izmantojamās zemes) (18.attēls).

Katrai apdzīvotai vietai (ciemam) tiek noteikts funkcionālais zonējums, sabalansējot iedzīvotāju ekonomiskās intereses, kā arī, ievērojot dabas un kultūrvēsturiskās vides aizsardzības prasības un pētniecības principu, kas nozīmē, ka, izstrādājot jaunus teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, izvērtē spēkā esošos attīstības plānošanas dokumentus un to īstenošanas praksi.

18. attēls. Teritorijas risinājumi jaunajā novada teritorijas plānojumā (ciema robeža tiek noņemta, un teritorija ir iekļauta Daugavas ainavu teritorijā (ar zilo līniju noteiktā robeža))

Ja teritorijas plānojumā neveiktu uzlabojumus, nebūtu iespējams īstenot attīstības mērķus, kas tieši saistīti ar apbūves veikšanu ražošanas vajadzībām, kur tas būtu lietderīgi, kā arī, saglabāt dabas teritorijas, kur tas ir pamatoti nepieciešamas. Neveicot izmaiņas teritorijas plānojumā, netiktu sekmēts darba vietu pieaugums, infrastruktūras attīstība, dzīves līmeņa celšanās un kopējā novada, pagastu, ciemu izaugsme.

6. Teritorijas, kuras teritorijas plānojuma īstenošana var būtiski ietekmēt

Aizkraukles novada vidi kopumā var raksturot kā dabisku, daudzveidīgu un ekoloģiski tīru. Vides stāvoklis kopumā ir vērtējams kā ilgtspējīgs, ko ietekmējusi līdzšinējā zemes izmantošanas un apbūves teritoriju izvietojums un struktūra, saimnieciskā darbība un iedzīvotāju blīvums un izvietojums.

Teritorijas plānojuma izstrādes procesā nozīmīga loma ir vides un dabas aizsardzības prasību izvērtēšanai. Galvenie ar plānošanas dokumentu saistītie vides aspekti ir dabas un vides kvalitātes un resursu saglabāšana, kvalitatīvas dzīves vides nodrošināšana iedzīvotājiem, kā arī bioloģiskās daudzveidības saglabāšana.

Aizkraukles novada teritorijas plānojumā ir noteiktas un Grafiskajā daļā attēlotas visas teritorijas ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā – īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kultūras pieminekļi un aizsargjoslas, ainavu teritorijas. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos tiek noteikti kopējie teritorijas izmantošanas noteikumi, atsevišķu teritoriju izmantošanas noteikumi, nosakot apbūves rādītājus un aprobežojumus, noteiktas aizsargjoslas.

Kopumā uzskatāms, ka teritorijas plānojums neradīs papildus vides problēmas, bet palīdzēs risināt esošās, jo tajā ietverti saprātīgas un ilgtspējīgas teritorijas attīstības pamatprincipi, ņemtas vērā vides likumdošanas prasības. Pirms plānoto aktivitāšu īstenošanas nepieciešams veikt darbības saskaņā ar likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (1998) prasībām, kuru ietvaros tiek vērtētas konkrētas plānotās darbības, paredzot gan risinājumus, gan pasākumus, lai mazinātu vai novērstu iespējamās vides problēmas. Liela nozīme ir arī izglītojošiem pasākumiem un komunikēšanai gan ar iedzīvotājiem, gan vides speciālistu un institūciju pārstāvjiem.

6.1. Bioloģiskā daudzveidība

Bioloģiskā daudzveidība ir cieši saistīta ar zemes izmantošanas veidiem un zemes izmantošanas intensitāti. Jebkura jauna apbūves teritorija nozīmē, ka dabas teritorija ir tikusi ietekmēta vai pat zudusi, arī ceļu paplašināšana un jaunu ceļu būve rada īslaicīgu vai pat paliekošus zaudējumus bioloģiskai daudzveidībai.

Esošo dabas vērtību aizsardzību novadā nosaka Latvijas Republikas un Eiropas Kopienas likumdošana, kā arī citas starptautiskās saistības. Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju pārvaldi novadā īsteno Dabas aizsardzības Pārvaldes Latgales un Vidzemes reģionālās administrācijas.

Aizkraukles novadā atrodas virkne īpaši aizsargājamo dabas teritoriju⁶⁴ un citas dabas vērtības (skatīt 19. attēlu):

- ▶ dabas liegumi „Aizkraukles purvs un meži”, „Aklais purvs”, „Gasparsona purvs”, „Ellītes purvs”, „Šķību purvs”, „Vesetas palienes purvs”, „Klintaine”, „Dzilnas dumbrajī” un „Mazzalvītes purvs”; 2023. gadā izveidotie dabas liegumi „Iecavas paliene” (lielākā daļa atrodas Bauskas novadā), „Jūgupes meži”, „Krācējgrāvja staignāju meži” un „Lobes ezera meži”; 2025.gadā izveidotais dabas liegumi „Bebrupes pļavas”, „Dambīšu pļavas” un „Vesetnieku pļavas”
- ▶ dabas parks „Daugavas ieleja” (ietver dabas liegumu „Ozolkalni”);
- ▶ aizsargājamo ainavu apvidus „Koknese-Odziena”;
- ▶ aizsargājamie dabas pieminekļi – aizsargājamie dendroloģiskie stādījumi „Kokneses parks”, „Skrīveru dendrārijs” un „Skrīveru svešzemju koku stādījumi”;
- ▶ aizsargājamo aleju teritorija „Skrīveru – Madlienas ceļa bērzu aleja”;
- ▶ aizsargājamo ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko dabas pieminekļu teritorijas „Korkuļu sausgultne un pazemes upe”, „Cepļa (Jaunzemju) dolomīta atsegums”, „Klintaines sausgultne un karsta kitenes”, „Rīteru sausgultne un karsta kitenes”, „Staburags”;
- ▶ mikroliegumi;
- ▶ aizsargājami koki, kas atbilst dabas pieminekļa kritērijiem⁶⁵;
- ▶ Eiropas Savienības nozīmes⁶⁶ un īpaši aizsargājami biotopi⁶⁷;
- ▶ īpaši aizsargājamo sugu⁶⁸ atradnes.

Kā norāda Dabas aizsardzības pārvalde teritorijas plānojuma izstrādes nosacījumos (Nr. 4.8/1210/2023–N no 27.02.2023.) teritorijas plānojuma izstrādei noteiktie uzdevumi ietver darbības, kas skar un var ietekmēt īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (turpmāk – ĪADT) un citas dabas vērtības Aizkraukles novadā. Lai mazinātu ietekmi uz īpaši jutīgajām teritorijām un saglabātu dabas vērtības, normatīvajos aktos, ĪADT, sugu un biotopu aizsardzības plānos ir noteikti specifiski ierobežojumi, kas mazina antropogēno slodzi un nodrošina teritoriju ilgtspējīgu attīstību. Ņemot vērā, ka aktuālā informācija par ĪADT, dabas vērtībām ir būtiski mainījusies, Dabas aizsardzības pārvalde aicina pārskatīt un nepieciešamības gadījumā aktualizēt informāciju par šīm teritorijām.

⁶⁴ Likums „Par īpaši aizsargājamām teritorijām” (1993)

⁶⁵ MK 16.03.2010. noteikumu „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” 2. pielikums

⁶⁶ ES biotopi

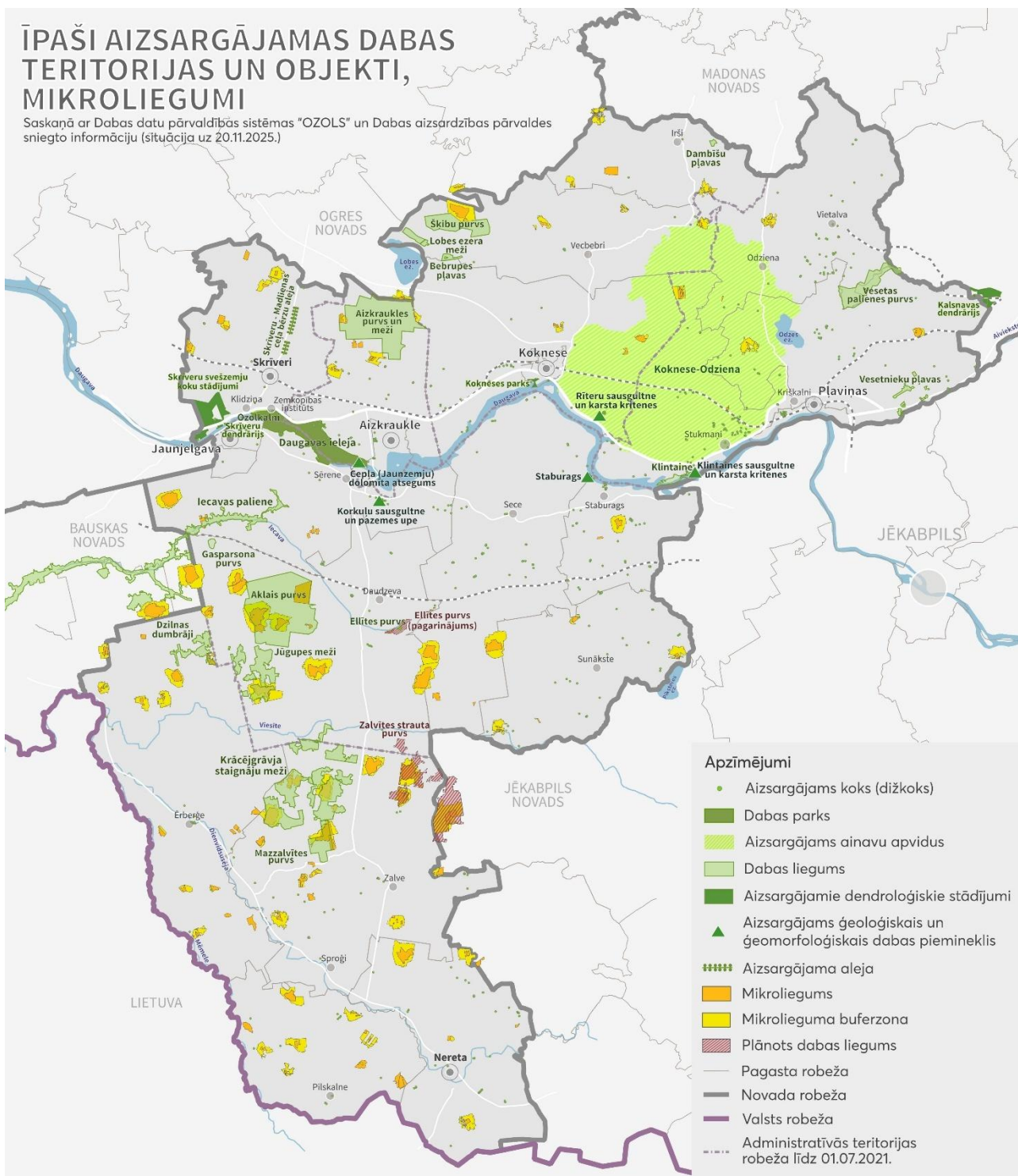
⁶⁷ MK 20.06.2017. noteikumi Nr. 350 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”

⁶⁸ Īpaši aizsargājamās sugas

Teritorijas plānojumā ir ietverta aktuālā informācija par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, dabas pieminekļiem (dižkokiem) un mikroliegumiem. Šajās teritorijās netiek plānota blīva apbūve, tās ietvertas funkcionālajās zonās "Mežu teritorija" (M) vai "Lauksaimniecības teritorija" (L), kas sakrīt ar pašreizējo teritorijas izmantošu.

Izņēmums ir dabas parks "Daugavas ieleja", kas gan spēkā esošajā, gan plānotajā funkcionālajā zonējumā papildus minētajām Skrīveru teritorijā (daļā, kas ir iekļauta dabas parkā) nosaka arī "Jauktas centra apbūves", "Mazstāvu dzīvojamās apbūves", "Tehniskās apbūves teritorijas" un "Dabas un apstādījumu teritorijas" zonas, un nelielā daļā pie ceļa arī "Publiskās apbūves" zonu.

Blakus dabas liegumam "Aizkraukles purvs un meži" atrodas kūdras ieguves teritorija, kas jaunajā teritorijas plānojumā kā funkcionālais zonējums noteikts "Lauksaimniecības teritorija" (L), kurā kā atļautā izmantošana noteikta arī derīgo izrakteņu ieguve.

19. attēls. Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas un objekti, kā arī citas dabas vērtības Aizkraukles novadā

Veicinot dabas kapitāla saglabāšanu, Vides pārraudzības valsts biroja Lēmumā Nr.4-02/42/2023 no 09.06.2023. "Par stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras piemērošanu" 4.2.3.-4.2.5.punktos bija rekomendēts plānošanas procesā apsvērt tāds aspektus kā nepalielināt ciemu robežas un nesamazināt dabas pamatnes, mežu un lauksaimniecības teritorijas, kas arī teritorijas plānojuma ietvaros ir ievērots. Ir noņemts ciema statuss piecām apdzīvotām vietām (10.tabula). Tāpat bija ieteikts saglabāt brīvi pieejamus, neapbūvētus un nepārveidotus publisko

ūdensobjektu krastus – teritorijas plānojumā netiek paredzēts palielināt apbūves veidošanos pie ūdeņiem, kā arī paredzēts veidot piekļuvi pie tiem, norādot konkrētās vietas grafiski.

10.tabula. Apdzīvotās vietas, kuriem atcelts ciema statuss, tādējādi kļūstot par mazciemiem

Nr. p. k.	Nosaukums	Teritoriālā vienība	Attīstības centra statuss pēc Aizkraukles novada IAS (ar 2025. gada aktualizāciju)	Iedzīvotāju skaits (2024)
1.	Īvāni	Aiviekstes pagasts	–	18
2.	Ķūģi	Aiviekstes pagasts	–	56
3.	Skujaiņi	Aiviekstes pagasts	–	18
4.	Dīķi	Sērenes pagasts	–	51
5.	Talsiņi	Sērenes pagasts	–	11

Apdzīvotās vietās zaļā zona parasti tiek noteikta kā "Dabas un apstādījumu" (DA) teritorija.

Dažas vietās ir izmaiņas. Seces pagasta "Kalniešos" šāda zona pie Daugavas jaunajā zonējumā mainīta uz mežu un lauksaimniecības teritoriju. Līdzīgi arī pie "Krastiem" Daugavas malā. Līdzīgas izmaiņas ir paša Secē vairākās vietās (pie Mācītāja mājas, Brāļu kapu teritorija).

Klintaine pagastā atpūtas kompleksa "Liepkalni" funkcionālo zonējumu paredzēts saglabāt tādu pašu kā spēkā esošajā Pļaviņu novada teritorijas plānojumā, attiecīgi "Publiskās apbūves teritorija", tikai tuvumā šim kompleksam samazinātas "Publiskās apbūves teritorijas", atstājot teritoriju kā "Lauksaimniecības teritorija". Tas nozīmē, ka komercdarbība var tikt attīstīta, tikai apbūves rādītāji teritorijā kopumā ir samazināti.

Pļaviņās starp Bārukalna ielu un dzelzceļu līdzšinējo DA zonu paredzēts mainīt uz "Meža teritoriju" M1. Kopumā jāatzīmē, ka Pļaviņās samazinājusies plānotā izmantošana Rūpnieciskajai apbūvei, vairākas vietās iepļānotas DA zonas.

Starp Pļaviņu hidroelektrostaciju un bijušo vasarnīcu teritoriju Lielziedi spēkā esošajā Aizkraukles novada teritorijas plānojumā tika noteikts funkcionālais zonējums "Lauksaimniecības teritorija", kuras zonas nosacījumi pieļāva attīstīt arī apbūvi, bet, ņemot vērā Latvenergo nosacījumus, jaunajā plānojumā šī teritorija noteikta kā "Dabas un apstādījumu teritorija" (skatīt 20.attēlu).

Dzelzceļa ielā 10, Aizkrauklē mainīts zonējums no R uz DA, jo tur tiek īstenots vēsturiski piesārņotas teritorijas sanācijas projekts.

20.attēls. Teritorijas risinājumi jaunajā novada teritorijas plānojumā starp Pļaviņu hidroelektrostaciju un bijušo vasarnīcu teritoriju Lielziedi

Lai saskaņotu dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas un reģiona ilgtspējīgas attīstības intereses, nodrošinot teritorijas dabas vērtību saglabāšanu, kā arī lai nodrošinātu labvēlīgu aizsardzības statusu tām īpaši aizsargājamām sugām un īpaši aizsargājamiem biotopiem, kuru aizsardzības nolūkā šī teritorija ir izveidota vai tiek veidota, var izstrādāt aizsargājamās teritorijas dabas aizsardzības plānu. Plānā ietver zinātnisko informāciju par aizsargājamo teritoriju, pamatojumu funkcionālajam zonējumam, ja tāds nepieciešams, un nosaka vienotus visas teritorijas apsaimniekošanas pasākumus, lai sasniegtu tās aizsardzības mērķus.

Dabas aizsardzības plānam ir ieteikuma raksturs, bet tajā ietverto informāciju var izmantot, izstrādājot aizsargājamās teritorijas individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus, kā arī teritorijas zonējumu, iedalot to funkcionālajās zonās.

Aizkraukles novadā dabas aizsardzības plāni ir bijuši izstrādāti tikai 5 teritorijām (skatīt 11. tabulu), bet vairākiem plāniem jau ir beidzies termiņš, un būtu nepieciešams to īstenošanas izvērtējums, tālāk lemjot par nepieciešamību izstrādāt jaunu plānu. Individuālie aizsargājamo teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumi nav apstiprināti nevienai no šīm teritorijai, tāpēc to apsaimniekošanā tiek ņemti vērā vispārējie noteikumi (MK 16.03.2010. noteikumi Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”).

11. tabula. Izstrādātie dabas aizsardzības plāni īpaši aizsargājamām teritorijām Aizkraukles novadā

Nr. p.k.	Kategorija	Nosaukums	Ir izstrādāts dabas aizsardzības plāns	Ir izstrādāti individuālie noteikumi
1.	Dabas liegums	Aizkraukles purvs un meži	Izstrādāts 2011. (beidzies termiņš)	Nav
2.	Dabas liegums	Aklais purvs	Izstrādāts 2011. (pagarināts līdz 2026.)	Nav
3.	Dabas liegums	Gasparsona purvs	Nav	Nav
4.	Dabas liegums	Ellītes purvs	Nav	Nav
5.	Dabas liegums	Šķibu purvs	Nav	Nav
6.	Dabas liegums	Vesetas palienes purvs	Izstrādāts 2005. (beidzies termiņš)	Nav
7.	Dabas liegums	Klintaine	Nav	Nav
8.	Dabas liegums	Dzilnas dumbrāji	Nav	Nav
9.	Dabas liegums	Mazzalvītes purvs	Izstrādāts 2011. (beidzies termiņš)	Nav
10.	Dabas liegums	Iecavas paliene	Nav	Nav
11.	Dabas liegums	Jūgupes meži	Nav	Nav
12.	Dabas liegums	Krācējgrāvja staignāju meži	Nav	Nav
13.	Dabas liegums	Lobes ezera meži	Nav	Nav
14.	Dabas parks	Daugavas ieleja	Izstrādāts 2014. (līdz 2026.)	Nav
15.	Aizsargājamais ainavu apvidus	„Koknese – Odziens”	Nav	Ir
16.	Dabas liegums	„Bebrupes pļavas”	Nav	Nav
17.	Dabas liegums	„Dambīšu pļavas”	Nav	Nav
18.	Dabas liegums	„Vesetnieku pļavas”	Nav	Nav

Ja lielākā daļa dabas liegumu atrodas attālās mežu teritorijās, kurās aktīva antropogēnā ietekme (apbūve, intensīva rekreācija u.tml.) parasti nav raksturīga, tad dabas parks „Daugavas ieleja” ir iecienīta rekreācijas vieta, kas līdztekus aizsargājamām sugām un biotopiem ietver arī nozīmīgas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības, piemēram, Aizkraukles pilskalnu un Aizkraukles pilsdrupas. Teritorijas plānojumā gandrīz visa dabas parka teritorija tiek iekļauta teritorijā ar īpašiem noteikumiem - Daugavas ainavas teritorijā, izvirzot īpašas prasības teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos.

Pamatojoties uz apstiprinātā Eiropas platauša (*Barbastella barbastellus*) sugas aizsardzības plāna priekšlikumu, ar MK noteikumiem Nr.749 (26.11.2024) "Noteikumi par aizsargājamo ainavu apvidiem" un noteikumiem Nr.750 (26.11.2024.) „Aizsargājamo ainavu apvidus "Koknese-Odziena" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi"" **izveidota jauna īpaši aizsargājamā dabas teritorija – aizsargājamo ainavu apvidus „Koknese-Odziena”** (turpmāk – AAA „Koknese-Odziena”) Eiropas platauša dzīvotņu aizsardzībai. AAA „Koknese-Odziena” ir 19 610 ha plaša teritorija, kas atrodas Aizkraukles novada Aiviekstes, Bebru, Klintaines, Kokneses un Vietalvas pagastos starp Koknesi (to iekļaujot), Pļaviņām un Odzienu (to iekļaujot).

Ar šiem noteikumiem tiek noteikts ainavu apvidus funkcionālais zonējums – **neitrālā zona** (aptuvenā platība – 844,34 ha jeb 4,3 % no ainavu apvidus), **regulējamā režīma zonā** iekļauti visi ainavu apvidū esošie 7 mikroliegumi (kopējā platība – 73,86 ha jeb 0,4 % no ainavu apvidus); **dabas lieguma zonā** pamatā ietverti mikroliegumu buferzonas un daļa priežu audzes, kas vecākas par 70 gadiem (atbilstoši sugas plāna ieteikumam) ar kopējo platību 2231,6 ha jeb 11,4 %; **dabas parka zona** (teritorijas ar platlapju (ozoli, oši, liepas, kļavas, vīksnas, gobas, melnalkšņi) audzēm, priežu audzes, kurās pieļaujama nelielas intensitātes mežsaimnieciskā darbība, kā arī aizsargājamais dendroloģiskais stādījums „Kokneses parks” 1 709 ha platībā jeb 8,7 %); bet lielākajā daļā jeb 75,2 % ainavu apvidus teritorijai tiek noteikta **ainavu aizsardzības zona** (14 751 ha platībā). Teritorijas izmantošana dominē Mežu teritorija (M) un Lauksaimniecības teritorija (L), bet apdzīvotās vietās kā Stukmaņi, kas atrodas AAA neitrālajā zonā, ir arī "Savrupmāju apbūves teritorija", "Publiskās apbūves teritorija", "Dabas apstādījumu teritorija" u.c. atkarībā no konkrētās apdzīvotās vietas specifikas.

Aizkraukles novada teritorijā atrodas vēl vairākas vietas, kurās iespējama jaunu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izveidošana, kā arī jau esošo teritoriju paplašināšana⁶⁹. Piemēram, 2023. gadā jau ir notikusi dabas lieguma „Ellītes purvs” teritorijas paplašināšana, lai saglabātu aizsargājamus biotopus.

Mikroliegumi Aizkraukles novadā ir izveidoti saskaņā ar likuma „Sugu un biotopu aizsardzības likums” (2000) 8. panta otro daļu. Kopumā **mikroliegumu skaits Aizkraukles novadā ir lielāks par 100 teritorijām**, daļai no tiem izveidotas arī buferzonas. Visvairāk mikroliegumu izveidots Zāles un Mazzāles pagastos, bet Jaunjelgavas pagastā nav neviena mikrolieguma. Mikroliegumi izveidoti gan īpaši aizsargājamām putnu un augu sugām, gan meža biotopiem, bet viens mikroliegums izveidots īpaši aizsargājama ķērpja aizsardzībai. Nav paredzams, ka teritorijas plānojuma realizēšana varētu šīs teritorijas ietekmēt negatīvi.

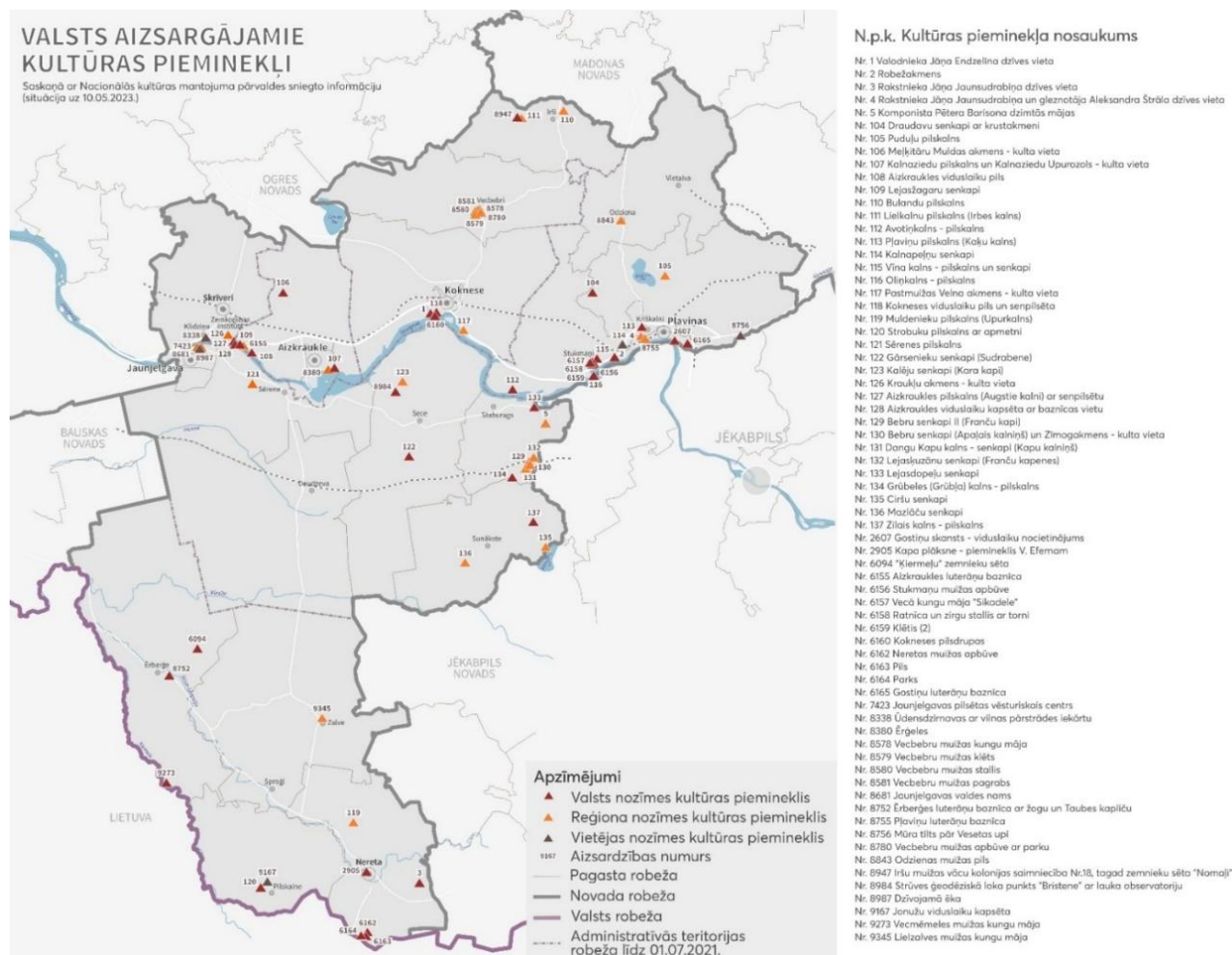
Nozīmīgi ir saglabāt koku alejas kā unikālu kultūrvēsturisko mantojumu, kā arī dabas pieminekļus – atsevišķi augošie lielu dimensiju kokus – dižkokus. TIN dažās "Ainaviski vērtīgās teritorijās" un "Vietējās nozīmes kultūrvēsturiskās un dabas teritorijās" nosaka uzdevumu teritorijās saglabāt raksturīgo vidi - reljefu, vēsturisko apstādījumu un apzaļumojuma struktūru, koku grupas un alejas, puķu audzes u.c., esošās kultūrvēsturiskās apbūves mērogu un raksturu, raksturīgos

⁶⁹ Informācija <https://www.daba.gov.lv/lv/biotopu-aizsardzibas-plani>

skatupunktus uz kultūrvēsturisko apbūvi, bet speciāli nosacījumi visā novada teritorijā koku alejām, kurām kā ĪADT nav noteikta valsts aizsardzība, nav noteikti.

6.2. Kultūrvēsturiskās teritorijas

Aizkraukles novadam raksturīgs plašs kultūrvēsturiskais mantojums (skatīt 21. attēlu), kas mijiedarbībā ar dabiskajiem elementiem veido neatkārtojamu ainavu un veicina tūrismu.

21. attēls. Valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi Aizkraukles novadā

Aizkraukles novads ir samērā bagāts ar kultūrvēsturisko mantojumu (12.tabula), bet kultūras pieminekļi novada teritorijā izvietoti neviendabīgi, koncentrējoties gar Daugavu un senajām apdzīvotajām vietām Skrīveriem, Koknesi un Pļaviņām.

12. tabula. **Kultūras pieminekļi Aizkraukles novadā**

Pieminekļu veids	Valsts nozīmes	Reģiona nozīmes	Vietējās nozīmes	kopā
Arheoloģijas pieminekļi	19	13	2	34
Arhitektūras pieminekļi	14	10	1	25
Mākslas pieminekļi	9	1	-	10
Pilsētībūvniecības pieminekļi	-	1	-	1
Vēsturiska notikuma vieta	3	2	1	6
Industriālais	1	-	1	2

Kultūras mantojuma saglabāšanu vada Kultūras ministrija, un ir tikušas izstrādātas attiecīgas nacionālās programmas. Taču pašvaldībām ir būtiska loma to praktiskā atjaunošanā un saglabāšanā. Lai gan nacionālie normatīvie akti regulē kultūras mantojuma saglabāšanas prasības, tomēr Aizkraukles novada teritorijas plānojums ir tas plānošanas dokuments, kurā tiek attēlotas aizsargjoslas ap kultūras pieminekļiem, kas praktiski parāda teritoriju, kurā prioritāte ir kultūras mantojuma saglabāšanai. Tādējādi, ja nebūtu teritorijas plānojuma, telpiski netiktu nostiprināta aizsargjosla ap kultūras pieminekļiem

Vairākiem kultūras pieminekļiem ir noteiktas individuālās aizsardzības zonas, piemēram, Iršu muižas vācu kolonijas saimniecībai Nr.18, tagad zemnieku sētai "Nomaļi", Stukmaņu muižas apbūvei, Vecbebru muižas apbūvei ar parku un Strūves ģeodēziskā loka punkts "Bristene" ar lauka observatoriju.

Izstrādātās individuālās aizsardzības zonas ap kultūras pieminekļiem ļauj racionālāk plānot teritorijas izmantošanu un precizēt ar kultūras pieminekļa aizsardzību saistītos apgrūtinājumus.

Kultūras pieminekļu un to aizsardzības zonu teritorijās plānojama tāda saimnieciskā darbība, arī apbūve, kas neiznīcina kultūras pieminekli vai nepazemina kultūrvēsturiskās ainavas un kultūras pieminekļa vērtību, respektējot šīs kultūrvēsturiskās vērtības (telpisko izveidojumu, reljefa un apzaļumojumu sistēmu, apbūves arhitektonisko veidolu, būvju mērogu un apjoma proporcijas u.tml.).

Saimnieciskā darbība kultūras pieminekļa aizsardzības zonā plānojama, saglabājot kultūras piemineklim atbilstošu vidi, kā arī nodrošinot pieminekļa vizuālo uztveri. Arheoloģisko pieminekļu teritorijās nav plānojama jaunu objektu būvniecība, karjeru izstrāde, ūdenstilpņu iekārtošana. Jebkuriem zemes darbiem, kas skar arheoloģijas pieminekļu teritorijas un aizsardzības zonas, nepieciešams Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes saskaņojums un arheoloģiskās izpētes vai uzraudzības nodrošinājums.

Pozitīvi vērtējams, ka, papildus valsts aizsardzībā esošo kultūras pieminekļu uzrādīšanai grafiskajā daļā, jaunā teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros ir apzināti un grafiski uzrādīti novada nozīmes kultūrvēsturiski un dabas objekti. Novada nozīmes kultūrvēsturisko un dabas objektu saraksts izveidots, apkopojot pašvaldības darbinieku priekšlikumus (2024. – 2025. gadā),

veicot teritorijas plānojuma ietvaros apsekošanu dabā, izvērtējot spēkā esošajos teritorijas plānojumos noteikto, kā arī novada iedzīvotāju izteiktos priekšlikumus (2024. gada 24. aprīļa Aizkraukles novada vēstīs tika publicēts raksts „Aicina iesaistīties teritorijas plānojuma izstrādē”, kurā iedzīvotāji tika aicināti līdz 2024. gada 17. maijam nosūtīt pašvaldībai priekšlikumus par objektiem, kas būtu iekļaujami šajā sarakstā).

Kokneses apvienības teritorijā kā novada nozīmes kultūrvēsturiskie un dabas objekti noteikti 23, Neretas apvienības teritorijā 24, Jaunjelgavas apvienības teritorijā 30, Pļaviņu apvienības teritorijā 26, Skrīveru apvienības teritorijā 7 un Aizkraukles pagastā un pilsētā tie noteikti 7. Kopā novadā noteikti 117 novada nozīmes kultūrvēsturiskie un dabas objekti noteikti. Teritorijas plānojuma teritorijas un izmantošanas noteikumos novada nozīmes kultūrvēsturisko un dabas objektu saraksts tiek pielikts pielikumā un noteikts, ka:

- ▶ tos aizliegts iznīcināt (attiecas uz dabas objektiem) vai nojaukt (attiecas uz apbūvi);
- ▶ koku nociršana pieļaujama tikai gadījumos, ja tas kļuvis bīstams, apdraud cilvēku dzīvību vai tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus. Pašvaldība dod atļauju, izvērtējot konkrēto situāciju, saņemot koku eksperta slēdzienu.
- ▶ ēkas atļauts nojaukt, ja tās apdraud apkārtējo vidi un ja ir saņemts būvekspertīzes atzinums.

Papildus tam, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos iekļauta sadaļa “Prasības kultūrvēsturiski vērtīgo ēku pārbūvei un atjaunošanai” – tās prasības ēkām, kurām ir kultūrvēsturiska nozīme, un kuras visas nav iespējams teritorijas plānojuma izstrādes laikā apzināt un apsekot. Kā kultūrvēsturiski vērtīgās ēkas tiek noteiktas ķieģeļu, laukakmens un dolomīta ēkas, kas būvētas pirms 1940.gada, kā arī novada nozīmes kultūrvēsturisko un dabas objektu sarakstā iekļautās koka ēkas.

6.3. Ainaviski vērtīgās teritorijas

Aizkraukles novads Latvijas mērogā ir īpašs ar to, ka tajā atrodas viena no Latvijas 18 nacionālās nozīmes ainaviski vērtīgajām teritorijām (Daugava pie Kokneses). Novadā ir daudz kultūrvēsturiskas nozīmes objektu un vēsturisku ainavu, t.sk. Daugavas pieteku veidotās ainavtelpas ar ielejām un gravām, Latvijas vidienei raksturīgie reljefa veidojumi un tālās skatu līnijas. Latvijas ainavu politikas pamatnostādnēs definēts, ka ainaviski vērtīgas teritorijas ir attīstības plānošanas procesā noteiktas teritorijas, kurās saskaņā ar sabiedrības vērtējumu rodamas Latvijas, tās reģionu, novadu, cilvēku identitātei un vietu ilgtspējīgai attīstībai nozīmīgas ainavas. Tāpēc pieņemt lēmums ainavu izvērtēšanai un plānotajai izmantošanai TIN izstrādes laikā pievērts īpašu uzmanību.

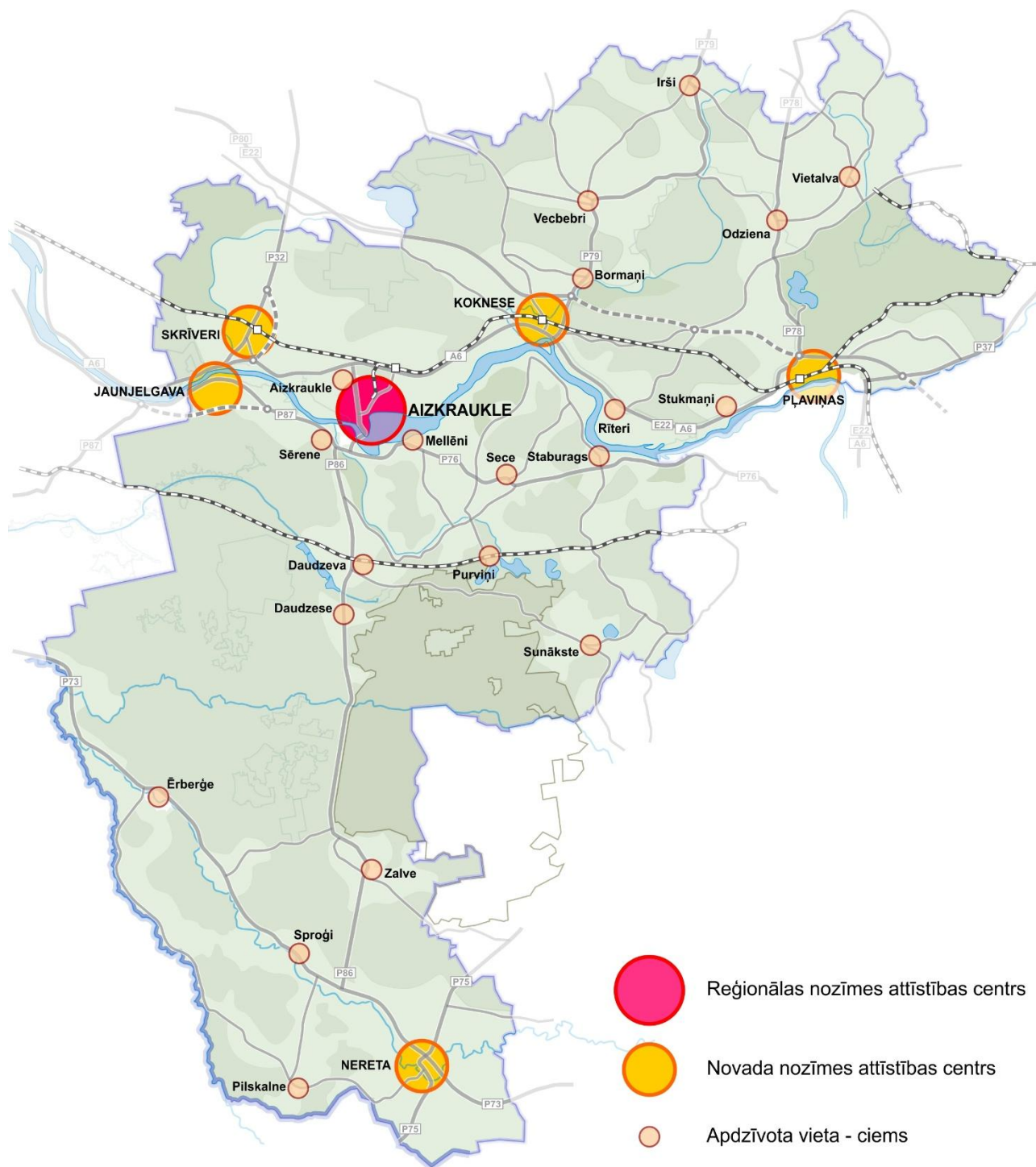
Teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros ir **veikts pētījumus par novada ainavām**, t.sk. izvērtējot visus sešus teritorijas plānojumus, analizējot, kas tajos noteikts attiecībā uz ainavu vērtību saglabāšanu.

Jaunā teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros kā teritorijas ar īpašiem noteikumiem noteiktas 12 ainavu vērtīgas teritorijas, kur katrai definēts ainavas kvalitātes mērķis un teritorijas izmantošanas un apbūves nosacījumi:

- ▶ Vietalvas baznīca - Benckalni ceļa posms (TIN51)
- ▶ Daugavas ainava (TIN52)
- ▶ Lauces upes ainava (TIN53)
- ▶ Ceļa Purviņi - Dalbe - Sece ainava (TIN54)
- ▶ Grebļa kalna ainava (TIN55)
- ▶ Rušēni - 9. kilometrs (TIN56)
- ▶ Gricgales ainavu telpa (TIN57)
- ▶ Ainava starp Neretu un Pilskalni (TIN59)
- ▶ Ceļa ainava starp Vietalvu un Odzienu (TIN510)
- ▶ Ērberģes centra teritorija (ainava) (TIN511)
- ▶ Dienvidsusēja Neretā (TIN512)
- ▶ Zilkalnes pauguru ainava (TIN513)

Ainavu teritorijas teritorijas plānojumā iekļautas ar mērķi nodrošināt novadam nozīmīgo ainavu telpu un elementu pārvaldību, kura ietver kultūrvēsturisko, ekoloģisko un vizuālo ainavas vērtību aizsardzību, uzturēšanu un attīstību. Vienlaicīgi tiek dots pozitīvs pienesums bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, jo ainavu telpās ir minēts nozīmīgs akcents saglabāt koku grupas, stādījumus, un vecie koki var būt nozīmīgas dzīvotnes retām un aizsargājamām sugām, kuras saistītas ar šādiem kokiem. Vairākās ainavu telpās aizliegta zemes lietošanas kategoriju maiņa un apmežošana, kas var palīdzēt atbalstīt bioloģiski vērtīgu zālāju saglabāšanu. Līdzīgi nozīmīgs ir aizliegums veikt derīgo izrakteņu ieguvu.

6.4. Attīstības centri un to apbūves teritorijas

22. attēls. Aizkraukles novada 2025. gadā aktualizētajā ilgtspējīgas attīstības stratēģijā noteiktie attīstības centri

Apbūves teritoriju noteikšana ir viens no svarīgākajiem teritorijas plānošanas uzdevumiem. Neplānota būvniecības attīstība veicina haotisku teritorijas attīstību, kā arī negatīvi ietekmē apkārtnējo vidi. Apbūves platībām ir jābūt koncentrētām, nosakot attīstības centrus, jo atvieglo pašvaldības un valsts iestāžu iespējas nodrošināt iedzīvotājus ar nepieciešamajiem

pakalpojumiem, ļauj daudz efektīvāk sakārtot un uzlabot attīstītas sabiedrības dzīvei nepieciešamo atkritumsaimniecības un ūdenssaimniecības infrastruktūru, nodrošinājumu ar ceļu un inženiertehnisko infrastruktūru u.c. (22.attēls).

Novērtējumā tika skatītas teritorijas plānojumā esošās kartes, kurās attēlotā informācija norāda gan patreizējo, gan plānoto izmantošanu, vienlaicīgi skatot arī novada aizsargjoslu karti, kur iezīmētās aizsargjoslas norāda uz normatīvajos aktos noteiktiem aprobežojumiem dažādām darbībām, kā arī analizēti TIAN ietvertie atļautie teritorijas izmantošanas veidi un nosacījumi.

Teritorijas plānojuma tiešā ietekme uz vidi visvairāk saistīta ar zemes izmantošanas veidu maiņu un pirmkārt jau ar apbūves teritoriju paplašināšanu. Vienlaicīgi ir iespējama arī apbūves koncentrēšana, atsakoties no izkliedētās līnijveida apbūves plānošanas, bet fokusējoties uz koncentrētāku apbūvi un attīstības centriem, kas ļauj ērtā risināt inženiertehniskās apgādes prasības un rada mazāku spiedienu uz dabiskajām ekosistēmām.

Kā būtiskākās izmaiņas apdzīvojuma struktūrā ir Kriškalnu ciema apvienošana ar Pļaviņu pilsētu, Lielziedu ciema apvienošana ar Aizkraukles pilsētu un Zemkopības institūta un Klidziņas apvienošana ar Skrīveriem. Atsevišķiem ciemiem, kuri iepriekš tika noteikti kā ciemi, ciema statuss tiek noņemts, un tie ir Īvāni, Ķūģi, Skujaiņi, Dīķi un Talsiņi.

6.5. Ar inženiertehnisko infrastruktūru un transportu saistītās teritorijas

Kā apbūves teritorijas tiek minētas arī tehniskās apbūves teritorijas, kuru galvenais izmantošanas veids ir komunālās saimniecības uzņēmumu un inženiertehniskās apgādes objektu apbūve.

Teritorijas plānojumā nav būtiski paredzēta šo teritoriju paplašināšana vai jaunu veidošana. Tā kā jaunu šāda tipa apbūves teritoriju izveide novadā nav paredzēta, tad plānotās saimnieciskās darbības tiešo ietekmi uz vidi teritorijas plānojums nemaina

Plānojuma ietvaros pilnveidots un detalizēts ielu tīkls, precizētas ielu sarkanās līnijas. Minētie un citi teritorijas plānojuma projektā ietvertie risinājumi saistībā ar apbūvi un nosacījumiem jaunas apbūves veidošanai rada būtisku pozitīvu ietekmi uz vidi.

Plānojumā atsevišķi izdalītas "nacionālas un vietējas nozīmes infrastruktūras attīstības teritorijas", kas ir Perspektīvā apvedceļa ap Jaunjelgavas pilsētu būvniecībai nepieciešamā teritorija. Šajā zonā izvirzīts nosacījums, ka līdz objekta būvprojekta izstrādei, apstiprināšanai un būvniecības uzsākšanai teritorijā ir atļauta izmantošana atbilstoši funkcionālajā zonā noteiktajiem atļautās izmantošanas veidiem, bet jebkura jauna būvniecības iecere jāsaskaņo ar VAS „Latvijas Valsts ceļi”, kas izvērtē tās ietekmi uz plānoto transporta infrastruktūras objektu attīstību un Pašvaldības būvvaldi.

Nacionālas nozīmes projektiem ir veikts vai tiks veikts to ietekmes uz vidi novērtējums un izstrādāti pasākumi ietekmju mazināšanai.

6.6. Rūpnieciskās teritorijas

Rūpnieciskās apbūves teritorijas (R, R1) koncentrējas apdzīvotās vietās. Zonas mērķis ir nodrošināt industriālo teritoriju un rūpniecības uzņēmumu darbībai un attīstībai nepieciešamo

teritorijas organizāciju, inženiertehnisko apgādi un transporta infrastruktūru. Šajās teritorijās tiek ieteikts veidot arī saules parkus, biogāzes koģenerācijas stacijas.

Teritorijas plānojumā nav paredzēta šo teritoriju būtiska paplašināšana vai jaunu veidošana. Atsevišķos gadījumos ir precizētas Rūpniecisko apbūves teritoriju robežas. Piemēram, Neretas novada Mazzalves pagasta teritorijas plānojuma 2009.-2021. gadam grozījumiem ir funkcionālā zonējuma maiņa, to grozot no „Rūpnieciskās apbūves teritorija” (R) uz „Jauktas centra apbūves teritorija” (JC).

Tā kā jaunu šāda tipa apbūves teritoriju izveide novadā nav paredzēta, tad plānotās saimnieciskās darbības tiešo ietekmi uz vidi teritorijas plānojums nemaina. No vides kvalitātes viedokļa pozitīvi vērtējams nosacījums ierīkot blīvus vairākpakāpju koku vai krūmu stādījumus vismaz 10 m platumā gar zemes vienības robežu, ja tā robežojas ar publisko vai dzīvojamo apbūvi. Izvirzīts arī nosacījums pēc nepieciešamības paredzēt pasākumus apkārtējo teritoriju aizsardzībai pret trokšņiem, smakām un cita veida piesārņojumu – prettrokšņa sienas, aizsargstādījumi u.c.

6.7. Derīgo izrakteņu ieguves teritorijas

Derīgo izrakteņu vietas teritorijas plānojumā netiek noteiktas, bet tiek izvirzīti nosacījumi teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos, norādot, ka derīgo izrakteņu ieguves vietas nav atļautas:

- ▶ tuvāk par 100 m no pilsētas, ciema vai lauku teritorijā esošas dzīvojamās vai publiskās ēkas;
- ▶ tuvāk par 50 m no blakus esošas neapbūvētas zemes vienības robežas;
- ▶ tuvāk par 100 m no kapsētas teritorijas (Dabas un apstādījumu teritorijas (DA1)) zemes vienības robežas, izņemot, ja saņemts pašvaldības rakstisks saskaņojums;
- ▶ tuvāk par 30 m no pašvaldības ceļa ass, izņemot, ja saņemts pašvaldības rakstisks saskaņojums.
- ▶ Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos, izņemot, ja derīgo izrakteņu ieguve ir uzsākta līdz teritorijas plānojuma spēkā stāšanās dienai.
- ▶ Tuvāk par 100 m no īpaši aizsargājamām teritorijām un mikroliegumiem.

Derīgo izrakteņu ieguve kā papildizmantošana noteikta rūpnieciskās apbūves teritorijās (R1), lauksaimniecības teritorijās (L), mežu teritorijās (M) un ūdeņu teritorijās (Ū). Aizliegums attīstīt derīgo izrakteņu ieguvi ir noteikts atsevišķām ainavu teritorijām, kas ir teritorijas plānojumā grafiski attēlotas, piemēram, Ērberģes centra teritorijā (ainavā) (TIN511), Ceļa ainavā starp Vietalvu un Odzienu (TIN510).

6.8. Lauksaimniecības un mežsaimniecības teritorijas

Mežu teritorija (M) ir funkcionālā zona, ko nosaka lai nodrošinātu apstākļus mežu ilgtspējīgai attīstībai un mežu galveno funkciju – saimniecisko, ekoloģisko un sociālo funkciju īstenošanai. Teritorijas galvenie izmantošanas veidi ir Mežsaimnieciska izmantošana (21001), Mežs īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (21002), Labiekārtota ārtelpa (24001) un Ārtelpa bez labiekārtojuma (24002).

Kā teritorijas papildizmantošanas veidi ir noteikti:

- Viensētu apbūve (11004).
- Tirdzniecības vai pakalpojumu objektu apbūve (12002).
- Tūrisma un atpūtas iestāžu apbūve (12003).
- Sporta būvju apbūve (12005).
- Aizsardzības un drošības iestāžu apbūve (12006).
- Derīgo izrakteņu ieguve (13004).
- Inženiertehniskā infrastruktūra (14001).
- Energoapgādes uzņēmumu apbūve (14006).
- Lauksaimnieciska izmantošana (22001).
- Ūdenssaimnieciska izmantošana (23001).

Meža teritorijas veido meži, krūmāji, jaunaudzes, izcirtumi, mežā esošie klajumi un lauces, nelieli purvi un nelieli ūdens objekti, kā arī meža infrastruktūra – meliorācijas sistēmas, meža ceļi, ar mežsaimniecisko darbību, medību saimniecību un tūrisma saistītie objekti. Normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā mežu teritorijās var atmežot meža platību ar mežsaimniecību nesaistītam darbībām – Viensētu apbūve (11004): ja zemes vienības platība nav mazāka par 2 ha un aizsargjoslas vai meža nozari regulējošajos normatīvajos aktos nav noteikta lielāka platība. Tūrisma un atpūtas iestāžu apbūve (12003): Apbūve, ko veido, viesu mājas un cita veida īslaicīgas apmešanās vietas (viesu nami, lauku tūrismam izmantojamās mājas). Derīgo izrakteņu ieguve (13004).

Lauksaimniecības teritorija (L) ir funkcionālā zona, ko nosaka, lai nodrošinātu lauksaimniecības zemes, kā resursa, racionālu un daudzveidīgu izmantošanu visa veida lauksaimnieciskajai darbībai un ar to saistītajiem pakalpojumiem.

Teritorijas galvenie izmantošanas veidi ir:

- Viensētu apbūve (11004).
- Lauksaimnieciskās ražošanas uzņēmumu apbūve (13003).
- Lauksaimnieciska izmantošana (22001).
- Labiekārtota ārtelpa (24001).
- Ārtelpa bez labiekārtojuma (24002).
- Ūdens telpas publiskā izmantošana (24003).

Kā teritorijas papildizmantotās veidi ir noteikti:

- Tirdzniecības vai pakalpojumu objektu apbūve (12002).
- Tūrisma un atpūtas iestāžu apbūve (12003).
- Kultūras iestāžu apbūve (12004).
- Sporta būvju apbūve (12005).
- Aizsardzības un drošības iestāžu apbūve (12006).
- Izglītības un zinātnes iestāžu apbūve (12007).
- Veselības aizsardzības iestāžu apbūve (12008).
- Sociālās aprūpes iestāžu apbūve (12009).
- Dzīvnieku aprūpes iestāžu apbūve (12010).
- Reliģisko organizāciju ēku apbūve (12011).
- Viegļās rūpniecības uzņēmumu apbūve (13001).
- Derīgo izrakteņu ieguve (13004).
- Atkritumu apsaimniekošanas un pārstrādes uzņēmumu apbūve (13005).
- Inženiertehniskā infrastruktūra (14001).

- Transporta lineārā infrastruktūra (14002).
- Transporta apkalpojošā infrastruktūra (14003).
- Noliktavu apbūve (14004).
- Lidostu un ostu apbūve (14005): Apbūve un laukumi (lidlauki), kas nepieciešami mazo lidlauku attīstībai.
- Energoapgādes uzņēmumu apbūve (14006).
- Mežsaimnieciska izmantošana (21001).
- Ūdenssaimnieciska izmantošana (23001).

Praktiski šajā teritorijas plānojumā lielā mērā ir saglabāti un transponēti pašlaik spēkā esošajos teritorijas plānojumus ietvertās nostādnes par lauksaimniecības zemju apsaimniekošanu un izmantošanu, izņemot to, ka atsevišķos spēkā esošajos teritorijas plānojumos grafiski bija atzīmētas vietējās nozīmes lauksaimniecības zemes, bet tagad jaunajā plānojumā ir tikai viens nosacījums teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos. Nosacījums ir, ka lauksaimniecības zemju apmežošana nav atļauta, ja vienlaidus meliorētās lauksaimniecības zemes platība ir lielāka par 5 ha (neatkarīgi no zemes vienību robežām) un zemes auglība ir 35 balles un augstāka, kā arī zemes līdz paredzētajai apmežošanai ir apsaimniekotas un tiek izmantotas lauksaimniecībā (tīrumi, ganības un citi), un tai ir nodrošināta piekļuve.

Nemot vērā, ka praktiski saglabājas līdzšinējā lauksaimniecības zemju teritorija un iepriekšējā plānošanas ciklā nav konstatētas vides kvalitātes pasliktināšanās tendences, nav prognozējams, ka tādas varētu rasties šī plānojuma īstenošanas procesā.

6.9. Atjaunojamo enerģijas resursu ieguves teritorijas

Speciālas atjaunojamo enerģijas resursus ieguves teritorijas Aizkraukles novada plānojumā nav nodalītas. Kā galvenais izmantošanas veids Energoapgādes uzņēmumu apbūve (14006) šāda izmantošana ir noteikta Rūpnieciskās apbūves teritorijās.

Attiecībā uz **saules parku** veidošanu ir nosacījums, ka saules parkus primāri veido degradētās, rūpnieciskās teritorijās, pamestās derīgo izrakteņu ieguves vietās, atkritumu poligonos vai izgāztuvēs, kā arī ar invazīvajām sugām aizaugušās teritorijās. Tos nav atļauts veidot pilsētu un ciemu teritorijās, izņemot teritorijās, kur funkcionālais zonējums ir noteikts ražošanas apbūves teritorija (R, R1). Tāpat tos aizliegts uzstādīt vietās, kur no valsts galvenajiem un reģionālajiem autoceļiem paveras atklāti skati uz upi, teritorijā starp autoceļu un upi. Attiecas uz teritoriju, kur upe ir līdz 1 km attālumā no ceļa, kā arī Es nozīmes aizsargājamās biotopos un vēl citās vietās. Šie nosacījumi ir pozitīvi vērtējami gan no ainaviskā viedokļa, gan vides kvalitātes un dabas aizsardzības viedokļa.

Aizkraukles novada teritorijas plānojumā noteiktas ainavu teritorijas, kurās nav atļauts veidot vēja parkus.

Aizkraukles novada teritorijas plānojuma izstrādes laikā ir uzsākts ietekmes uz vidi novērtējums diviem šādiem objektiem – vēja parka būvniecībai Aizkraukles un Kokneses pagastos (SIA „Rivereto”⁷⁰) un vēja parka „Ogre-Bauska-Aizkraukle” un saistītās infrastruktūras projekta

⁷⁰ <https://www.vpvb.gov.lv/lv/ietekmes-uz-vidi-novertejumu-projekti/veja-parka-buvnieciba-aizkraukles-novada-aizkraukles-un-kokneses-pagastos-sia-rivereto>

īstenošanai (SIA „Latvijas vēja parki”, Aizkraukles novadā projekts skar Sērenes pagasta teritoriju⁷¹).

Plānoto vēja parku ietekme uz vidi norisinās ietekmes uz vidi izvērtējuma procedūras ietvaros atbilstoši likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un MK 13.01.2015. noteikumos Nr. 18 „Kārtība, kādā novērtē paredzētās darbības ietekmi uz vidi un akceptē paredzēto darbību” noteiktajā kārtībā.

⁷¹ <https://www.vpvb.gov.lv/lv/ietekmes-uz-vidi-novertejumu-projekti/veja-parka-ogre-bauska-aizkraukle-un-ta-saistitas-infrastrukturas-projekta-istenosana-ogres-novada-birzgales-pagasta-bauskas-novada-valles-un-kurmenes-pagastos-un-aizkraukles-novada-serenes-pagasta-sia-latvijas-veja-parki>

7. Ar teritorijas plānojumu saistītās vides problēmas

Galvenie ar plānošanas dokumentiem saistītie vides aspekti ir dabas un vides kvalitātes saglabāšana, kvalitatīvas dzīves vides nodrošināšana iedzīvotājiem, kā arī bioloģiskās daudzveidības saglabāšana.

Aizkraukles novada teritorijas plānojumā ir noteiktas un grafiskajā daļā detalizētas visas teritorijas ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā – īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi, vietas ar īpašiem noteikumiem, kultūras pieminekļi un aizsargjoslas. Aizkraukles novada plānojuma teritorijas zonējums ir izstrādāts, lai pēc iespējas samazinātu ietekmes un saglabātu esošo vides stāvokli.

Papildus Aizkraukles novada plānošanas dokumentos paustajām normām, ir virkne normatīvo aktu, kas izstrādāti ar mērķi, lai sekmētu vides kvalitāti kopumā Latvijā.

Kā nozīmīgākie vides aspekti, kuriem pievēršama īpaša uzmanība, izvērtējami:

- ✓ Teritorijas bioloģiskās daudzveidības izmaiņas, t.sk. īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izplatības teritoriju izmaiņas;

Ka jau minēts iepriekš, informācija par mikroliegumiem un ĪADT ir ietverta teritorijas plānojumā, neparedzot īpašus nosacījumus papildus esošajiem normatīvajiem aktiem. Šajās vietās nav plānota apbūve vai cita intensīva izmantošana ar no esošā zemes izmantošanas veida (mežu, lauksaimniecības vai ūdeņu teritorija (izņemot dabas parku "Daugavas ieleja", skat. raksturojumu iepriekš).

Jāatzīmē, ka bioloģiski vērtīgas teritorijas (aizsargājamai mežu, pļavu un purvu biotopi) atrodas arī ārpus mikroliegumiem un ĪADT. Šiem biotopiem nav noteikta juridiska aizsardzība, to apsaimniekošana atbilstoši funkcionālajam zonējumam ir zemes īpašnieka brīva izvēle. Speciāli nosacījumi teritorijas plānojumā šīm teritorijām nav ietverti, kā arī tās nav atspoguļotas kartogrāfiskajos materiālos. Pašvaldība, izmantojot informāciju Dabas aizsardzības pārvaldes Dabas datu pārvaldības sistēmā OZOLS, var ņemt vērā šo informāciju, izvērtējot atsevišķus teritorijas attīstības projektus, kurus paredzēts īstenot līdz šim neapbūvētās teritorijās, kā arī ņemt vērā izvērtējot iesniegumu par Plānošanas un arhitektūras uzdevuma saņemšanu un Būvatļaujas izsniegšanu. Objektu, kuru īstenošanā paredzēts veikt ietekmes uz vidi novērtējumu, ietekme uz biotopiem tiek vērtēta normatīvo aktu noteiktajā kārtībā, uzsākot projektu.

- ✓ Ainavu daudzveidība un vērtīgas ainavas, ainavu izmaiņas;

Respektējot nacionālās nozīmes ainavas "Daugava pie Kokneses" un citas ainaviski vērtīgas vietas novadā, teritorijas plānojumā ir noteiktas ainaviski vērtīgas teritorijas ne tikai nacionālās nozīmes ainavai, bet arī vairāk citām teritorijām, kuras vietējie iedzīvotāji pagastos akcentēja. Katrai ainavu teritorijai ir noteikumi, kuros minētas aizliegtās darbības, t.sk. aizliegts uzstādīt vēja elektrostacijas, attīstīt vēja un saules parkus, iegūt derīgos izraktnes, u.tml., kā arī uzdodot būvvaldei izvērtēt būvniecības ieceru ietekmi uz ainavām

- ✓ Virszemes ūdeņu kvalitātes izmaiņas;

Ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslas ir noteiktas, lai samazinātu piesārņojuma negatīvo ietekmi uz ūdens ekosistēmām, novērstu erozijas procesu attīstību un ierobežotu saimniecisko darbību applūstošajās zonās. Visas aizsargjoslas ir atspoguļotas teritorijas plānojumā.

Lokālplānojumā vai detālplānojumā precizējot applūstošās teritorijas, var tikt precizētas Teritorijas plānojuma Grafiskajā daļā attēlotās aizsargjoslas, taču tās nedrīkst būt mazākas par

šajos noteikumos noteiktajām. Aizsargjoslu precizēšana nav uzskatāma par teritorijas plānojuma grozījumiem

- ✓ Pazemes ūdeņu kvalitātes izmaiņas;

Visā novada teritorijā sastopami dažādas kvalitātes pazemes ūdeņi. Virszemes piesārņojums un antropogēnā ietekme lielākoties skar pirmo no zemes virsas neaizsargāto gruntsūdens horizontu, ko veido kvartāra nogulumu smilts slāņi. Gruntsūdens horizonta ūdens resursu režīms ir ļoti atkarīgs no klimatiskajiem apstākļiem un to izmaiņām.

Gruntsūdeņu aizsardzību no piesārņojuma nodrošina prasības un pasākumi, kas saistīti ar piesārņojuma novēršanu.

- ✓ Meža zemju atmežošana un lauksaimniecības zemju lietošanas veida maiņa un apbūve.

Paredzams, ka meža un lauksaimniecības zemju zemes lietošanas veida izmaiņas apbūvei vai ražošanai novada teritorijā notiks ļoti nelielos apjomos.

Tai paša laikā šajās teritorijās kā papildizmantošana ir atļauta derīgo izrakteņu ieguve. Ieguvei paredzētās teritorijas nav plānojumā vērtētas, un līdz ar to nav iespējams izvērtēt cik lielu ietekmi derīgo izrakteņu ieguve, ja tāda tiek uzsākta vietās, kur līdz šim nav bijusi, var atstāt uz zemju lietošanas veidu izmaiņām.

Kā papildizmantošana noteikta apbūve - viensētu, tirdzniecības vai pakalpojumu apbūve, tūrisma un atpūtas iestāžu vai sporta būvju apbūve, ar minimālo jaunveidojamās zemes platību 2 ha, bet bez definētas apbūves intensitātes. Plānojuma izstrādes laikā bija diskusijas par iespēju noteikt mazāku jaunveidojamās zemes platību, tomēr teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos tā noteikta tāda kā Ministru kabineta noteikumos Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumos" attiecībā uz jaunveidojamās zemes vienības minimālo platību lauku teritorijās - 2 ha. Jāatzīmē, ka spēkā esošo bijušo novadu teritorijas plānojumos ciemi ir tikuši plānoti dažkārt tikai tāpēc, lai būtu iespējams zemi dalīt mazākās vienībās kā 2 ha (piemēram, Jaunjelgavas novada teritorijas plānojumā 2013. – 2024.). Tajā pašā laikā vēsturiskās vietās, kur izsenis bijusi raksturīga blīvāka apbūve un tuvumā nodrošināta pakalpojumu pieejamība un, izvērtējot konkrētās situācijas, arī citās vietās, būtu pieļaujama zemes vienību dalīšana mazākās zemes vienībās, saglabājot tās kā lauku teritorijas un nedefinējot kā ciemus.

Vienlaicīgi, lai novērstu nekontrolētu zemes vienību dalīšanu, saglabātu lauku teritorijai raksturīgo ainavu, vietas identitāti, tai raksturīgo apbūves struktūru, elementus, šādas situācijas un vietas jāvērtē īpaši rūpīgi, lai nezaudētu ainavisko vērtību un vēsturisko apbūves raksturu.

8. Teritorijas plānojuma ieviešanas būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums

Šajā nodaļā sniegts Aizkraukles novada teritorijas plānojuma risinājumu īstenošanas būtiskās ietekmes vērtējums gan kopumā uz novada teritoriju, gan attiecībā uz dabas teritorijām, vides kvalitāti, kultūrvēsturisko mantojumu, kā arī citām ietekmēm (piemēram, uz ainavām u.c.), izvērtējot TIAN noteikto funkcionālo zonu teritorijas atļauto izmantošanu, tās ieviešanas sagaidāmo ietekmi, salīdzinot ar esošo teritorijas izmantošanu. Konkrētu ietekmju aprakstā sniegts ietekmju novērtējums norādot pozitīvās, negatīvās, neitrālās, tiešās, netiešās, ilgtermiņa un īstermiņa ietekmes, kā arī sagaidāmās ietekmju mijiedarbības.

Novērtējumā tika skatīta Aizkraukles novada teritorijas plānojuma Grafiskās daļas karte „Funkcionālais zonējums”, kurā attēlotā informācija norāda galvenokārt uz plānoto izmantošanu un aprobežojumiem, un tur iezīmētās aizsargjoslas norāda uz normatīvajos aktos noteiktiem aprobežojumiem dažādām darbībām.

8.1. Tiešās un netiešās ietekmes

Ar **tiešajām ietekmēm** šajā novērtējumā tiek saprastas tādas ietekmes, kuras uz apkārtējo vidi iedarbojas tieši un nepastarpināti. Tā, tiešās uz vidi galvenokārt rada zemes lietojuma veida maiņa, veidojot jaunu dzīvojamo, publisko un rūpniecisko apbūvi, attīstot transporta un tehnisko infrastruktūru, veicot derīgo izrakteņu ieguvu, atmežošanu u.c. Zemes lietošanas kategorijas maiņa samazina dabas pamatnes platības un palielina iespējamu piesārņojuma emisiju vidē – ūdenstecēs un ūdenstilpēs, atmosfēras gaisā, augsnē u.c.

Aizkraukles novada teritorijas plānojums paredz izmaiņas novada apdzīvojuma attīstībā, daļai no ciemiem nosakot mazciema statusu, kā arī atsevišķus ciemus pievienojot pilsētām (piemēram, Lielziedu ciemu Aizkraukles pilsētai).

Apdzīvojuma struktūras pamatā ir blīvas apbūves koncentrēšana pilsētās un ciemos, pārējā teritorijā saglabājot lauku viensētu apbūves raksturu.

Ar **netiešajām** – ietekmes, kuras mijiedarbojoties ar vidi, pastarpināti rada izmaiņas apkārtējā vidē. Tās uz vidi veidojas savstarpēji, iedarbojoties videi un tiešajām ietekmēm. Tās lielākoties saistītas ar iedzīvotāju skaita pieaugumu, saimnieciskās darbības paplašināšanos, tūristu un transporta plūsmas pieaugumu. Ietekme var būt pozitīva, negatīva vai neitrāla.

Ar **pozitīvajām** – ietekmes, kas vērstas uz dabas teritoriju, kultūrvēsturiskā mantojuma, ainavu struktūru, vides kvalitātes uzlabošanu, slodzes uz apkārtējo vidi mazināšanu un ierobežošanu, dabas resursu stāvokļa uzlabošanu vai vairošanu.

Ar **negatīvajām** – ietekmes, kuras var izraisīt dabas teritoriju, kultūrvēsturiskā mantojuma un ainavu struktūru saglabāšanas un aizsardzības, vides kvalitātes pasliktināšanu, slodzes uz vidi palielināšanu un dabas resursu stāvokļa pasliktināšanu un noplicināšanu.

Ar **neitrālajām** – nebūtiskas izmaiņas dabas teritoriju platībās vai kvalitātē, kultūrvēsturisko mantojuma un ainavas struktūrās, vides kvalitātes rādītājos, slodzē uz apkārtējo vidi un dabas resursu stāvokļa raksturlielumos.

8.2. Īslaicīgās, vidēji ilgās un ilglaicīgās (paliekošās) ietekmes

Īslaicīgās ietekmes – ietekmes, kuras uz vidi rada būvniecības process – dzīvojamo, publisko, ražošanas ēku un būvju, ielu un ceļu, dažāda veida inženierkomunikāciju – siltumapgādes, ūdensapgādes, kanalizācijas, sakaru, elektroapgādes u.c. objektu būvniecība vai pārbūve. Šīs darbības rada salīdzinoši īslaicīgus traucējumus vidē. Galvenās problēmas, kas saistītas ar minētajām darbībām ir troksnis, zemsedzes bojājumi, būvgruži, putekļu emisija. Lielākā daļa šo faktoru tiek likvidēti līdz ar būvniecības darbu beigšanos.

Ilgtermiņa – ietekmes, kuras uz vidi atstāj darbības, kuras saistītas ar zemes lietojuma maiņu no viena zemes lietojuma mērķa uz citu, tajā skaitā meža zemju atmežošanu. Ilglaicīgu ietekmi atstāj intensīva lauksaimniecība, derīgo izrakteņu ieguves teritorijas, ražošanas teritorijas, blīvas un retinātas apbūves teritorijas, transporta un gājēju ceļi un inženiertīkli.

Aizkraukles novada teritorijas plānojums nosaka teritorijas izmantošanas iespējas ar sabalansētām teritorijas attīstības iespējām. Plānošanas dokumentā vides aizsardzības mērķu sasniegšanai ir noteikta atļautā izmantošana un izmantošanas ierobežojumi, t.sk. saglabājot tās apbūves prasības, kas ir būtiskas un aktuālas arī šobrīd. Savukārt ar funkcionālo zonējuma palīdzību tiek parādītas un nodalītas konkrētās teritorijas dažādu vietu atšķirīgās funkcijas, strukturālās un arī vizuālās pazīmes jeb dažādās izmantošanas.

SIVN laikā tika vērtētas problēmsituācijas teritorijās, kuras plānošanas dokumenta īstenošana var ietekmēt. Īpaša vērība pievērsta īpaši aizsargājamām teritorijām, teritorijām ar paaugstinātu antropogēno slodzi (dažāda veida apbūves teritorijas, degradētās teritorijas, pazemes ūdens atradnes un to aizsargjoslas, derīgo izrakteņu atradnes), objektu aizsargjoslas, meža teritorijas, apstādījumu un rekreācijas teritorijas.

8.3. Pastāvīgās vai summārās ietekmes

Par pastāvīgām negatīvām ietekmēm var uzskatīt regulāru piesārņojumu no izplūdes vietām, piemēram notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, transporta radītais piesārņojums. Tomēr arī šīm ietekmēm ir risinājumi, kā samazināt to būtiskumu.

Pozitīva pastāvīga ietekme ir esošo īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, mikroliegumu un "Dabas un apstādījumu teritoriju" noteikšanai.

Summārās ietekmes uz vidi ir ietekmju kopums, kurš rodas realizējot plānošanas dokumentā paredzētās darbības visā plānošanas perioda laikā.

Teritorijas plānojuma risinājumi ir veidoti, lai Aizkraukles novads būtu pašvaldība, kurā ir „Radošas pilsētas un apdzīvoti lauki”. Attiecībā uz novada teritorijas izmantošanas iespējām var attiecināt to, ka pašvaldība ir apņēmusies kļūt par pašvaldību, kur tiek veicināta līdzsvaroti attīstīta un videi draudzīga uzņēmējdarbība, tā arī tieksies būt zaļš novads ar saglabātām dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma vērtībām apvienojumā ar inovatīviem risinājumiem tūrisma attīstībai. Aizkraukles novada teritorijas plānojumā ir izvirzītais mērķis sadalīts dažādās jomās, kuras novada attīstībā ir būtiskas: novada teritorijas attīstība (dzīvojamā fonda attīstība), saimnieciskās darbības attīstība (uzņēmējdarbības veicināšana), transporta infrastruktūras attīstība. SIVN laikā tiek detalizētas problēmsituācijas teritorijās, kuras plānošanas dokumenta īstenošana var ietekmēt. Īpaša vērība pievērsta teritorijām ar paaugstinātu antropogēno slodzi (dažāda veida apbūves teritorijas, piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas, pazemes ūdens atradnes un to aizsargjosla), kā arī pret antropogēno slodzi jutīgas teritorijas – virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas, meža teritorijas, dabas un apstādījumu teritorijas

Šajā plānošanas periodā nav iespējams detalizēt iespējamās ietekmes uz vidi teritoriālo piesaisti, kā arī kvantitatīvo ietekmi, kas nepieciešams, lai izvērtētu summāro ietekmi, jo Aizkraukles novada teritorijas plānojums dod iespēju būvniecībai tajā vai citā funkcionālajā zonā, taču nav informācijas par to kādas, cik lielā mērā un kā šīs iespējas tiks īstenotas. Iepriekšējā plānošanas perioda pieredze liecina, ka liela daļa plānojumā ietvertu apbūves teritoriju tā arī nav uzsākta būvniecība.

Šajā plānošanas stadijā, izvērtējot plānošanas dokumentā ietvertos mērķus, un plānoto (atļauto) zemes lietošanas veidu, netika konstatētas iespējamās negatīvas kumulatīvās ietekmes, kas varētu tikt prognozētas plānoto darbību īstenošanas rezultātā.

Jebkurā gadījumā, īstenojot atsevišķus projektus, jāievēro vides aizsardzības normatīvo aktu prasības, tai skaitā likums „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un tam pakārtotie normatīvie akti, kas nodrošina ietekmju novērtējumu pirms paredzētās darbības uzsākšanas un nodrošina lēmuma pieņemējam nepieciešamo informāciju, tādējādi novēršot vai maksimāli samazinot kā katra konkrēta projekta ietekmes, tā summārās ietekmes.

9. Risinājumi negatīvo ietekmju novēršanai un mazināšanai

Aizkraukles novada teritorijas plānojuma izstrādes mērķis ir izstrādāt vienotu visas novada teritorijas plānojumu, integrējot dažādos laikos un pēc atšķirīgām pieejām izstrādātos bijušo Aizkraukles, Skrīveru, Kokneses, Jaunjelgavas, Pļaviņu un Neretas novadu teritorijas plānojumus un nodrošinot teritorijas plānojuma atbilstību aktuālajiem normatīvajiem aktiem.

Aizkraukles novada teritorijas plānojumam var izdalīt divu veidu pasākumu grupas, kas var mazināt tā ietekmi uz vidi: (1) **spēkā esošo normatīvo aktu un institūciju izvirzīto nosacījumu ievērošana** un (2) **plānošanas dokumenta izstrādes gaitā izstrādātie pasākumi – Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi** (turpmāk – TIAN), lai mazinātu ietekmi uz vidi.

MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240 nosaka vienotas normas teritorijas attīstības plānošanai, izmantošanai un apbūvei, t.sk. vienotu pieeju funkcionālā zonējuma noteikšanai, tajās atļautajiem galvenajiem un papildizmantošanas veidiem, jaunveidojamo zemes vienību minimālajām platībām lauku teritorijā u.c. normas. Sagatavotie Aizkraukles novada teritorijas plānojuma risinājumi, t.sk. TIAN ietver virkni papildus pasākumus un nosacījumus, ņemot vērā novada pašreizējās izmantošanas specifiku un attīstības perspektīvu. Minētie pasākumi un nosacījumi vērsti uz zemes izmantošanu, ietverot visa veida būvniecības negatīvo ietekmju uz vidi novēršanu vai samazināšanu.

Aizkraukles novada teritorijas plānojuma būtiskākie risinājumi ietekmes uz vidi mazināšanai un prasības TIAN, kas vērstas uz ietekmju uz vidi mazināšanu ir šādas:

(1) **Nosacījumi un ierobežojumi īpaši aizsargājamās dabas teritorijās:**

- Mikroliegumi un īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (ĪADT) ir precīzi attēlotas un ietvertas teritorijas plānojumā. Apsaimniekošanu mikroliegumos un ĪADT regulē atbilstoši Ministru kabineta noteikumi.

Mikroliegumiem: 2012.gada 18.decembra MK noteikumi Nr.940 “Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšana”;

ĪADT - 2010.gada 16.marta Ministru kabineta noteikumi Nr.264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārēji aizsardzības un izmantošanas noteikumi” vai konkrētās ĪADT individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

Prognozējams, ka, ievērojot normatīvajos aktos norādīto, TIAN realizēšana neatstās negatīvu ietekmi.

- Papildus nosacījumi mikroliegumos un ĪADT TIAN nav noteikti.

(2) **TIAN iekļautie ierobežojumi:**

- ▶ Noteikta ainaviski vērtīga teritorija - Daugavas ainava ar speciāliem noteikumiem, kas novērš Daugavas malas apbūvi un ainavas pārveidošanu,
- ▶ Noteiktas ainaviski vērtīgās teritorijas, kurās aizliegts uzstādīt vēja elektrostacijas un attīstīt vēja parkus.
- ▶ Mikroliegumu un ĪADT teritorijās un to tiešā tuvumā netiek plānota apbūves u.c. aktīvas saimnieciskās darbības attīstība, kas varētu ietekmēt ĪADT un mikroliegumu dabas vērtību saglabāšanu. Izņēmums ir poligons "Sēlija", kura izmantošanu TIAN neregulē.
- ▶ Rekomendācijas saules parkus primāri veido degradētās, rūpnieciskās teritorijās, pamestās derīgo izrakteņu ieguves vietās vai atkritumu poligonos, kā arī ar invazīvajām sugām aizaugušās teritorijās.
- ▶ Plānojot jaunu vai paplašinot esošo derīgo izrakteņu ieguves vietu tajās ainaviskajās teritorijās, kurās tas ir atļauts, ir jāsaņem ainavu eksperta novērtējums/atzinums par plānotās darbības ietekmi uz ainavu un nosacījumi/rekomendācijas ietekmes uz ainavu mazināšanai.
- ▶ Ietekmi uz vides kvalitāti mazinās nosacījums gadījumiem rūpnieciskās apbūves teritorijām (R) – ja šī teritorija robežojas ar zemes vienību, kurā atrodas dzīvojamā vai publiskā apbūve, gar zemes vienības robežu, kas vērsta dzīvojamās vai publiskās apbūves virzienā, ierīko blīvus, vairāk pakāpju koku vai krūmu stādījumus vismaz 10 m platumā, paredzot vismaz 50% mūžzaļos stādījumus. Buferjoslas[Vi1] platumu nosaka un pamato lokālplānojumā, detālplānojumā vai būvprojektā, atkarībā no teritorijas izmantošanas veida un ietekmes uz apkārtējo teritoriju vides un dzīves kvalitāti.
- ▶ Vides kvalitātei nozīmīgs ir nosacījums esošajās apbūves teritorijās pilsētās un ciemos, vietās, kur nav ierīkoti centralizētie ūdensapgādes un kanalizācijas tīkli, kā arī no jauna apbūvējamās teritorijās, kur vēl nav uzsākta centralizēto inženiertīklu būvniecība, līdz centralizēto tīklu ierīkošanai līdz brīdim, kad sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēja centralizētie kanalizācijas tīkli līdz teritorijai ir izbūvēti, sadzīves notekūdeņu apsaimniekošanai var izmantot gan izsmejamu krājtvertni ar tās satura izvešanu un attīrīšanu pilsētas bioloģiskajās notekūdeņu attīrīšanas iekārtās vai rūpnieciski ražotas lokālas bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas.

10. Īss iespējamo alternatīvu izvēles pamatojums

Plānošanas dokumentam netika izstrādāti alternatīvi varianti. Tā izstrādes gaitā tika izvērtēti un izvēlēti optimāli risinājumi, ņemot vērā iedzīvotāju vēlmes, pašvaldības nostādnēs un teritorijas ilgtspējīgas attīstības nosacījumus, kas rezultējas Aizkraukles novada teritorijas plānojuma 1. redakcijā

Esošie novada pašvaldību teritorijas plānojumi ir izstrādāti dažādos laika periodos un pirms ilgāka laika izstrādātie neatbilst šā laika ekonomiskās situācijas un spēkā esošo likumdošanas aktu prasībām, bet vairākiem pagastiem nav spēkā esošu plānojumu. Šie plānojumi ir vāji saistīti un nenodrošina vienotas un saskaņotas teritorijas izmantošanas prasības un nosacījumus.

Tāpēc **jaunā teritorijas plānojuma** izstrādāšana ir nepieciešama, lai veidotu vienotu novada administratīvās teritorijas plānojumu atbilstoši šobrīd spēkā esošos normatīv aktu prasībām. Vienotajā novada teritorijas plānojumā tiek iestrādāta novadā ietilpstošo bijušo pašvaldību plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana, neparedzot jaunas rūpnieciskās apbūves teritorijas un blīvas dzīvojamās apbūves teritorijas. Izvērtējot apbūves raksturu un esošo pakalpojumu pieejamību pārskatīts ciemu statuss.

Esošais plānošanas dokuments nemaina jau noteiktās apsaimniekošanas un aizsardzības prasības attiecībā uz ĪADT un Natura 2000 teritorijām.

Tādējādi ir objektīvi nosacījumi, ka šāds politikas dokuments ir nepieciešams un ka izstrādātais dokumenta projekts koordinē turpmāku pašvaldības attīstību.

Nulles scenārijs – teritorijas plānojuma neīstenošana. Ja netiktu īstenots Aizkraukles novada teritorijas plānojums, tiktu veikti nepārdomāti plānošanas risinājumi un nesistemātiskas darbības, kas kavētu saimnieciskās darbības un infrastruktūras attīstību, un varētu novest pie vides problēmu saasināšanās.

11. Iespējamie kompensēšanas pasākumi

Saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43. pantu „paredzēto darbību atļauj veikt vai plānošanas dokumentu īstenot, ja tas negatīvi neietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (NATURA 2000) ekoloģiskās funkcijas, integritāti un nav pretrunā ar tās izveidošanas un aizsardzības mērķiem. Ja paredzētā darbība vai plānošanas dokumenta īstenošana negatīvi ietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000), darbību atļauj veikt vai dokumentu īstenot tikai tādos gadījumos, kad tas ir vienīgais risinājums nozīmīgu sabiedrības sociālo vai ekonomisko interešu apmierināšanai un tajā ir ietverti kompensējoši pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000) tīklam”.

Aizkraukles novada teritorijas plānojums neietver rīcības, kuru rezultātā tiktu tiešā veidā negatīvi ietekmētas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (NATURA 2000). Teritorijas plānojums ir izstrādāts, ņemot vērā starptautiskos un nacionālos vides mērķus, vides aizsardzības normatīvos aktus. Līdz ar to specifiski dabai nodarīto kaitējumu **kompensēšanas pasākumi šā SIVN ietvaros netiek paredzēti.**

Tomēr, Aizkraukles novada teritorijā ir liela dabas daudzveidība – novada teritorijā atrodas dabas parks „Daugavas ieleja”, vairāki dabas liegumi, dendroloģiskie stādījumi, aizsargājamā koku aleja „Skrīveru-Madlienas ceļa bērzu aleja”, ir izveidots liels skaits mikroliegumu. Dabas apstākļi piemēroti jaunu īpaši aizsargājamo augu, putnu un dzīvnieku sugu atradnēm. Īpašniekus, kuru saimniecisko darbību ierobežo mikroliegumu vai citu aizsargājamo teritoriju nodibināšana ir tiesīgi saņemt kompensāciju. Ja sabiedrības vajadzībām paredzēts atsavināt nekustamo īpašumu vai tā daļu, īpašnieks ir tiesīgs saņemt kompensāciju.

Taču, ja teritorijas plānojuma ieviešanas gaitā tiek konstatēta kādas no teritorijas plānojumā paredzētajām darbībām negatīva ietekme uz Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju NATURA 2000, tad atbilstoši MK 18.07.2006. noteikumu Nr. 594 „Noteikumi par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasībām ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai” 5. punkta nosacījumiem, gadījumos, ja ir konstatēta negatīva ietekme uz NATURA 2000 teritoriju paredzētās darbības ierosinātājs piemēro vismaz vienu no normatīvajos aktos paredzētajiem kompensējošiem pasākumiem.

12. Teritorijas plānošanas īstenošanas iespējamās būtiskās pārrobežu ietekmes novērtējums

Aizkraukles novads robežojas ar Lietuvas Republiku. Robežupe ir Mēmele, bet tās krastos nav lielu apdzīvotu vietu vai nozīmīgu rūpniecības objektu ne Latvijas, ne Lietuvas pusē, kas varētu radīt nozīmīgu notekūdeņu piesārņojumu upē un ietekmēt nelielās apdzīvotās vietas un viensētas lauku teritorijā upes krastos.

Aizkraukles novada teritorijā **neatrodas ievērojama apjoma ražotnes vai uzņēmumi, kuru darbības rezultātā varētu rasties būtiskas piesārņojošo vielu emisijas.**

Gadījumā, ja tiktu plānots jauns lielāka apjoma ražošanas vai rūpniecības objekts Valsts vides dienestā būtu jāsaņem atļauja, atbilstoši MK 30.11.2010. noteikumiem Nr. 1082 „Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai”. Šajā gadījumā Vides pārraudzības valsts birojs informē kaimiņvalstis par pārrobežu ietekmi, ja tāds tiek prognozēts ietekmes uz vidi novērtējuma rezultātā.

Saskaņā ar Aizkraukles novada pašvaldībai pieejamo informāciju, **novadā nav paredzēts būvēt jaunus vai palielināt esošos ražošanas objektus, kas varētu radīt gaisa pārrobežu piesārņojumu un ietekmēt Lietuvas teritoriju.** Latvijā valdošie ir dienvidrietumu vēji, tādējādi Aizkraukles novads ir uzskatāms par potenciālu pārrobežu piesārņojuma saņēmēju, nevis piesārņotāju.

13. Paredzētie pasākumi teritorijas plānojuma īstenošanas monitoringa nodrošināšanai

Lai konstatētu Aizkraukles novada teritorijas plānojuma īstenošanas tiešu vai netiešu ietekmi uz vidi, Vides pārskatā iepriekš neparedzētu ietekmi uz vidi, kā arī, ja nepieciešams, izdarītu grozījumus Aizkraukles novada teritorijas plānojumā, plānošanas dokumenta izstrādātājs, ņemot vērā Vides pārraudzības valsts biroja atzinumu par Vides pārskatu, **veic plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringu.**

Ņemot vērā ANO protokolā par stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu ietverto skaidrojumu par stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma monitoringu saistībā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2001/42/EK (2001. gada 27. jūnijs) par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu, Vides pārraudzības valsts birojs 2021. gadā maijā ir izstrādājis metodiskos norādījumus monitoringa veikšanai plānošanas dokumentiem, t.sk. arī pievienojot ieteicamā monitoringa ziņojuma formu⁷².

Monitoringam izmanto valsts statistikas datus, informāciju, kas iegūta veicot vides monitoringu, kā arī citu pieejamo informāciju, piemēram, dažādus vides pārskatus, izpēti un citus materiālus. Ievērojot to, ka teritorijas plānojums ir saistīts arī ar ietekmi uz dabas teritorijām, ieteicams plānošanas dokumenta efektivitātes novērtēšanai izmantot īpaši aizsargājamo biotopu kartēšanas rezultātus.

Lai novērtētu plānošanas dokumenta ietekmi uz vidi, Aizkraukles novada teritorijas plānojuma īstenošanas monitoringam tiek piedāvāti šādi indikatori:

- ▶ centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmām pieslēgto mājāsaimniecību skaita palielinājums;
- ▶ reģistrēto decentralizēto kanalizācijas sistēmu skaits;
- ▶ centralizētā atkritumu savākšanā iesaistīto mājāsaimniecību īpatsvars;
- ▶ šķiroto atkritumu īpatsvars;
- ▶ ūdensobjektu ekoloģiskā un ķīmiskā kvalitāte;
- ▶ degradēto teritoriju (t.sk. piesārņoto vietu skaits un rekultivēto teritoriju) īpatsvars.

Ziņojuma izstrādes ietvaros, ņemot vērā pieejamo informāciju, definētos indikatorus ieteicams regulāri pārskatīt.

Lai sekmētu teritorijas plānojuma īstenošanu un uzraudzību, ieteicams pašvaldībā izveidot teritorijas plānojuma īstenošanas un monitoringa grupu. Aizkraukles novada domes uzdevumos ietilpst teritorijas plānojumā noteikto pasākumu izpildes kontrole, korekcijas un jaunu uzdevumu izvirzīšana atbilstoši nospraustajiem mērķiem.

Noslēgumā norādāms, ka attiecībā uz monitoringa izstrādes kārtību, Aizkraukles novada teritorijas plānojuma izstrādātājs sastādīto monitoringa ziņojumu Vides pārraudzības valsts biroja atzinumā par Vides pārskatu noteiktajā termiņā iesniedz to Vides pārraudzības valsts birojā. Vides pārraudzības valsts biroja saņemto monitoringa ziņojumus ievieto savā tīmekļa vietnē. Reizi gadā Vides pārraudzības valsts biroja apkopo visus plānošanas dokumentu iesniegtos monitoringa ziņojumus un iesniedz valsts sabiedrībā ar ierobežotu atbildību „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs”.

⁷² www.vpvb.gov.lv/lv/monitorings

14. Kopsavilkums

Vides pārskats ir sagatavots stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk – SIVN) procedūras ietvaros teritorijas attīstības plānošanas dokumentam „Aizkraukles novada teritorijas plānojums” 1.redakcijai, pamatojoties uz Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumiem Nr. 157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” un 2023. gada 9. jūnija Vides pārraudzības valsts biroja lēmumu Nr. 4-02/42/2023 „Par stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras piemērošanu”.

SIVN procesa mērķis ir panākt vides aspektu integrēšanu plānošanas procesā, nodrošinot dabas un vides kvalitātes aizsardzību, sākot ar plānošanas dokumenta izstrādes procesu un identificējot pasākumus iespējamās negatīvās vides ietekmes mazināšanai. SIVN uzdevums ir novērtēt vides apstākļus un sniegt informāciju lēmumu pieņēmējiem, kā arī informēt plašāku sabiedrību par sagaidāmo ietekmi uz vidi plānošanas dokumenta ieviešanas gadījumā.

Aizkraukles novads izveidots sākot ar 2021. gada 1. jūliju, novadā tika apvienoti seši bijušie novadi – Aizkraukles novads, Jaunjelgavas novads, Kokneses novads, Neretas novads, Pļaviņu novads un Skrīveru novads, kuriem jau bija izstrādāti teritorijas plānojumi. Iepriekšējo teritorijas plānojumos akcentētas daudzas tēmas, kuras savu aktualitāti ir saglabājušas arī jaunajā Aizkraukles novada teritorijas plānojumā, turpinot iesāktās prakses vides risku mazināšanai un meklējot jaunus risinājumus. Dokumenta izstrādē ņemti vērā kaimiņu pašvaldību, t.i. Bauskas novada, Jēkabpils novada, Ogres novada un Madonas novada pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumenti un ar dabas aizsardzību saistītie dokumenti – dabas aizsardzības plāni, un tiesību akti, kas nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzību un izmantošanu.

Plānojuma izstrādes mērķis ir novada līdzsvarotas un daudzpusīgas sociāli-ekonomiskās attīstības pamatojums, paredzot teritorijas racionālu izmantošanu, vienotu teritorijas izmantošanas un būvniecības kārtību visā novada teritorijā, sabalansējot privātīpašnieku un sabiedrības intereses.

Darbs pie SIVN procedūras veikšanas tika uzsākts 2024. gada janvārī, pirmā sanāksme notika 2024. gada 8. februārī Aizkraukles kultūras centrā. Vides pārskata izstrādē ņemtas vērā normatīvo aktu prasības, sniegta informācija par to, kādi starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi attiecas uz attiecīgo teritoriju, analizēts teritorijas esošais vides stāvoklis, izvērtēta plānošanas dokumenta plānoto darbību iespējamā ietekme uz vides stāvokli un izstrādāti priekšlikumi nelabvēlīgās ietekmes novēršanai vai samazināšanai.

Teritorijas plānojumā rakstveidā un grafiski ir attēlota teritorijas pašreizējā izmantošana un noteikta plānotā (atļautā) izmantošana un izmantošanas aprobežojumi 12 gadu perspektīvā. Plānojumā ietvertā funkcionālā zonējuma izstrāde balstīta uz Teritorijas attīstības plānošanas likuma, Ministru kabineta 2014.gada 14.oktobra noteikumu Nr. 628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” un Ministru kabineta 2013.gada 30.aprīļa noteikumu Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” prasībām funkcionālā zonējuma noteikšanai, funkcionālajā zonā atļautajiem galvenajiem un papildizmantošanas veidiem, izvērtējot spēkā esošo pagastu teritorijas plānojumu funkcionālo

zonējumu, plānotās (atļautās) izmantošanas nosacījumus ka arī ņemot vērā nacionālajos normatīvajos aktos noteiktās vides un dabas aizsardzības prasības.

Vides pārskatā dots raksturojums par plānošanas dokumenta ietekmes uz vidi iedarbības laiku (īslaicīgas iedarbības, vidēji ilgas, ilglaicīgas un summārās). Aizkraukles novada teritorijas plānojums ir vērsts uz vidēju un ilgtermiņa attīstību, līdz ar to pārsvarā ietekmes raksturīgas ilgākam laika periodam. Ja vides aspektus nav iespējams iestrādāt pašos plānošanas dokumentos, Aizkraukles novada pašvaldībai un attiecīgajām institūcijām ir jāpanāk, lai tie tiktu ievēroti pirms katras paredzētās darbības uzsākšanas.

Izstrādātais Vides pārskats ir dokuments, kurā kompleksi vērtēta Aizkraukles novada teritorijas plānojuma ieviešanas iespējamā ietekme uz vidi, nodrošinot, ka vides vērtības tiek atbilstoši integrētas plānošanas dokumentā.

Ņemot vērā izvirzītos mērķus, Vides pārskatā tiek dots vides problēmu un stāvokļa raksturojums šādām vides jomām:

- Gaisa kvalitāte
- Klimata pārmaiņas
- Ūdens kvalitāte
- Zemes dziļu izmantošana
- Atkritumu apsaimniekošana
- Piesārņotās un degradētās teritorijas
- Bioloģiskā daudzveidība
- Ainavas un kultūrvēsturiskais mantojums

Teritorijas plānojuma būtiskākie risinājumi ir šādi:

- visā novada teritorijā tiek iedibināts vienots funkcionālais zonējums un vienots teritorijas izmantošanas veidu iedalījums;
- visā novadā tiek noteiktas vienotas prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei, t.sk. vienoti apbūves un zemes vienību veidošanas rādītāji;
- ciemu robežu precizēšana; plānojums paredz izmaiņas novada apdzīvojuma attīstībā, daļai no ciemiem nosakot mazciema statusu, kā arī atsevišķus ciemus pievienojot pilsētām;
- definēti attīstības centri - Aizkraukle kā reģionālas nozīmes attīstības centrs un pieci novada nozīmes attīstības centri - Jaunjelgava, Koknese, Nereta, Skrīveri un Pļaviņas;
- izvērtētas applūstošās teritorijas virszemes ūdensobjektiem, identificētas applūstošās teritorija un precizētas virszemes ūdensobjekta aizsargjoslas;
- noteiktas ainaviski vērtīgās teritorijas;
- definētas teritorijas un nosacījumi saules un vēja parku attīstīšanai;
- nosacījumi derīgo izrakteņu ieguvei ainaviskajās teritorijās;
- militārā poligona "Sēlija" attīstības ietekmi uz vides jomām nevar izvērtēt, jo nav pieejama informācija, kā arī normatīvie akti neparedz veikt šādu izvērtēšanu.

Aizkraukles novads robežojas ar Lietuvu. Teritorijas plānojumā nav paredzēta tādu objektu būvniecība vai esošo paplašināšana, kuri varētu ietekmēt Lietuvas teritoriju.

Ņemot vērā, ka Aizkraukles novada plānojuma izstrādē ir ievēroti spēkā esošie normatīvie akti, tas neparedz negatīvu ietekmi uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un mikroliegumiem, līdz ar to kompensēšanas mehānismi saistībā ar īpaši aizsargājamām dabas teritorijām plānošanas dokumentam nav paredzēti.

Izstrādātais Aizkraukles novada teritorijas plānojums kopumā nav pretrunā ar dabas aizsardzības normatīviem, un tā mērķi atbilst starptautiskajiem un nacionālajiem vides un dabas aizsardzības mērķiem. Ievērojot vides aizsardzības normatīvus, TIAN nosacījumus un kompetento institūciju izvirzītās prasības, plānošanas dokumenta īstenošana neatstās negatīvu ietekmi uz vides kvalitāti.